

UNIVERZITA KARLOVA

Fakulta humanitních studií

Aneta Hošková

Faktory ovlivňující vznik partnerské žárlivosti

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Potyszová

Praha, 2021

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 27.7.2021

.....

Hošková

Poděkování

Ráda bych touto formou poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Kateřině Potyszové za věcné rady, připomínky a trpělivost při zpracování této práce. Také bych ráda poděkovala paní Martině Faiferové DiS., mamce, přátelům a kolegům za psychickou podporu, nejenom při psaní bakalářské práce, ale také po celou dobu studia.

OBSAH

1. ÚVOD.....	6
2. Žárlivost	7
2.1. Definice žárlivosti.....	7
2.2. Typy žárlivosti	11
2.2.1. Žárlivost reaktivní, podezřívavá	11
2.2.2. Žárlivost reaktivní, preventivní, úzkostná	11
2.2.3. Žárlivost normální, patologicky reaktivní, symptomatická.....	12
2.2.4. Žárlivost kognitivní, emocionální, behaviorální.....	13
2.2.5. Žárlivost sexuální, emoční.....	14
2.2.6. Žárlivost bludná, konstituční, situační, nutkavě vtíravého charakteru.....	15
2.2.7. Žárlivost retroaktivní, retrospektivní	17
3. Nevěra	18
3.1. Definice nevěry.....	18
3.2. Typy nevěry	22
3.2.1. Sexuální, emoční.....	22
3.2.2. Typologie nevěry Petra Šmolky.....	23
3.2.3. Typologie nevěry od Miry Kirshenbaum	26
4. FAKTORY VZNIKU PARTNERSKÉ ŽÁRLIVOSTI	30
4.1. <i>Znaky osobnosti jako faktory vzniku žárlivosti</i>	30
4.2. <i>Faktory žárlivosti způsobené vlivem dětství, rodičů</i>	32
4.3. <i>Faktory žárlivosti způsobené aktuálním vztahem</i>	39
4.3.1. Vliv rivala a jeho charakteristik na vznik žárlivosti	39
4.3.2. Vliv partnerova chování a jeho charakteristik na vznik žárlivosti	43
4.3.3. Ostatní faktory vzniku žárlivosti způsobené aktuálním vztahem	46
4.3.4. Faktory vzniku partnerské nevěry.....	51
4.4. <i>Faktory vzniku žárlivosti způsobené minulými vztahy</i>	52
4.5. <i>Biologické faktory pro vznik žárlivosti</i>	58
4.6. <i>Sociokulturní faktory vzniku žárlivosti</i>	67
5. ZÁVĚR	75
6. REFERENCE	76

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zaměřuje na romantickou žárlivost v heterosexuálních partnerských vztazích, konkrétně na teoretické shrnutí faktorů ovlivňující vznik partnerské žárlivosti. Úvodní dvě kapitoly jsou věnovány pojmům žárlivosti a nevěry jako takovým, dále také několika typizacím různých druhů pro oba tyto pojmy. Poslední kapitola shrnuje již zmíněné faktory romantické žárlivosti. V této poslední části textu jsou popsány faktory způsobené dědičností, vlivem rodičů. Dále jsou rozebrány faktory související s aktuálně prožívaným romantickým vztahem, přičemž na tyto prediktory navazuje prezentace vlivů na žárlivost z minulých romantických vztahů. Představeny jsou rovněž biologické faktory a v neposlední řadě také vliv většinové kultury daného jedince pro vznik a prožívání žárlivosti. V práci je předloženo na několik desítek systematicky rozdělených faktorů. Na základě rešerše pro tuto práci představovali nejzásadnější vliv pro vznik žárlivosti rivalové/rivalky, a minulé partneri/partnerky.

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on jealousy in romantic heterosexual relationships, especially on theoretical summary of predictors for occur and increase of romantic jealousy. Two preliminary chapters are dedicated to concepts of jealousy and infidelity, specifically some different definitions and types for both concepts are introduced. The last chapter summarizes predictors for jealousy. In this last part there are mentioned factors caused by heredity and influence of parenting. There are also described biological factors and influence of one's majority culture for increase and experience of jealousy. There are several dozens of systematically divided jealousy predictors that are presented and discussed. The presence of rivals and past partners constitutes main effect for evoking jealousy.

KLÍČOVÁ SLOVA

Romantická žárlivost, faktor žárlivosti, nevěra, partnerský vztah, partner, rival

KEYWORDS

Romantic jealousy, predictor of jealousy, infidelity, romantic relationship, partner, rival

1. ÚVOD

O žárlivosti jako takové, bylo napsáno již mnoho prací. Taktéž bylo provedeno mnoho výzkumů, které prozkoumávají faktory, jež mohou žárlivost vyvolávat. Ve své bakalářské práci se budu tedy primárně soustředit na teoretické shrnutí faktorů vzniku žárlivosti, a to konkrétně žárlivosti partnerské. Toto téma je podle mého názoru ve společnosti velmi důležité, jelikož partnerské vztahy, jejich každodennost, která nás provází, starosti i pocity naprostého štěstí, které nám vztahy přinášejí, jsou součástí snad úplně všech debat naprosto kdekoliv ve společnosti.

K výběru tohoto tématu bakalářské práce jsem se rozhodla proto, jelikož mne témata žárlivosti a partnerských vztahů vždy zajímaly. Na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy jsem oslovila Mgr. Kateřinou Potyszovou, která mi nabídla, zda bych se nechtěla konkrétněji zabývat tématem faktorů ovlivňující vznik partnerské žárlivosti právě ve své bakalářské práci.

Po prostudování první nalezené relevantní literatury jsem zjistila, že partnerská žárlivost nemá jednotné pojetí ani typologii. Napříč výzkumy se pojetí liší a několik z nich zde bude uvedeno. Nejvíce se ve své práci budu věnovat faktorům korelujícím se vznikem partnerské žárlivosti. Systematickým tříděním těchto faktorů bych ráda shrnula nejenom ty nejznámější a nejdůležitější faktory (např. fyzická atraktivita, socioekonomické postavení, existence rivala či rivalky), ale také ty faktory, které si jedinci prožívající žárlivost mnohokrát nepřipouštějí nebo jim nevěnují přílišnou pozornost (např. Oidipův komplex z dětství, rozdílné kulturní aspekty či role ročního období). Doufám, že tato práce by v budoucnu mohla sloužit k dalším akademickým účelům, jako jsou například výzkumy na poli partnerských vztahů a žárlivosti.

Svou práci budu členit do tří hlavních kapitol. V první kapitole se pokusím představit několik definic žárlivosti a různé typizace žárlivosti. Ve druhé kapitole se budu věnovat nevěře, jelikož nevěra je s žárlivostí velmi spjata. Opět uvedu několik pojetí tohoto problému a také určité typy nevěry. Nakonec, v nejobsáhlejší kapitole, se budu věnovat samotným faktorům ovlivňující vznik partnerské žárlivosti, které budu dále členit do podkapitol, jako například osobnostní faktory vzniku žárlivosti, faktory způsobené minulými vztahy, faktory způsobené současnými vztahy atd.

2. ŽÁRLIVOST

Žárlivost je přímo úkazem současné doby a není dnes snad nikdo, kdo by se s tímto pojmem nesetkal. Lze nalézt žárlivost mezi sourozenci, mezi kolegy na pracovištích, ale jak již bylo zmíněno v úvodu práce, zabývat se budu žárlivostí týkající se partnerských vztahů. Neustálá regulace partnerova chování, obviňování, hlasité rozepře a absolutní přesvědčení o partnerově vině. Nejenom takovýmito způsoby se projevují žárliví lidé (Hauck, 1996). Různí autoři (Barelds & Dijkstra, 2006; Buss, 1992; Hauck, 1996; Merkle, 1997; Novák, 2009; Plzák, 1994; Salovey, 1991; White & Mullen, 2006) uvádějí několik odlišných definic pro žárlivost, neexistuje žádná jednotná definice, která by celý tento pojem vymezila. V této kapitole tedy definice žárlivosti uvedu, posléze se budu věnovat také různým typům žárlivosti.

2.1. Definice žárlivosti

Pro výše uvedeného amerického klinického psychologa Paula Haucka (1996) je žárlivost neurotická potřeba partnerova souhlasu a intenzivní pocit méněcennosti. Hauck v tomto případě přirovnává chování člověka trpícího žárlivostí k chování generála, který není choulostivý, přesně ví, co chce, a vždy velmi dlouho a urputně obhajuje své názory. Lidé trpící žárlivostí si za svými názory pevně stojí a jsou schopni je odůvodňovat do pozdních nočních hodin. Jakoukoliv partnerovo obhajobou není argumentace žárlivého člověka nikdy ovlivněna (Hauck, 1996).

Hauck dále uvádí, že za takovýmto chováním stojí několik charakterových vlastností. Tou nejdůležitější je již uvedený pocit méněcennosti, který se vyznačuje sebeobviňováním. Také „otrokářská mentalita“ (jedinec se domnívá, že partner je majetek, zboží nebo věc, se kterou může nakládat, jak chce; na partnera křičí, bije ho a nadává), sebezničující chování (vlastnost lidí známá jako „psychologická slepost“, kdy se žárliví lidé chovají přesně takovým způsobem, jakým nejsou schopni udržet si lásku partnera). Další charakterovou vlastností je potíže s přijímáním odpovědnosti (žárlivý člověk vždy obviní ze svých pocitů právě partnera, ačkoliv právě takovýto člověk je nejvíce odpovědný za svůj žárlivý pocit), také je to sobeckost a nevyspělost (žárlivý jedinec neustále vnucuje partnerovi mnoho nesmyslných nařízení) a v neposlední řadě je to bázlivost (zde se jedná o pocit ohrožení například i nevinnou událostí) (Hauck, 1996).

Americký sociální psycholog Peter Salovey (1991) definuje žárlivost jako emoci, přesněji jako pocit úzkostné nejistoty, který daná osoba prožívá, pokud je ohrožena ztrátou

důležitého vztahu s partnerem kvůli rivalovi (rival nebo kterákoliv jiná osoba nejsou nutnou podmínkou pro vnímání hrozby vztahu). Dále Salovey dodává, že tento úzkostný pocit nastává, pokud je ohrožen status tohoto vztahu a také, když jsou ohroženy aspekty vlastního já, které jsou právě tímto vztahem podporované. Žárlivost dle Saloveyho (1991) také vždy zahrnuje vztahový trojúhelník. Jedna strana tohoto trojúhelníku je vždy tvořena vztahem dvou osob, tedy žárlivým člověkem a partnerem. Druhou stranu tvoří vztah mezi partnerem a rivalem. Třetí stranu zahrnují postoje žárlivého jedince vůči svému rivalovi.

Podobně jako emoci popisuje definici žárlivosti MUDr. Plzák (1994), pro kterého je žárlivost především emocionální stav afektivního napětí, jinými slovy také akcentovaný pocit, který je autorem dále popisován jako intenzivně rozrušující a zneklidňující. Tento stav pochází z hlubších struktur ústřední nervové soustavy a postupně se dostává na povrch vědomí. Plzák také o žárlivosti tvrdí, že má povahu zlého a nepříznivého návyku s emocionálním zabarvením, který jde odtrénovat pomocí psychoterapie. Autor také připouští, že žárlivost se může projevit jako choroba, více v podkapitole o typech žárlivosti (Plzák, 1994).

Oproti výše uvedenému, pro německého psychiatra Rolfa Merkleho (1997) není žárlivost určena jedním pocitem, ale je vymežována několika odlišnými pocity. Existence těchto pocitů je závislá na konkrétních situacích. Těmito pocity autor míní strach, pocit méněcennosti, vztek a také nenávisť. Aby byla Merkleho definice žárlivosti kompletní, je třeba uvést, že tyto pocity se musí objevit všechny současně. Samotný pocit nenávisťi nebo strach ze ztráty partnera žárlivost nezpůsobí. Tedy teprve v okamžiku, kdy se dostaví všechny tyto pocity společně, může být podáno vysvětlení žárlivosti (Merkle, 1997).

Dále Merkle (1997) uvádí čtyři nejčastější mylná tvrzení o žárlivosti. Prvním absurdním tvrzením je, že "*Když člověk miluje, je úplně normální být žárlivý*". Toto autor striktně odmítá a zastává názor, že přílišná láska k druhému člověku není důvodem k žárlivému chování. Dále je zde žárlivost autorem přirovnávána k nemoci, jakou je třeba deprese, nebo bolest hlavy. Druhým, dle Merkleho absurdním tvrzením je, že "*Žárlivost je důkazem lásky*". Jelikož láska je pokládána za pozitivní pocit a žárlivost za pocit negativní, vzájemně se tyto dva jevy neslučují. Třetím tvrzením je, že "*Žárlivost je solí v polévce*". Podle autora žárlivost nepřispívá k udržení nebo obohacení partnerského vztahu. Posledním chybným tvrzením je takové, že "*Žárlivost je nevyléčitelná*". Merkle sám, jakožto psychiatr,

na základě dosažených výsledků se svými pacienty dokazuje, že žárlivost je léčitelná (Merkle, 1997).

Američtí profesori a lékaři Gregory L. White a Paul E. Mullen (2006) se své knize o partnerské žárlivosti také zabývají její definicí a podávají svůj popis romantické žárlivosti následujícím způsobem. Pro Whita a Mullena se nejedná o jednu emoci, dokonce ani o vícero emocí, ale podávají popis žárlivosti jakožto komplexu. *„Romantická žárlivost je komplexem myšlenek, emocí a činů, které jsou následkem ztráty či ohrožení sebeúcty a/nebo existence či kvality romantického vztahu. Vnímání ztráty nebo ohrožení vzniká vnímáním skutečné nebo potenciální romantické náklonnosti mezi naším partnerem a (možná imaginárním) rivalem“* (White & Mullen, 2006, s. 27).

Český poradenský psycholog Tomáš Novák (2009) tvrdí, že ať už jde o jakoukoliv formu žárlivosti, přirovnává ji k malignímu nebo benignímu (zhoubnému či nezhoubnému) nádoru a stejně tak, jako si jiný pacient nemůže sám identifikovat jeho zhoubnost nebo nezhoubnost, ani žárlivý jedinec si neumí správně určit svou „žárlivou“ diagnózu. Dále Novák využívá poznatků z moderní sociobiologie a doplňuje, že ženská žárlivost je spíše vztahová, soustředí se na předcházení ztráty vztahu a ovládnutí obav ze ztráty vztahu. O mužské žárlivosti Novák tvrdí, že se vyznačuje spíše soupeřivějším rázem, a to hlavně díky potenciálnímu rivalovi. Dále je také agresivnější a mnohem méně (než je tomu u žen) se zaměřuje na to, jaký dopad bude mít žárlivé chování na původní vztah (Novák, 2009).

Americký psycholog David Buss a kol. charakterizují žárlivost jako emoční stav. Ten je způsoben vnímajícím ohrožením hodnotného vztahu, ale také ohrožením postavení tohoto vztahu. Dále tento emoční stav je podnětem k chování, které se zaměřuje na útok právě proti zmíněné vnímané hrozbě. Žárlivost nabývá sexuálního charakteru, pokud hodnotný vztah je také sexuální (Daly a kol., 1982; cit. dle Buss a kol., 1992). Již zmíněný David Buss (2000) totiž navrhuje rozdělení žárlivosti v závislosti na typu nevěry partnera/ partnerky, na které je dále nahlíženo v kontextu přírodního výběru. Z tohoto hlediska, dle darwinovské teorie, muži prožívají spíše sexuální žárlivost z obavy ze sexuální nevěry své partnerky. Mužský jedinec by totiž po takovéto sexuální nevěře a následném partnerčině otěhotnění mohl přijít nejenom o příležitost ke své vlastní reprodukci, ale také se velmi obává možného investování svých zdrojů ve prospěch potomstva jiného muže. Ženy, oproti mužům, čelí poněkud jinému riziku. Z evolučního hlediska se ženy velmi strachují o stálost partnerova životního zabezpečení jich samotných a jejich dětí. Tedy, partnerovo emoční zaujetí do jiné osoby by

mohlo být vhodným ukazatelem právě k této zmíněné ztrátě partnerových zdrojů. A proto by ženy měly být spíše znepokojené emocionální nevěrou partnera. Každé z pohlaví tedy žárlí díky jiným událostem (Buss, 2000).

Nizozemští psychologové Barelds a Dijkstra (2006) uvádějí, že na základě různých výzkumů (Buss, 2000; Daly a kol., 1992; Shackelford & Buss, 1997) nemusí být žárlivost považována pouze za negativní vztahový jev. Žárlivost navzdory všem předchozím definicím může být pojímána i mnohem pozitivnějšími vysvětleními, a to nejenom jako určitý pokus o zabránění partnerovi ve vstoupení do jiného než primárního vztahu, ale také, že žárlivost může být i určitým signálem, kterým si partneři dávají najevo, že jeden druhého vnímají a zajímají se o sebe, tímto procesem partneři vytvářejí vysokou hodnotu svého vztahu, která tak tento vztah ochraňuje (Barelds & Dijkstra, 2006).

Pro účely této bakalářské práce o faktorech ovlivňující partnerskou žárlivost budu používat definici romantické žárlivosti od Gregoryho L. Whita a Paula E. Mullena (2006), tedy žárlivost jako komplex tvořícího emoce, myšlenky a činy.

2.2. Typy žárlivosti

2.2.1. Žárlivost reaktivní, podezíravá

Někteří autoři (Bringle, 1991; Bringle & Buunk, 1991; Parrott, 1991) poskytli rozdělení žárlivosti právě do těchto dvou skupin. Reaktivní žárlivost se projevuje právě jako reakce na určité události, které by mohly poškodit rozhodující vlastnosti partnerského vztahu, jako je například jeho výlučnost a jedinečné aspekty tohoto vztahu. Mezi takové poškozující události se řadí například sexuální aféry (Rydell & Bringle, 2007). Reaktivní žárlivost se vyznačuje prožíváním hněvu, strachu a smutku (Bringle, 1991; Sharpsteen & Kirkpatrick, 1997; cit. dle Rydell & Bringle, 2007). Oproti tomu, žárlivost podezíravá, ačkoliv se projevuje silným emocionálním nábojem, k jejímu vzniku stačí i velmi malé nevinné podněty. Tyto podněty se nenacházejí v žádné velké žárlivost vyvolávající situace. Události vyvolávající podezíravou žárlivost téměř nijak partnerský vztah neohrožují, avšak jedinci prožívající podezíravou žárlivost si takovéto události velmi špatně vysvětlují (Bringle, 1991; cit. dle Rydell & Bringle, 1991). Tento typ žárlivosti se vyznačuje prožíváním vysoké úrovně úzkosti a podezíravosti, lidé také častokrát prožívají pochybnosti a nejistotu o sobě samém a o svém partnerském vztahu (Rydell & Bringle, 2007).

2.2.2. Žárlivost reaktivní, preventivní, úzkostná

Další rozdělení na tři typy žárlivosti ve svém výzkumu nabízí nizozemský sociální psycholog Abraham P. Buunk (1997). Žárlivost reaktivní se ve svém projevu spíše zaměřuje na to, jak by se žárlivý jedinec cítil, kdyby jeho partner například navázal sexuální kontakt s jinou osobou, diskutoval s někým jiným o osobních záležitostech či s jinou osobou flirtoval nebo tančil. Jedná se tedy o konkrétní úroveň přímé odezvy na partnerovo intimní a sexuální chování s někým jiným. Tato odezva má podobu negativního afektu. Žárlivost preventivní je stanovována stupněm, který vyjadřuje, jak velké má tento člověk sklony k zabraňování navázání kontaktu partnera s rivalem/rivalkou a to dokonce i kontaktu velmi nevinnému, nebo kontaktu na přátelské bázi. Pro jedince trpící tímto typem žárlivosti může být například velmi těžké partnera méně kontrolovat. Buunk tento typ žárlivosti nazývá také jako majetnický typ žárlivosti. A nakonec, žárlivost úzkostná je prezentována mírou četnosti obav, které mohou být pociťovány při potenciálním sexuálním a intimním kontaktu partnera, opět s příslušníky opačného pohlaví. Tito lidé mohou například projevovat silný pocit

strachu z toho, že je partner opustí kvůli někomu jinému, nebo také z toho, že si partner najde místo původní partnerky mnohem fyzicky přitažlivější alternativu (Buunk, 1997).

2.2.3. Žárlivost normální, patologicky reaktivní, symptomatická

Tyto typy žárlivosti popisují White a Mullen (2006) a to hlavně proto, aby objasnili hranici mezi žárlivostí normální a patologickou. Posléze ale autoři přiznávají, že rozdíly mezi patologickou a normální žárlivostí jsou v praxi velmi těžko popsitelné. Kategorie „ reaktivní “ a „symptomatické “ žárlivosti jsou zde základem pro určení klinické formulace patologické žárlivosti. K popisu normální žárlivosti se autoři obracejí k monografii Vauhkonena (1968), jelikož právě v této monografii je shrnuta práce Jakobsena o rozdílech mezi projevy normálně a patologicky žárlivých lidí. Normální žárlivost se u zdravého jedince vyskytuje pouze v případě, má-li pro ni dotyčný zjevné potvrzení. Lidé žárliví normální mírou přizpůsobují své chování s ohledem na skutečné okolní faktory a svou žárlivost směřují pouze na jednoho rivala. Oproti patologické žárlivosti, která podléhá periodickým zhoršením bez ohledu na vnější podmínky, normální žárlivost je závislá na proměnách reálného vztahu. Lidé trpící patologickou žárlivostí neustále opakují své chyby a svá podezření směřují k mnoha rivalům. Dále autoři k popisu normální a patologické žárlivosti používají text o klinické psychiatrii Kaplana a Sadocka (1985) freudovského přístupu. V tomto textu je popisován rozdíl mezi normální a patologickou žárlivostí, který je srovnatelný s rozdílem mezi normálním zármutkem a patologickým truchlením. Dále autoři zmiňují, že patologická žárlivost na rozdíl od normální, je vztažena k nedořešeným úzkostným vazbám či silný náklonnostem v raném dětství a také, že může být vyjadřována bludem nevěry (Kaplan & Sadock, 1985, Vauhkonen, 1968; cit. dle White, & Mullen, 2006).

Ačkoliv žárlivost normální je také reaktivní, patologicky reaktivní žárlivost se od normální poněkud odlišuje. Jednak silou svého reaktivního charakteru a také existencí základní predispozice, která je tvořena osobnostní či duševní poruchou, avšak tato porucha není nezbytným a dostatečným důvodem k žárlivosti. Porucha pouze mění stav mysli, díky kterému se zvyšuje pravděpodobnost vyvolané žárlivé reakce. Všední život pacienta trpícího tímto typem žárlivosti je například neustále ovládán myšlenkami na to, že je mu partner nevěrný, a že ho opustí. Autoři jako příklad pro dokreslení dodávají, že jejich pacient při rozhovoru uznal, že jeho podezření jsou minimálně přehnaná a nepodložená, dále ale doplnil, že není schopen tento vhléd následující den udržet. Pacient odbíhal domů ze zaměstnání,

svou manželku doma zamykal a později se předávkoval medikamenty. Lze tedy předpokládat, že existuje podnět pro zdůvodnění podezření z nevěry, ale zajisté tento podnět neospravedlní takovéto krajní reakce (White & Mullen, 2006).

Symptomatická žárlivost vzniká, pakliže je závislá na duševní poruše a žárlivost je projevem této poruchy. Porucha je příčinou této žárlivosti a její průběh s ní souvisí. Žárlivost je v tomto případě součástí syndromu a projeví se společně s dalšími poruchami, které jsou pro vyvolávající poruchu typické. Těmito duševními poruchami mohou být například schizofrenie nebo organická psychóza, které se u jedince projeví ještě před žárlivostí nebo zároveň s ní. Tato žárlivost tedy nevzniká jako reakce, jelikož zde je typická absence jakékoli provokativní činnosti, díky které bychom mohli správně odůvodnit pochybnosti z nevěry. Až groteskní bludy nevěry o sexuálních aktivitách partnerů jsou pro tento typ žárlivosti typické (White & Mullen, 2006).

2.2.4. Žárlivost kognitivní, emocionální, behaviorální

Profesoři Susan Pfeiffer a Paul Wong (1989) uvádějí svůj multidimenzionální tříložkový model žárlivosti. První složkou žárlivosti jsou emoce (emocionální žárlivost), které se mohou objevit jako podmíněná reakce na určitý podnět. Jako příklad uvádějí rozvedenou ženu, která při pohledu na svého bývalého manžela po boku jiné ženy začne žárlit, a to i přesto, že několikrát utvrdila samu sebe o tom, že je nyní znova šťastně vdaná a nemá v úmyslu obnovit partnerský vztah se svým bývalým manželem. Žárlivost tohoto typu se tedy nemusí objevit pod podmínkou vnímané hrozby vztahu. Druhá složka žárlivosti je kognitivní (kognitivní žárlivost), u které autoři zdůrazňují výskyt paranoidních obav a podezření týkající se partnerovy nevěry. Tato podezření nemusí nutně vyplývat ze skutečného ohrožení vztahu rivalem, protože žárlivý jedinec je v tomto případě schopný si vysnit „z čista jasna“ vztahového rivala, aniž by skutečně existoval. Poslední složka žárlivosti se nazývá behaviorální (behaviorální žárlivost) a bývá konceptualizována ochranným chováním jedince v momentě, kdy začíná vnímat ať už imaginárního nebo reálného rivala. Lidé trpící tímto typem žárlivosti neustále kontrolují partnera, jeho věci a partner je velmi často vyslýchán. Jinými slovy, ochranným chováním je zjišťování, zda se již objevil intimní vztah partnera s rivalem. Takovéto chování může nabrat podoby aktivního vstupování žárlivého člověka do rozhovoru partnera s rivalem (Pfeiffer & Wong, 1989).

2.2.5. Žárlivost sexuální, emoční

David M. Buss a kol. (1992) navrhli a provedli výzkum o tom, který z typů nevěry (sexuální vs emoční) více znepokojuje dané pohlaví. Na základě výsledků tohoto výzkumu následně rozdělili žárlivost na sexuální a emoční. Pro muže je typická sexuální žárlivost, jinými slovy, muži jsou více znepokojeni představou sexuální nevěry své partnerky s rivalem. Většina mužů zapojena ve výzkumu uvedla obavy z jakékoliv aktivní pohlavní činnosti své partnerky s někým jiným. Při měření fyziologických aspektů muži vykazovali znatelně zvýšenou aktivitu pocení při představě sexuální nevěry než při představě opačného typu nevěry. Co se mužské tepové frekvence týká, zvýšená byla při představě obou typů nevěr, ale mnohem výrazněji se projevila při domněnce sexuální nevěry. Stupeň svalové aktivity při svraštění obočí se opět zvyšuje s výskytem sexuální nevěry. Při výzkumu byla také zjišťována předchozí vztahová zkušenost potenciálně podporující vznik žárlivosti. Sexuální žárlivost u mužů bývá evokována tím spíše, pokud před aktuálním vztahem již důvěrný sexuální vztah prožili. Nejvíce je však sexuální žárlivost u mužů aktivována při zkušenostech s aktuálním relevantním vztahem. Stejná měření byla provedena také pro ženské respondentky studie. Žárlivost emoční je typická pro ženy a je vyvolána navázáním citového vztahu partnera s rivalkou. Ženy během tohoto výzkumu vykazovaly odpovědi, ve kterých přiznávaly obavy z emocionálního připoutání svého partnera k rivalce, dále také obavu z toho, že se partner do rivalky hluboce zamiluje. Ženy při představě partnerovy emoční nevěry vykazovaly větší míru pocení, tepová frekvence u žen byla zvýšená při představě obou typů nevěr, nikoliv však s razantním rozdílem. Při vyšetřování svalové činnosti v oblasti obočí byl u žen naměřen vyšší stupeň aktivity opět při představě partnerovy emoční nevěry. Dále bylo u žen zjištěno, že jejich emoční žárlivost by mohla být vyvolána bez ohledu na to, zda již prožily důvěrný sexuální vztah či nikoliv (Buss a kol., 1992).

2.2.6. Žárlivost bludná, konstituční, situační, nutkavě vtíravého charakteru

Při popisování těchto forem žárlivosti pracuje MUDr. Plzák (1994) s žárlivostí jakožto s určitou formou poruchy a rozlišuje tak následující 4 typy:

Bludná žárlivost je považována za vážnou duševní chorobu. Projevuje se bludem nevěry, který obsahuje bizarní prvky. (Dále také White & Mullen, 2006; Tiggelaar, 1956; Munro, 1984). Lidé trpící bludnou žárlivostí například slyší vnitřní hlasy, které jim našeptávají informace o údajné partnerově nevěře. Vymýšlejí nepravděpodobné a nereálné příběhy, kterými opět partnera obviňují z nevěry. Mohou například slyšet kroky milenců, které nikdo jiný neslyší; ženy velmi často pátrají po závanech vůně cizích parfémů. Nemocní nepřipouští debatu na téma nevěry, jelikož jsou o nevěře definitivně ujištěni. Jejich jediným cílem je usvědčení partnerovy nevěry, a to dokonce takovým absurdním způsobem, aby nevěře uvěřil i sám partner. Charakteristická jsou zde periodická zhoršení žárlivosti. Tento typ žárlivosti se velmi často objevuje ve věku 50-60 let a prožívají ji spíše muži než ženy (Plzák, 1994).

Žárlivost konstituční (způsobena vrozenou vlohou) se projevuje od začátku navázání milostného vztahu. Tento konstitučně žárlivý člověk prožívá pouhá podezření, že mu je partner nevěrný nebo, že existuje pravděpodobnost partnerovy nevěry. Nejprve tedy hledají dostatečné důkazy sami pro sebe, přičemž těmito důkazy jsou nedostačující a nepodložená znamení, později hledají důkazy i pro partnera. Lidé postihnutí touto formou žárlivosti si svou žárlivou vlohu uvědomují, pokud ale nedojde k odbornému odtrénování, jsou proti žárlivosti velmi bezmocní. Tito lidé ve svých vztazích sami nevěrní nebývají, jelikož se většinou zabývají právě nevěrou svého partnera. Dochází tak k permanentnímu vyslýchání, podezírání, slídění až do momentu partnerova otupení a naprostému podvolení se situaci. Jejich reakcí na partnerův protiútok není další následná agrese, ale překvapivě konec podezírání. Jejich dalším postupem je svěření se do odborné péče psychiatrům, nebo vypovídání se rodinným příbuzným. Neléčená konstituční žárlivost způsobuje, že jedinci jí trpící svá manželství či vztahy raději ukončí, díky uvědomění si jejich nedostatečné vztahové zralosti. Tento druh žárlivosti je opět typičtější spíše pro muže (Plzák, 1994).

U žárlivosti situační (podmíněna situací) je důležité uvést, že tato žárlivost je jakousi kombinací několika podmiňujících aspektů - konstituční vlohou, rolí ve vztahu a také

nějakým dalším oslabujícím determinantem. Autor uvádí příklad, kdy se muž zamiloval do ženy, která s ním vstoupila do manželství z důvodu, aby zacelila citové ranění způsobené odchodem muže, kterého přehnaně milovala, o čemž muž nevěděl. Po několika měsících muž pochopil, že výběrem své manželky podniknul poněkud lepší volbu, než příslušelo jeho celkovým kvalitám. Začal se tedy obávat, že by si žena mohla k sobě najít více odpovídající náhradu. Obával se propuštění ze svého atraktivního povolání, nemoci, nebo toho, že se jeho žena velmi blízce a důvěrně seznámí s někým jiným. Tyto obavy se kumulují až do projevu podezírání ženy na denní bázi. Tímto neustálým podezíráním muž zaujme podřízené postavení ve vztahu, což následně dále zhorší jeho žárlivost a roli ve vztahu. Konec nastává v momentě, kdy takto žárlivý člověk obviňuje, partnerovi nedůvěřuje, snáší svá niterní muka, ale není schopný druhého partnera opustit. Do takového druhu žárlivosti lze počítat i případy náhodně odhalené nevěry, a také žárlivost sycenou alkoholem. Při tomto druhu žárlivosti se nevěra považuje za pravděpodobnou, žárlivý člověk však hledá důkazy hlavně sám pro sebe. Dochází k potyčkám, narážkám, sarkasmu, ale může dojít také k vraždě či sebevraždě ze žárlivosti. Situační žárlivost postihuje více ženy než muže, tento rozdíl ale není příliš znatelný (Plzák, 1994).

U žárlivosti nutkavě vtíravého charakteru je podstatný prvek, někteří ho nazývají také jako více nespecifikovanou nemoc, která se vyznačuje vtíravým přemýšlením o věrnosti partnera. Tyto spekulace či myšlenky se jedincům s žárlivostí nepřetržitým způsobem vtírají do myšlení, které je tak v běžném chodu velmi narušováno. Paradoxně, právě tito žárliví lidé hledají pomoc u svého partnera, kterého z nevěry obviňují. Svou poruchu si uvědomují a přiznávají, že jejich pochybnosti o partnerově věrnosti mohou být naprosto prázdné a nicotné. Pozitivní by zde mohl být fakt, že pacienti trpící tímto typem žárlivosti dobře vědí, že žárlivost velmi ničí jejich roli a postoj ve vztahu, než by tedy někoho napadli, raději se stáhnout zpět sami do sebe ke svým vlastním sebepoškozujícím myšlenkám. Je velmi pravděpodobné, že žárlivé chování se později znovu objeví (Plzák, 1994).

2.2.7. Žárlivost retroaktivní, retrospektivní

Fox a Frampton (2018) jen krátce objasňují tyto dva typy žárlivosti. Retrospektivní typ žárlivosti se objevuje v momentě, kdy se partner cítí žárlivě při vzpomínce na rivala, který v minulosti aktivně zasahoval do vztahu, který je stále současný (Fox & Frampton 2017, cit. dle Fox & Frampton 2018). Jako příklad autorky uvádějí muže vzpomínajícího na středoškolská léta, během kterých jeho rival aktivně zasahoval do vztahu s dívkou, se kterou muž udržuje partnerský vztah ještě dnes. Jinými slovy, i když rival dnes již není narušitelem tohoto vztahu, v minulosti tento vztah ohrozil, proto se při této vzpomínce jedná o retrospektivní žárlivost (Fox & Frampton, 2018).

Retroaktivní žárlivost je takový typ žárlivosti, který se projevuje, pokud se jeden z partnerů cítí ustaraně či utrápeně nad partnerovými bývalými romantickými či sexuálními vztahy, které existovaly ještě před začátkem nového aktuálního vztahu. Partnerovo bývalí partneři/ky či jiní rivalové nikdy aktivně v minulosti nezasahovali a ani v přítomnosti nezasahují do nového vztahu (Fox & Frampton, 2017; cit. dle Fox & Frampton, 2018). Příkladem autorek je dívka, která začne žárlit poté, co se dozví, že se její partner chystá jít na taneční zábavu s dívkou, se kterou tvořil pár během středoškolských studií. Retroaktivní žárlivost je vyvolána i přesto, že muž již leta s touto dívkou nekomunikuje a svou aktuální partnerku potkal až poté, co byl tento středoškolský partnerský vztah ukončen (Fox & Frampton, 2018).

3. NEVĚRA

Existence monogamního manželství ve společnosti zapříčinila vznik pojmu, kterým je partnerská nevěra (Uzel, 2017). Avšak takovéto manželské soužití nebylo vždy z historického hlediska tím nejčastějším. O mnohoženství neboli o nevěře, lze hovořit už od období antického, a to především ve spojitosti s olympskými bohy. V muslimské společnosti je mnohoženství pokládáno za samozřejmost. Šlechta, panovník, a dokonce i církevní představitelé renesanční doby nebyli v záležitostech cizoložství svému lidu vhodným morálním vzorem (Uzel, 2017). Z uvedeného vyplývá, že pojem nevěry je historickým pojmem a provází lidstvo snad všemi dějinnými epochami. Stejně tak, jako je tomu u žárlivosti, ani nevěra nenachází ve svém pojmu jednotné definování a je předmětem mnoha diskuzí a dohad. Tato kapitola bude věnována různým pojetím a definicím partnerské nevěry a také typům nevěry.

3.1. Definice nevěry

Americký vztahový terapeut Stephen Fife a kol. (2008) charakterizují nevěru jako zradu vztahující se k důvěrnému partnerskému a výlučnému závazku. Tato nevěra ve formě emocionálních a/nebo sexuálních intimností bývá provedena s kteroukoliv osobou, která se nachází mimo primární romantický vztah a děje se bez svolení primárního partnera/partnerky. Porušení takového závazku důvěry a výlučnosti ovlivňuje tento vztah na několika úrovních, častokrát mívá nevěra za následek hlubokou emocionální bolest, prožívání pocitů nejistoty či ztrátu důvěry (Fife a kol., 2008).

Dle americké profesorky Hertleinové a kol. (2005) prošel pojem nevěry historickým vývojem. Dříve byla nevěra považována za porušení dohody o sexuální exkluzivitě dvou lidí, kteří se nacházejí v partnerském vztahu, v manželství či prožívají jakýkoliv jiný typ závazku. Avšak v nedávné době definice nevěry zaujala mnohem širší pojetí vzhledem k různým chováním. Někteří lidé považují za nevěru pohlavní styk s jinou osobou než s partnerem/partnerkou, nebo i jiné aktivity se sexuálním podtextem, jako je například sex prostřednictvím používání počítače, sledování pornografie, či jiná fyzická intimní aktivita, jako například líbání, držení se za ruce. Avšak jsou i tací, co považují za nevěru prožívanou emocionální intimitu se třetí osobou. Všechna tato chování ať už emocionálního či sexuálního rázu mají na původní vztah ničivé důsledky (Hertlein a kol., 2005).

Podle amerických psychologů Finchama a Maye (2016) je nevěra, jinými slovy také „milostná aférka“, „odskočení si“, „podvádění“, tajná romantická činnost s jiným partnerem, než se kterým je navázán výlučný partnerský vztah, kterým je například manželství. Tato činnost se může pohybovat v rozmezí od emocionálního přilnutí k někomu jinému, a to dokonce i online formou, přes držení se za ruce, či jiné romantické projevy (polibek, pohlazení) až k pohlavnímu styku (Fincham & May, 2016).

Vzhledem k tomu, že rovněž americký klinický psycholog Richard McNulty a americká psycholožka Jocelyn Brineman uvádějí, že definování nevěry je složité, ve svém výzkumu (2007) o nevěrách v partnerských vztazích se jen krátce odkazují k její definici. Pro tyto autory je nevěra kterákoliv forma emocionální nebo sexuální intimní blízkosti s jinou osobou než s partnerem/ partnerkou (McAnulty & Brineman, 2007).

Podle českého psychologa Petra Šmolky (2010) lze za nevěru považovat jakoukoli formu vztahu či kontaktu partnera s jinou osobou, či dokonce s vícero osobami. Tyto osoby bývají zpravidla opačného pohlaví, ale není to vždy nezbytnou podmínkou, tato forma vztahu nebo kontaktu bývá vnímána jako emočně ohrožující či zraňující. Pro úplnost definování Šmolka dodává, že výše zmíněné není platné v případě, kdy emočně zraněným je konstitučně žárlivý člověk. Takový totiž pokládá za emočně zraňující a ohrožující téměř cokoli (Šmolka, 2010).

MUDr. Radim Uzel (2017) přiznává nejednoznačnost při definování nevěry a popisuje, že nevěra je sice momentem, kdy dochází k navázání citového a fyzického vztahu k někomu jinému, než je náš partner, zároveň ale dodává, že pod pojmy citový a fyzický vztah si každý představuje něco jiného. Definice nevěry je podle Uzla o to složitější, pokud se na jejím definování neshodnou ani jedinci, kteří jsou sami ve vztahu zainteresováni (Uzel, 2017). Dalo by se tedy předpokládat, že v tomto případě je nevěra takovým jevem či chováním, na jehož vymezení nebo definici se musejí shodnout oba partneři.

Pro Merkleho (1997) je nevěra jistým signálem, který označuje, že ve vzájemném partnerském vztahu není cosi v pořádku, a to bez ohledu na problém s žárlivostí. Tento signál nazývá průmyslově jako „vnitřní výpověď“ a nevěru dále přirovnává k výpovědi v zaměstnání. Objasňuje tím situaci, kdy zaměstnanec dále pracuje v podniku, ale vnitřně je již rozhodnutý a připravený ze zaměstnání odejít. Jeho výsledky práce jsou tím poškozeny, zaměstnanec také často stoná. Stejná situace se dle autora vyskytuje v partnerství, kdy dotyčný nevěrný jedinec sice stále udržuje svůj vztah, ale pouze na základě své komfortní

povahy nebo ze strachu, ačkoliv mu na partnerovi nezáleží. Následně pak velmi často dochází k navázání milostného poměru mimo rámec původního partnerského vztahu (Merkle, 1997).

Americká vztahová terapeutka Mira Kirshenbaum (2009) definuje nevěru svým následujícím způsobem:

A potom „ten druhý člověk“ nějak vpluje do jejich zorného pole. Může to být někdo, s kým každý den pracují. Nebo někdo, koho nikdy předtím neviděli a s kým se dali do řeči při venčení psa nebo po hodině jógy. Je to, jako by někdo, kdo bloumá kolem s několika prázdnými skleničkami na víno, z ničeho nic narazil na někoho s lahví vína (Kirshenbaum, 2009, str.14).

Kirshenbaum tedy popisuje nevěru spíše jako touhu prožít něco, co jednomu z partnerů v původním vztahu scházelo a posléze se s příchodem nového člověka zdá být reálné. Tato touha obsahuje emocionální nebo sexuální hranici, která je časem překročena. Překročení této hranice je vždy záměrné, což zpočátku způsobuje euforické pocity, posléze tyto pocity střídá slabost a zmatení, díky uvědomění si svých činů a vzniklé situace (Kirshenbaum, 2009).

Americká profesorka lidské sexuality Kristen Mark a kol. (2011) definují nevěru jako mimomanželský či mimopartnerský pohlavní akt právě v kontextu probíhajícího monogamního vztahu. Toto pojetí nevěry je vnímáno jako jedna z největších hrozeb pro stabilitu partnerských vztahů, samozřejmě také pro manželství. Tuto hrozbu nejvíce zapříčiňují demografické faktory, osobnostní faktory a faktory mezilidských vztahů. Autoři dále uvádí, že nevěru nebo tzv. „podvádění“ lze v určité míře očekávat, míra tohoto očekávání bývá velmi podhodnocena (Mark a kol., 2011).

Psychologové Luo a kol. (2010) ve svém výzkumu zašli s definicí nevěry ještě dále. Měření nevěry bylo v tomto případě rozděleno na formu online a tváří v tvář. Z výsledků výzkumu je jasné, že nemusí dojít ani k emocionálnímu přilnutí k jiné osobě. Ženy i muži totiž považují za nevěru již pouhé stížnostní debatování o partnerovi/partnerce před jinou osobou nebo sdílení vztahových intimností před jinou osobou. Tento výzkum dále ukazuje, že u formy tváří v tvář většina žen vykazuje chování typu debatování o stížnostech na partnera, muži spíše flirtují. U online nevěry ženy opět vykazovaly největší míru u stížností na partnera před jinou osobou, u mužů tomu bylo stejně tak. Za nevěru je dále považované

také navštěvování seznamovacích portálů nebo sdílení intimních sexuálních fotografií s jinou osobou (Luo a kol., 2010).

Studie amerického sociálního psychologa Paula Amateho a americké socioložky Stacy Rogers (1997) ukazuje, že nevěru lze také definovat jako jednu z proměnných, na základě jejíž výskytu dochází k častým manželským rozvodům. Jinými slovy, nevěra, pro autory mimomanželský pohlavní styk, je velmi silným prediktorem rozvodu. Dle Amata a Rogers je nevěrou zapříčiněna alespoň jedna třetina manželských rozvodů, a to hlavně tehdy, pokud je manželství uzavřeno v mladším věku (Amato & Rogers, 1997). Z kontextu této studie vyplývá, že o nevěře lze debatovat až v případě pohlavního styku, který je za nevěru považován až v momentě, pokud je mezi partnery uzavřen manželský sňatek.

3.2. Typy nevěry

3.2.1. Sexuální, emoční

Guitarová a kol. (2016) na základě svého výzkumu jasně vymezili a popsali charakteristické prvky dvou typů nevěry - sexuální a emoční. Z výsledků této studie o tom, jak lidé sami vnímají a odlišují mezi sexuální a emoční nevěrou je zřejmý následující popis sexuální nevěry. Sexuální nevěra je momentem, kdy osoba, která se nachází v manželském sňatku či v partnerském vztahu, je zapojena do kterékoliv formy sexuální aktivity s někým, kdo není primární partner/partnerka, manžel/manželka (Guitar a kol., 2016). Takovýmito sexuálními aktivitami mohou být líbání, mazlení, orální sex, vaginální sex a anální sex (Leeker & Carlozzi, 2014). Výsledky Goetza a Causeyové (2009) uvádějí, že muži sami sebe vyhodnocují jako ty jedince, kteří se, oproti ženám, s mnohem větší pravděpodobností budou podílet na své vlastní sexuální nevěře. Podobné tvrzení uvádí také Martinsová a kol. (2016), podle kterých spíše muži budou celkově více inklinovat k nevěrám, zejména těm fyzicko-sexuálního charakteru. Marková a kol. (2011) tvrdí, že důvodem nevěry u mužů může být nižší míra sexuální spokojenosti v primárním vztahu a také vnímaná sexuální nekompatibilita s primární partnerkou. Co se emoční nevěry týká, tento typ nevěry je dle Guitarové (2016) situací, kdy si konkrétní osoba vytvoří emocionální odstup od primárního partnera/partnerky. Tento odstup je vytvářen strávením příliš velkého množství času s jinou osobou, nebo neustálým přemýšlením nad touto osobou mimo partnerský vztah. K úplně emoční nevěře však dochází až v momentě, kdy je partner/partnerka ignorován nebo emocionálně odmítán (Guitar, 2016). Za emoční nevěru je dále považována také vzájemná důvěra se třetí osobou, sdílení myšlenek, hluboké zamilování i investování financí do této třetí osoby (Leeker & Carlozzi, 2014). Martinsová (2016) uvádí, že dnes již neexistuje pohlavní rozdíl v prevalenci emoční nevěry, ale výsledky Sheerenové a kol. (2018) uvádějí, že emoční nevěře podléhají spíše ženy. Podobné popisují také Urooj a kol. (2015), kdy při jejich výzkumu byly ženy shledány a popsány jako ty, které se spíše dopustí emoční nevěry. Luo a kol. (2011) se však domnívají, že emoční nevěra je pravděpodobnější u mužů, a to z následujícího důvodu. Muži jsou přesvědčeni o tom, že ženy shledávají vytvoření jakýchsi emocionálních pout za přitažlivé, tato emoční složka ze strany mužů je tedy vstupní podmínkou pro zapojení sexuální složky ve vztahu k třetí osobě, tato hypotéza však ještě nebyla plně ověřena (Luo a kol., 2011). Rovněž ženy se častokrát zapojují do mimopárových aktivit obsahující kombinaci emočních i sexuálních složek (Boekhout a kol., 1999).

Z uvedeného vyplývá, že nevěra ve své nejčastější podobě obsahuje obě tyto složky, tedy jak emoční, tak i sexuální aktivity, což bylo uvedeno v definicích nevěry (Fife a kol., 2008; Fincham & May, 2016; Hertlein a kol., 2005; Luo a kol., 2011; McAnulty & Brineman, 2007; Šmolka, 2010; Uzel, 2017) této práce.

3.2.2. Typologie nevěry Petra Šmolky

Český psycholog a manželský poradce uvádí 9 základních typů nevěry (2010).

FLIRT

Snaha upoutat pozornost prostřednictvím vyzývavosti nebo příslibné rituální tance. I takto autor popisuje typ nevěry, kterým je flirt. V tomto případě se jedná o pouhé náznaky možné potenciální nevěry, bez skutečné tendence k její realizaci. Šmolka také pojímá flirt jako prevenci proti uskutečnění nevěry, ale pokud je této prevence přes příliš, nebo pokud existují jiné podmínky, jako je například krize vztahu nebo požití alkoholu, i sebemenší flirt se může rozvinout ve skutečnou partnerskou nevěru s negativními dopady na původní partnerský vztah (Šmolka, 2010).

MIMONAŽELSKÝ KONTAKT

Tímto pojmem je popisován nahodilý kontakt, ve většině případů sexuální, dále je tento kontakt jednorázový či krátkodobý. Šmolka tento kontakt také popisuje jako „rekreační nevěru“, která se odehrává nejčastěji ve chvílích, kdy se nevěrní jedinci zrovna nenacházejí v zaujetí svých běžných povinností, například na dovolené nebo na večírku. I tento typ nevěry se může rozvinout v jiné druhy zahýbání partnerovi, a to hlavně tehdy, pokud se objeví eroticko-sexuální fascinace, nebo pokud je jeden z milenců od začátku emočně zainteresovanější. Mimomanželský kontakt mívá tendence k opakování, velmi často s jinými partnery. Ani v případě tohoto typu nevěry a po jejím objevení nelze pochybovat o pozdějších problémech a závažných důsledcích na původní vztah (Šmolka, 2010).

DOBRODRUŽSTVÍ

Oproti mimomanželskému kontaktu, dobrodružství se vyznačuje delším trváním v čase, vyšším emočním zaujetím, ale nebývá spojováno s myšlenkami na možnou společnou budoucnost. Tento typ nevěry je jakýmsi vztahem pro oživení či zpestření všedního života, který existuje nerušeně a bez vzájemného vlivu, vedle vztahu legálního. Aby dobrodružství mohlo takto fungovat, požaduje se dobré a trvalé usazení obou milenců

v původní legálních vztazích, nebo minimálně spokojenost v životních situacích (Šmolka, 2010).

MIMOMANŽELSKÝ VZTAH

Mimomanželský vztah je dlouhodobý, má eroticko-sexuální charakter a vyznačuje se také silným emocionálním spojením obou milenců. Avšak nejtypičtější je zde fakt, že po uplynutí určité doby alespoň jeden z milenců uzná za možnou myšlenku budoucího společného života, která mnohokrát vyústí v její realizaci. I v tomto případě existuje vysoké riziko vyzrazení (Šmolka, 2010).

VIRTUÁLNÍ NEVĚRA

Tímto typem nevěry bývá nejčastěji popisováno chování spojené s používáním internetu a jeho seznamovacích portálů, například prostřednictvím chatování. Vzhled virtuálních milenců je neznámý, což poskytuje široké pole působnosti pro volné atraktivní fantazie, zároveň tato vzhledová nevědomost způsobená absencí osobního kontaktu způsobuje, že partneři svým vzhledem nemohou jeden druhého zklamat (Šmolka, 2010).

KYBERSEX

Tzv. „cybering“ je jakoukoliv sexuální aktivitou, která je nabízena virtuálním prostorem. Touto aktivitou je míněn kontakt minimálně dvou lidí, kteří se skrze internetové připojení spojí za účelem dosažení sexuálního vzrušení, a to za pomoci e-mailů, chatování, případně ještě za pomoci textových zpráv. Tento typ nevěry se vyznačuje anonymitou, snadnou dostupností, inspirativností a interaktivitou. Šmolka doplňuje úvahu o tom, zda se v tomto případě jedná o nevěru jako takovou, avšak minimálně jde podle autora o jednání, které by u partnera mohlo způsobit emocionální zranění. (Šmolka, 2010).

SWINGOVÁNÍ

Zde je autorem popisována aktivita, při které se dva či více párů rozhodne obohatit svůj pohlavní život jejich naturální fyzickou výměnou. Jedná se o aktivitu krátkodobou, někdy také opakovanou. Dle Šmolky jde o jev, který bývá spojován spíše s nudící se bohatší sociální vrstvou, avšak v sídlištních komunitách není tato aktivita neznámá. Důležitou výchozí podmínkou při vstupu do této směny je emoční neutralita (Šmolka, 2010).

PROSTITUCE

U této formy nabízení a poskytování sexuálních služeb za úhradu zůstává otázkou, zda se jedná o nevěru či nikoliv. Za nevěru může, ale také nemusí být považováno, pokud se jeden z partnerů této činnosti věnuje jako své živnosti a druhý partner je s touto okolností obeznámen. Stejná otázka zůstává i v případě, kdy dojde ke kontaktu partnera s poskytovateli těchto služeb bez vědomí druhého partnera, a to proto, že zde chybí osobní citová vazba ve vztahu poskytovatele a klienta. Ať je tomu jakkoliv, Šmolka chápe prostituci spíše jako vztahovou patologii s velmi destruktivními následky (Šmolka, 2010).

POKUSY O LEGALIZACI BIGAMIE

Bigamie je kriminální čin, při kterém jedna konkrétní osoba záměrně vstoupí do manželského svazku s jinou osobu, a to i přesto, že tato konkrétní osoba již žije v uzavřeném manželství s někým jiným (Karas & Puhlman, in Shehan, 2016). Pro naši kulturu se jedná o velmi novátorský přístup ke vztahovému soužití. Ačkoliv díky několika pokusům není takovéto soužití ve středoevropském prostředí úplně neznámé, stále si zde nezískalo své místo a opodstatnění, jako je tomu v muslimském prostředí (Šmolka, 2010).

3.2.3. Typologie nevěry od Miry Kirshenbaum

Americká terapeutka Mira Kirshenbaum ve své knize o žárlivosti (2009) uvádí 17 typů nevěry. V následujícím textu uvedu ty autorčiny typy nevěry, které zde doposud zmíněny nebyly. V mnoha případech autorka různé typy nevěry pojímá i jako záchranné příležitosti pro vztah původní. Tímto však nevěru neospravedlňuje a ani nikterak k nevěře nenabádá.

NEVĚRA „ZJISTÍME, JESTLI “

Vymezujícím prvkem tohoto typu nevěry je snaha zjistit, zda se vztahové problémy primárního legálního vztahu vyřeší, pokud si jeden z partnerů najde partnera jiného, současně však stále probíhá aktuální primární vztah. Tito jedinci chtějí například zjistit, zda by s jinou osobou lépe rozuměli, nebo chtějí najít něco, co jim v jejich vztahu chybí - např. konverzace, porozumění, pohlavní život. Kirshenbaum dodává, že tento typ nevěry může vztahy či manželství samozřejmě ohrozit, ale na druhou stranu také zachránit, jelikož právě po pokusu o porovnání s jiným vztahem dochází velmi často k uvědomění si kvalit a předností vztahu primárního (Kirshenbaum, 2009).

KATAPULTOVACÍ NEVĚRA

U typu katapultovací nevěry je podstatný pocit rozpadlého původního vztahu, který se daný pár zdráhá či odmítá ukončit, ať už z pocitů následné viny, z pouhého pohodlí, nebo pod tlakem přátel a rodiny, kteří tento pár vnímají jako ideální a daný pár se obává zklamání svého okolí. Právě v tomto případě je nevěra, tzv. katapultovací, tím nejlepším potřebným důvodem pro ukončení či rozvázání tohoto původního vztahu (Kirshenbaum, 2009).

NEVĚRA Z NÁHLÉHO ROZPUKU OSOBNOSTI

K tomuto typu poměru dochází při znovuoobjevení jedincova „já“, znovunalezení toho, kým opravdu je a co je pro něho nejpodstatnější. Tento typ nevěry pomáhá nalézt všechny důležité aspekty osobnosti, které v původním vztahu buď nebyly objeveny, nebo nebyly rozvíjeny. Může jít například o znovuoobjevení vlastních tvůrčích zájmů. V mnoha případech tohoto typu nevěry si lidé velmi často pletou rozjitření či vzrušení ze znovuoobjevení osobnostních aspektů v novém vztahu se vzrušením z naleznutí opravdového souladu s druhou osobou (Kirshenbaum, 2009).

NEVĚRA NENAPLNĚNÝCH POTŘEB

Důvodem k tomuto typu nevěry je právě ona nenaplněná potřeba jednoho z partnerů. Takovou nenaplněnou potřebou může být například nedostatek citu a porozumění či nenaplněné sexuální potřeby. V důsledku tohoto tedy vznikají milenecké vztahy. Kirshenbaum doplňuje, že je velmi podstatné uvědomit si důležitost této nenaplněné potřeby, a to z toho důvodu, že po jejím naplnění si lidé mohou uvědomit, že jejich nenaplněná potřeba či jiný problém nemusí být závažný, nedojde tak k rozpadu původního vztahu. Tedy tento typ nevěry je dle autorky velmi pomíjivý (Kirshenbaum, 2009).

CHCI ZAŽÍT VĚCI, KTERÉ JSEM NESTIHL

V tomto případě se jedná také o nevěru vzniklou díky nenaplněné potřebě, ale tentokrát jde o potřebu z minulosti, která musí být prožita či naplněna. Tento typ nevěry je dle autorky přisuzován spíše ženám, častokrát vstupují do vztahů bez mnoha zkušeností, následně také do mileneckých vztahů pro ujištění sebe samotných, že jejich mládí nic neuteklo a nebyly o nic připraveny. Může jít například o nevěru s někým z naprosto jiné sociální vrstvy, nebo o nevěru s příslušníkem odlišné etnické skupiny, s někým starším, mladším, atd (Kirshenbaum, 2009).

POŘÁD NA TO MÁM?

Při různých partnerských vztazích dochází k mnoha problémům. V důsledku těchto problémů je narušena hodnota vlastní sebedůvěry či sebeúcty jedinců zainteresovaných v příslušném vztahu. Častým řešením, jak lidé napravují tuto hodnotu své sebedůvěry, je právě vstup do mileneckého poměru za účelem dokázat si atraktivitu, dokázat si pocit sexuální touhy, či ověření, zda jsou pořád kvalitními milenci. Jednoduše řečeno, tito lidé touží po lepším pocitu ze sebe samých. I tento typ nevěry velmi často obnovuje vztah původní (Kirshenbaum, 2009).

NÁHRADNÍ TERAPIE

Pakliže se objeví skutečný partnerský problém, vztahoví terapeutové nejsou mnohdy jediným řešením těchto problémů. Milenec či milenka zde zastávají již zmíněnou funkci alternativních vztahových terapeutů a nabízejí tak prostor pro vypovídání se ze vztahových potíží. I zde je podle Kirshenbaum důležité uvědomit si základ této nevěry, zda je pouhým prostředkem pro zvednutí nálady, nebo opravdovým problémem vhodným k vyhledání psychoterapeuta (Kirshenbaum, 2009).

NEVĚRA ZA LEPŠÍM

Tento typ nevěry se nejčastěji objevuje až po uzavření manželství nebo po tzv. „usazení se“. Děje se tak poté, co si uvědomíme pravou hodnotu našeho vztahového nebo životního potenciálu a také, pokud se v našich životech objeví někdo, kdo se nám zkrátka zdá lepší než současný partner. V tomto případě tedy dochází k nevěře za lepším. Opět Kirshenbaum doplňuje, že je vhodné milenku/milence delší dobu poznávat a utvrdit se v jeho „lepších“ kvalitách, což zabraňuje ukvapenému rozvodu, jeho ohromným finančním a citovým rizikům a třeba také následnému vztahovému neúspěchu s novým partnerem (Kirshenbaum, 2009).

NEVĚRA ZE MSTY

K nevěře ze msty dochází, pokud je ztracena rovnováha a spravedlnost v partnerském vztahu. Tedy jde o moment, kdy jeden z partnerů považuje vztahovou situaci druhého partnera za lepší. Nastává tak milenecký poměr jednoho z partnerů, jelikož se domnívá, že aktuální partner měl nebo má milenecký poměr také. Jde o jakousi odplatu nejenom za nevěru, ale například také za nevhodné nebo nepříznivé osobnostní chování partnera jako je nenávisť, nečetnost nebo neustálé donucování k něčemu. Je tedy vhodné uvědomit si, že tato nevěra přináší pouze uspokojený pocit splaceného partnerova dluhu a nedoporučuje se o odplatě svěřovat (Kirshenbaum, 2009).

NEVĚRA KRIZE STŘEDNÍHO VĚKU

Nevěra se zcela jistě může objevit v kterémkoliv věku. Kirshenbaum však uvádí, že u nevěry krize středního věku se objevuje specifikum, které nevěře právě ve středním věku velmi napomáhá. Tímto specifikem je stárnutí, které si lidé dříve nebo později začnou uvědomovat. A právě v tomto bodě uvědomění nastává u mnoha lidí pocit paniky a strachu, že nejenom jejich milostný život bude brzy u konce. Nevěra se v tomto případě jeví jako jedno z možných řešení, jak alespoň částečně tyto negativní emoce středního věku utlumit. Kirshenbaum dále popisuje, že pro tento typ nevěry existují spíše jiné důvody, než kterými je střední věk, jako například vztahová milostná panika a krize samotného vztahu (Kirshenbaum, 2009).

NEVĚRA SEXUÁLNÍ PANIKY

S přibývajícím věkem klesá sexuální aktivita u mužů i u žen. Lidé v reakci na uvedené propadnou jakési sexuální panice, a tak hledají ve svém životě někoho nového, kdo jim pomůže se s těmito problémy vyrovnat. Autorka upozorňuje, že sexuální náboj s novým člověkem nemá dlouhého trvání, a tak je lepší přijmout za své lékařská doporučení a svůj původní vztah udržet (Kirshenbaum, 2009).

4. FAKTORY VZNIKU PARTNERSKÉ ŽÁRLIVOSTI

V následující části textu bude věnována pozornost samotným faktorům vzniku romantické žárlivosti. Každá z částí tohoto textu bude prezentovat několik takovýchto faktorů, přičemž současně budou diskutována možná odůvodnění pro vznik žárlivosti.

4.1. Znaky osobnosti jako faktory vzniku žárlivosti

Abraham Buunk ve své práci (1997) zjistil některé osobnostní znaky, které pravděpodobně korelují s výskytem partnerské žárlivosti. V Buunkově studii 100 mužů a 100 žen vyplnilo osobnostní dotazník (Luteyn a kol., 1985) a jejich žárlivost na základě osobnosti byla zjišťována škálou žárlivosti (ASJS – Buunk, 1997). Dle této studie, partnerská žárlivost vzniká za přispění charakterových znaků osobnosti jako jsou neuroticismus, sociální úzkost, nepřizpůsobivost, nepřátelství a nízká sebeúcta. Ženská a mužská korelace těchto vztahových proměnných se žárlivostí se jedna od druhé nijak zvlášť neodlišují, s výjimkou korelace žárlivosti se sebeúctou. Tedy, mužská žárlivost není příliš ovlivněna kteroukoliv mírou vnímané sebeúcty, oproti tomu, ženská žárlivost negativně koreluje se sebeúctou. Jinými slovy, ženy jsou spíše žárlivější, pokud jejich vnímaná hodnota sebeúcty je nižší. Naopak osobnostní znaky, které žárlivost nikterak neovlivňují u obou pohlaví, jsou dle této studie, egoismus a dominance (Buunk, 1997). Další výsledky Buunkovy studie (1997) budou prezentovány v dalších relevantních kapitolách. Podobné informace ve své přehledové práci nabízí již zmíněný Buunk společně s Bringlem (1985) a uvádějí, že charakterovými atributy ovlivňujícími intenzitu žárlivých reakcí jsou úzkost, nejistota, neuroticismus a také vlastnost zvaná externí locus řízení¹ (Buunk & Bringle, 1985; cit. dle Hupka, 1990).

Hindy a kol. (1989) provedli studii, která srovnávala vztah osobnostních typů či osobnostních poruch, psychologických potřeb a aspektů osobnosti s vlastním odhadem respondentů své romantické žárlivosti, a to v právě probíhajícím partnerském vztahu. Při výzkumu došlo k překrývání některých těchto atributů, jelikož při výzkumu nebyly aplikovány statistické postupy, které by toto výsledné překrývání minimalizovaly. Nicméně, některé významnější spojitosti nalezeny byly. Větší míra mužské žárlivosti byla zjištěna,

¹ Vlastnost, při které jedinec silně věří a je přesvědčen o tom, že události v jeho životě se objevují jako následek vnějších sil, například osudu, štěstí, či aktivit ostatních lidí (Rotter, 1966).

pokud mužům byla vyhodnocena vysoká či nízká míra narcismu, stejně tak u potřeby exhibice a výmluvnosti. Muži jsou také žárlivější, čím více jsou paranoidní a čím déle mají společenský odstup. Menší projevy žárlivosti u mužů byly zjištěny, pokud u nich byla zjištěna nízká či vysoká míra poddajnosti a podřízenosti. Ženská žárlivost byla vyšší, pokud míra paranoii byla vysoko nebo nízko, stejně tak u nepřizpůsobivosti a při vykazování psychotických příznaků. Pokud se ženy jevily jako méně nesmělé, spíše nevyrovnané, málo se vyrovnávaly s úzkostí, vykazovaly silnou potřebu agresivního chování a nechaly rády o sebe pečovat druhé, stejně tak byly spíše žárlivé v partnerských vztazích. Autoři zároveň dodávají, že všechny tyto zjištěné rysy a aspekty osobnosti pro žárlivého muže a žárlivou ženu jsou zároveň často zjistitelné v klinické literatuře (Hindy a kol., 1989; cit. dle White & Mullen, 2006).

Russell a Harton (2005) se na základě svého výzkumu (2005) pokusili zjistit další znaky osobnosti jedince korelující se vznikem žárlivosti. Jedním z těchto faktorů osobnosti, který způsobuje vznik žárlivosti, je vyšší míra zamilovanosti daného jedince vůči partnerovi. Čím je tato míra zamilovanosti vyšší, existuje vyšší pravděpodobnost vzniku sexuální žárlivosti a naopak, čím je míra zamilovanosti nižší, tím spíše u jedinců vzniká žárlivost emoční. Míra kognitivní žárlivosti byla snižována s mnohem větší mírou prožívané lásky. Mnohem více zamilovaní jedinci si totiž v partnerském vztahu mnohem více důvěřují a jsou tak mnohem méně přesvědčeni o partnerově/partnerčině nevěře. Měřené byly i další vlastnosti osobnosti jako je například sociosexuální ²orientace, při které jsou lidé ochotni zapojit se do nezávazných sexuálních vztahů a také rovnostářský přístup v partnerských vztazích. Ani jedna z těchto posledních dvou zmíněných položek nikterak ve výzkumu nesouvisela se vznikem žárlivosti (Russel & Harton, 2005).

Jedna z další osobnostních příčin vzniku žárlivosti může být i samotná dispoziční žárlivost, která bývá vysvětlována jako „tendence chovat se emocionálně v žárlivých situacích“ (Bringle 1981, 1986; Bringle a kol., 1983; Bringle a kol., 1977, 1979; Bringle & Williams, 1979; cit dle White Mullen, 2006). Tento termín na základě již zmíněných studií poprvé představil americký profesor psychologie Robert Bringle a jeho spolupracovníci. V roce 1979 Bringle a kol. provedli na toto téma studii, při které byla míra dispoziční žárlivosti měřena na Škále žárlivosti dle vlastního odhadu (SRJS, Bringle a kol., 1979).

² Sociosexuální orientace je ochota jedince zapojovat se do nezávazných sexuálních vztahů. Lidé s neomezenou sociosexuální orientací jsou více sexuálně permissivní (Simpson & Gangestad, 1991; cit. dle Russell & Harton, 2005).

Účastníci tohoto výzkumu byli dotázáni prostřednictvím otázek na této škále, aby uvedli, jak jsou, byli, nebo budou žárlit v konkrétně vzniklých okolnostech ze sféry rodinné, pracovní, školní a sexuální. Na základě výsledků se Bringle a kol. domnívají, že jestliže jedinec vyhodnotí sám sebe jakožto žárlivého ve všech čtyřech ze zmíněných situačních podmínkách, jedná se v tomto případě o jakýsi osobnostní předpoklad pro žárlivé chování (Bringle a kol, 1979; White, 1984; cit. dle White, & Mullen, 2006).

Burchell a Ward (2011) zjistili, že důležitou roli u partnerské žárlivosti hraje také určitá úroveň sexuální touhy konkrétní osoby. Jinými slovy, zde je vyjadřována touha a chuť jedince k sexuálním činnostem. Ačkoliv muži vykazují mnohem větší míru sexuální touhy, uvědomění si tohoto faktu v partnerském vztahu způsobuje silnou sexuální žárlivost oné osoby, a to u mužů i u žen (Burchell & Ward, 2011).

4.2. Faktory žárlivosti způsobené vlivem dětství, rodičů

Bringle a Williams (1979) poskytli studentům vysokých škol dotazník k vyplnění, který následně vyplnili také jejich rodiče. Tento dotazník byl navrhnut tak, aby u všech účastníků výzkumu měřil dispoziční žárlivost, různé druhy žárlivých pocitů a žárlivého chování. Také bylo měřeno celkové rozrušení při žárlivosti a náchylnost k prožívání žárlivosti, která je pojmenovaná jako potlačování žárlivosti nebo zvýšená citlivost při žárlivosti. Z výsledků dotazníků je zjevné následující; jistá spojitost byla nalezena mezi dispoziční žárlivostí rodičů a jejich potomků, přičemž tato spojitost je výraznější u rodičů a potomků stejného pohlaví než u rodičů a potomků pohlaví opačného. Rovněž muži i ženy spíše prožívají různé druhy žárlivých pocitů, pokud je také prožívali oba rodiče. Zjistilo se také, že ženy vykazují žárlivé chování, pokud jejich otcové projevovali žárlivé chování. Dále má na ženskou žárlivost a její rozrušení při žárlivosti vliv také otec, a to dispozičně žárlivý. Dispozičně žárlivý otec se u mužských potomků neprojevil podobným efektem, tedy při takovémto otci muži posléze svou žárlivost spíše potlačují. Tento výzkum také objevil, že velikost rodiny negativně koreluje se vznikem dispoziční žárlivosti (Bringle & Williams, 1979).

Hindy a kol. (1989) ve svém výzkumu zkoumali u respondentů jejich vlastní odhad romantické žárlivosti v aktuálním partnerském vztahu. Záměrem autorů bylo zjistit kontinuitu této žárlivosti s obdobími z jejich dětství. Výsledky také dokazují, že obecně

mužská vztahová žárlivost, spíše než ženská, je mnohem více spojena se schématy prožívanými v dětském období. U mužů se žárlivost projevuje následujícím způsobem; jejich žárlivost byla ovlivněna několika faktory. Zvláště vysoká nebo nízká hodnota lhostejného uplatňování své autority při výchově u matek, nebo pokud matky neprojevovaly pocity mateřské lásky vůči dítěti, což byla jedna z metod pokárání. Mužská žárlivost se rovněž vztahuje i k chování otce, tedy větší stupeň žárlivosti u mužů se vyskytuje, pokud jejich otcům byla naměřena vysoká nebo nízká hodnota odmítavých postojů vůči dítěti, rovněž u nepřátelství a při dožadování se zavedených rodinných zvyklostí. Menší projevy mužské žárlivosti se objevily, pokud u obou rodičů byla zjištěna vysoká nebo nízká míra v přijímání jedincovy osobnosti, chování, a jeho potřeb a také, pokud byli oba rodiče výchovou dítěte zaujati mnohem příznivějšími postoji (Hindy a kol., 1989; cit. dle White & Mullen, 2006).

Výzkum stejného problému od Hindyho a Schwarze provedený o tři roky dříve ukazuje výsledky také pro ženy, které byly poněkud odlišné. V tomto případě se kterékoliv způsoby výchovy a vystupování matek neprojevovalo jako předpovídající dospělou vztahovou žárlivost a chování otců nevykazovalo tak silný vliv. Ženská vztahová žárlivost je zapříčiněna, pokud u otců byla zjištěna vysoká nebo nízká míra v přání řídit dceřino chování, dožadování dodržování pravidel, se stejným principem u disruptivního vměšování se do dceřina života. Pokud otcové nepříliš nebo nadměru napomáhali k dceřině autonomii v dětství, projevy pozdější ženské žárlivosti jsou menší. Studie Hindyho a Schwarze také zjistila, že míra spokojenosti rodičů s jejich vlastním manželským životem nikterak nepředikuje pozdější vztahovou žárlivost jejich vlastních potomků (Hindy & Schwarz, 1986; cit. dle White & Mullen, 2006).

Výše uvedené podmínky dle Hindyho a Schwarze (1989), které platí pro silnější projevy mužské žárlivosti, odpovídají vysvětlení romantické žárlivosti popisu Freudova tzv. Oidipovského komplexu z dětství, tedy představa chlapce soupeřícího s otcem o váhavý zájem matky, přičemž toto soupeření může být v představách chlapce završeno možnou kastrací od otce. Všichni následní rivalové v chlapcově dospělém životě jsou pak vnímáni jako nepřízniví soupeři vyvolávající pocity zlosti a vzteku, jelikož se tento vzorec ustálil právě do chlapcova dospělého období romantických vztahů. Podobné, avšak trochu odlišné, se děje u žen. Zde je rozhodující druhý popsáný vzorec s menšími projevy ženské žárlivosti (Hindy & Schwarz, 1986), způsobené chováním otce laskavého, vlídného, podporujícího dceřinu samostatnost, který sám ke své vlastní autonomii nemá příliš vřelý vztah.

K takovému otci si dcera následně vytvoří velmi speciální vztah, přičemž přetrvá – li tento vzorec důvěrného vztahu s mužem do dospělosti, žena projevuje touhy po takovému vztahu obranným chováním vůči všem svým konkurentkám (Hindy & Schwarz, 1989, 1986; cit. dle White & Mullen, 2006).

V předchozí kapitole a odstavcích bylo uvedeno, že romantickou žárlivost způsobuje nižší úroveň sebedůvěry a také brzký vztah s rodiči během dětství. Amy Rauer a Brenda Volling (2007) se ve svém výzkumu pokusily zjistit, zda nejenom tyto dvě proměnné mají přímou spojitost. Zjišťovaly totiž, zda romantickou žárlivost v dospělém životě ovlivňuje také sourozenecká žárlivost. Do jejich studie se zapojilo 200 mladých dospělých ve věku 18-22 let, přičemž žen bylo 152 a mužů 48. Polovina respondentů uvedla, že má jednoho sourozence. Dalších 28% účastníků uvedlo, že mají dva sourozence. Zbytek účastníků potvrdil 3 a více sourozenců. Sourozenecká žárlivost byla měřena sourozeneckou žárlivostní škálou (Daniels & Plomin, 1985) a romantická žárlivost byla měřena pomocí stejně jmenované škály navržené Whitem (1981). Při hledání spojitostí právě mezi sebedůvěrou a dětstvím bylo zjištěno, že tyto proměnné spolu velmi úzce souvisejí, a to v kontextu odlišné rodičovské náklonnosti mezi sourozenci. Tedy, odlišná rodičovská náklonnost způsobuje žárlivost mezi sourozenci, a to tak, že zvýšená mateřská či otcovská náklonnost věnovaná jednomu sourozenci, snižuje sourozeneckou žárlivost toho sourozence, jemuž je náklonnost věnována, ale bohužel zvyšuje sourozeneckou žárlivost toho sourozence, jemuž tato náklonnost věnována není. Zmíněná zvýšená sourozenecká žárlivost u tohoto jedince je dle autorek spojena s nízkou mírou vlastní sebeúcty a vytvořením dalších vnitřních negativních modelů a mínění o sobě samém. Tedy, čím více je prožívána sourozenecká žárlivost, tím nižší sebeúcty daný jedinec vykazuje. Jak autorky předpovídaly, studie ukázala, že nízká sebeúcta způsobená vysokou hodnotou sourozenecké žárlivosti v dětství dále předpovídá nárůst konfliktů v pozdějších romantických vztazích konkrétního sourozence, jako je například citová nejednoznačnost³ vůči partnerovi, ale hlavně, romantická žárlivost (Rauer & Volling, 2007). Tedy jedním z dalších faktorů vzniku romantické žárlivosti jsou i vzájemné aspekty sourozeneckého vztahu prožitého v dětství.

Jednou z dalších možný proměnných přispívajících ke vzniku vztahové žárlivosti může být i určitá míra připoutání (náklonnost) k významným pečujícím osobám z dětství (tj.

³ Citová nejednoznačnost, tj. emiconální ambivalence je vnitřní konflikt jedince při vyjadřování emocí. Tento konflikt nastává díky jedincově vědomé touze tyto pocity vyjádřit, ale prakticky tyto emoce vyjadřovány nejsou (King & Emmons, 1990; cit. dle QianLu a kol., 2011).

attachment style – Bowlby, 1969). Buunk (1997) ve své studii pracuje se třemi typy attachmentu (bezpečný, vyhýbavý, úzkostný– ambivalentní), které ve svém výzkumu z hlediska romantické lásky více popsali psychologové Hazan a Shaver (1987). Lidé vykazující attachment bezpečného typu v romantických vztazích popsali, že jejich romantické pocity vůči druhé osobě jsou někdy silnější, jindy zase ubývají. Ale občas se v průběhu vztahu tyto pocity dostanou na míru, kterou lidé zažívali při začátku tohoto vztahu, což způsobuje, že prožívané pocity romantické lásky se z těchto vztahů nikdy nevytratí. Tito jedinci také měli v dětství vřelé pozitivní vztahy s oběma rodiči a také, že dobrý vzájemný vztah měli i sami rodiče. Lidé s vyhýbavým attachmentem uvádějí, že přílišná romantická láska zřídka vydrží a že se objevuje pouze v románech nebo ve filmových zpracováních, nikoliv však v reálném životě. Tito lidé také uvedli, že velmi výjimečně ve svém životě naleznou osobu, do které by se mohli skutečně zamilovat. Popsali své matky jako emočně chladné a odmítavé. Lidé s attachmentem úzkostným– ambivalentním tvrdili, že je velmi snadné se zamilovat, a že se tak stává velmi často, a to i přesto, že zřídka poznají osobu, kterou by mohli doopravdy milovat. I oni uvedli, že romantické pocity v průběhu vztahu ubývají a přibývají. Svě otce vnímali jako nespravedlivé (Hazan & Shaver, 1987). Do Buunkovy studie bylo zapojeno 100 mužů a 100 žen. Pro zjištění spojitosti mezi typem attachmentu a žárlivostí byli účastníci požádáni, aby určili jejich vlastní prožívaný typ attachmentu, jejich míra žárlivosti byla zjišťována dotazníkem a měřena na škále žárlivosti (ASJS – Buunk, 1991). Buunkova studie (1997) zjistila, že předpoklady pro nejnižší míru žárlivosti mají lidé s attachmentem bezpečným. Poněkud více žárliví v romantických vztazích budou lidé s vyhýbavým attachmentem, a zajisté, nejvíce žárlivými budou lidé s attachmentem úzkostným– ambivalentním. Buunk v této studii dále uvádí, že attachment v kontextu vyjadřování žárlivosti v romantických vztazích nikterak nesouvisí s prevalencí některého z pohlaví a také, že znaky osobnosti neposkytují pevný základ pro kterýkoliv attachment a následnou míru prožívané romantické žárlivosti s výjimkou neuroticismu a sociální úzkosti (Buunk, 1997).

Buunk ve stejné studii (1997) dále prověřoval, zda pořadí narození sourozenců také ovlivňuje žárlivost v pozdějších romantických vztazích. Buunk během tohoto výzkumu vytvořil dvě kategorie. První kategorii tvořili prvorození. Jelikož se druhorození i později narození při předběžných měřeních nepříliš lišili v žárlivých projevech, zařadil všechny tyto respondenty do kategorie druhé. Výsledky ukazují, že prvorození bývají stabilně méně žárliví než druhorození a později narození. Opět Buunk dodává, že ačkoliv prvorození při

měření vykazovali mnohem větší míru egoismu než později narození, dané osobnostní rozdíly mezi sourozenci nejsou celkově odpovědné za rozdílné projevy romantické žárlivosti mezi nimi. Ani míra náklonnosti obou sourozenců k důležitým dospělým vytvořená v dětství se nevztahuje k efektu žárlivosti způsobenou pořadím narození (Buunk, 1997).

Rovněž Buunkova studie (1997) doplňuje následující zjištění k výše uvedeným poznatkům. Buunk předpokládal, že jelikož lidé z nižších společenských a hospodářských vrstev mají průměrně větší rodiny, potom většina později narozených pochází právě z těchto prostředí. Zjištěná data toto tvrzení potvrdila. Buunk se tedy domníval, že výše uvedená partnerská žárlivost později narozených by mohla být spjata s nižší profesní úrovní otců pocházejících právě z těchto uvedených vrstev. Následně provedená studie toto tvrzení nepotvrdila, jelikož profesní úroveň otců prvorozených se objevila jako nižší, než u otců předpokládaných druhorozených a později narozených. A navíc, obecná korelace mezi profesní úrovní otců a žárlivostí se jevila jako velmi bezvýznamná a efekt žárlivosti způsobený pořadím narození při kontrole otcova pracovního postavení zůstal stále stejný. Dalším poznatkem ze stejného Buunkova výzkumu je zjištění, že prvorození mnohem více než druhorození inklinují k projevování sexuálního zaujetí k osobám opačného pohlaví, než kterého pohlaví je jejich partner a mnohem více než druhorození směřují k sexuálním nevěrám mimo rámec primárního vztahu (Buunk, 1997).

Dále Buunk (1997) uvažoval, zda efekt žárlivosti při pořadí narození, je či není způsobený i jinými proměnnými, jako je například nižší úroveň celkové životní pohody a pocitu štěstí. Fakt, že druhorození či později narození nevedli zvýšený pocit neuroticismu ani nižší sebevědomí, nepodporuje tedy úvahu o romantické žárlivosti druhorozených způsobenou nižší životní pohodou v dětství. Dle Buunka je nejpravděpodobnější vysvětlení takové, že prvorození, alespoň nějakou dobu, přijímali výlučnou lásku a pozornost od svých rodičů, což způsobilo vytvoření pevných základů důvěry v lásku, která bude v budoucnu přijímána od okolí. Druhorození a později narození tuto výlučnou lásku přijímat nemohli, takovéto postoje o lásce u nich tudíž neměly šanci vzniknout. Pokud tento Buunkův předpoklad platí, očekává se, že jedináčci, kteří s nikým o přízeň rodičů soupeřit nemuseli, jsou spíše méně žárliví v partnerských vztazích než prvorození a později narození, jelikož se o lásku rodičů nemuseli během dětství s nikým dělit (Buunk, 1997).

Zajímavý výzkum provedli Yumbul a kol. (2010), kteří se snažili zjistit, zda romantickou žárlivost může způsobit i traumatický zážitek v dětství. Mimo jiné bylo dále

prozkoumáváno, zda takovýto zážitek má vliv také na vytvoření konkrétního typu attachmentu k blízkým osobám v dospělém životě, na tendenci k nevěře a také, jak takovéto dětství ovlivňuje jedince sebeúcty. Výzkumu se účastnili muži i ženy ve věku od 19 do 58 let různého vzdělání a různých vztahových statusů. Při měření byly použity různorodé škály a dotazníky, které posuzovaly vliv traumatu skrze pět kategorií. Emoční zneužívání, fyzické zneužívání, sexuální zneužívání a také fyzické zanedbávání a emoční zanedbávání. Mimo jiné se ukázalo, že prožité fyzické zanedbávání během dětství následně také ovlivňuje úroveň budoucího vzdělání daného jedince. Nicméně, zpracované výsledky výzkumu jasně ukazují, že žádná z kategorií traumatických zážitků neovlivňuje přímo vznik romantické žárlivosti v dospělosti jedince a neovlivňuje ani míru jedincovy sebeúcty (Yumbul a kol., 2010).

Na druhou stranu, Yumbul a kol. (2010) při stejném výzkumu dále zjistili, že se zvýšenou mírou fyzického násilí v dětství se spíše u jedinců zvyšuje pravděpodobnost k vytvoření attachmentu odmítavého a vyhýbavého typu (Attachment Style-Bartholomew & Horowitz, 1991) v dospělosti k blízkými osobám, což znamená, že se tyto jedinci ve vztahu s druhými osobami vyhýbají emočnímu prožívání a nepřipouštějí si potřebu důvěrného vztahu s partnerem. Autoři doplňují, že pro jedince, kteří zažili v dětství fyzické zanedbávání, je velmi obtížné citově přilnout k partnerovi. Takový člověk se totiž obává, že při vztahu nebude postaráno o jeho nezákladnější životní potřeby (dostatek potravin, fyzická a zdravotní péče), které mu v dětství chyběly. Častokrát se tyto lidé raději spoléhají jen sami na sebe. Dalším zjištěním je tvrzení, že traumatizovaní jedinci bez ohledu na typ traumatu, spíše inklinují k nevěřám ve vztahu (Yumbul a kol., 2010).

Van Brummen-Grigori a kol. (2016) pracovali s ženami z ostrova Curaçao a zjišťovali, zda jejich partnerská žárlivost souvisí s přítomností nebo nepřítomností otce během jejich dětství či dospívání. Z hlediska žárlivosti byly měřeny tři typy, reaktivní preventivní a úzkostná (Typy žárlivosti – Buunk, 1997). Výzkumu se účastnilo 186 žen studentského věku. Ženy byly v první řadě dotázány, zda byly vychovávány v přítomnosti otce či nikoliv, a pokud ne, při kterém jejich věku otec opustil společný domov. Žárlivost byla měřena za pomoci 15 položkové škály žárlivosti (Scale for Three Types of Jealousy, Buunk, 1997). První výsledky ukázaly, že ženy, jejichž otec během výchovy opustil společné bydliště, jsou následně v partnerských vztazích mnohem více úzkostně žárlivé než ty ženy, které vyrůstaly po boku otce. Zvýšená úzkostná žárlivost u těchto žen je autory odůvodňována tvrzením, že tyto ženy se velmi obávají, že si jejich partner najde mnohem atraktivnější partnerku, že bude

sexuálně zaujatý vůči jiným ženám a následně je opustí (Van Brummen – Grigori, 2016). Dalším doplňujícím vysvětlením autorů je odkaz na studii Blisseta a kol. (2006) s výsledky o tom, že odchod otce u dětí velmi ovlivňuje jejich základní životní přesvědčení, také přesvědčení o sobě a o své vlastní hodnotě. Blisset a kol. také tvrdí, že vytvoření některých typů attachmentu k blízkým osobám u mladých žen může být částečně způsobeno právě odmítnutím nebo odloučením ze strany otce během výchovy v dětství (Blisset a kol., 2006). Van Brummen – Grigori a kol. (2016) se v důsledku výše uvedeného domnívají, že právě vzniklé nejisté typy attachmentu u žen (např., Attachment Style-Bartholomew & Horowitz, 1991) k blízkým osobám, způsobené otcovým odchodem, setrvávají do pozdějšího života těchto žen, ovlivňují jejich vztahy s muži, zejména pak mohou vyvolat úzkostný typ romantické žárlivosti (Van Brummen – Grigori a kol., 2016).

Van Brummen – Grigori a kol. (2016) dále uvedli, že ženy vyrůstající bez otcovy přítomnosti prožívají větší mírou také preventivní typ žárlivosti. Tyto ženy spíše projevují chování zabraňující partnerovu kontaktu s ostatními ženami, a to i přesto, že leckdy jsou tyto kontakty pouze platonického rázu. Preventivní žárlivé reakce na partnerovo chování jsou způsobené tím, že tyto ženy byly opuštěny svým otcem ve věku 6-18 let. Díky tomuto věku si ženy moment otcova odchodu z domu velmi dobře pamatují, nebo byly dokonce svědkem tohoto odchodu, přičemž potenciální akce, které by mohly otcově odchodu zabránit, se následně stávají charakteristickými v dospělých romantických vztazích, pokud žena pociťuje ohrožení svého intimního romantického vztahu. Co se reaktivního typu žárlivosti týká, nebyly při stejné studii autory shledány rozdíly v jejím prožívání mezi ženami vyrůstajícími s otcem nebo bez otce. Zjištěná partnerova nevěra a reakce na ní nepřispívá k odlišnému prožívání reaktivní žárlivosti mezi oběma typy žen (van Brummen-Girigori a kol., 2016).

4.3. Faktory žárlivosti způsobené aktuálním vztahem

V několika definicích žárlivosti uvedených v první kapitole bylo zmíněno, že žárlivost je emoční stav, který je vyvolán na základě vnímané hrozby způsobené ať už reálným či potenciálním rivalem (Novák, 2009; Salovey, 1991; White & Mullen, 2006). V následující kapitole budou uvedeny nejenom charakteristiky a chování takového rivala, ale i jiné vztahové faktory přispívající k žárlivosti.

4.3.1. Vliv rivala a jeho charakteristik na vznik žárlivosti

Poněkud podrobný výzkum vztahující se k rivalovým charakteristikám provedli Buunk a Dijkstra (2002). Respondenti výzkumu byli dotázáni, aby popsali, na který druh osoby by potenciálně žárlili, kdyby viděli tuto osobu flirtovat se svým partnerem/partnerkou. 120 mužům a 120 ženám byl nejdříve představen scénář potenciální aktivity svého partnera/partnerky s jinou osobou a následně všichni účastníci vyplnili dotazník s otázkami, na které rivalovy/rivalčiny charakteristiky by nejvíce či nejméně žárlili. Při výsledcích se muži jeví jako nejvíce žárliví, pokud je jejich rival více sociálně dominantní, tzn., že má větší smysl pro humor, je mnohem více a efektivně upovídaný, je více pozorný, je vtipnější, mnohem snadněji poskytuje komplimenty, je více asertivní, je pro ženu zajímavější, lépe naslouchá, je inteligentnější, populárnější, a pokud je pro ženy více tajemným. Dále také muži spíše žárlí, pokud jsou jejich rivalové mnohem více fyzicky dominantnější a atraktivnější, to znamená, že rival je celkově fyzicky silnější, starší, má širší ramena, je více muskulární, má větší fyzickou převahu, a také, pokud se jeho postava zdá být těžší ve srovnání s postavou primárního partnera a pokud je jejich rival také vyšší. Další rivalovo složkou, na kterou muži reagují velmi žárlivě, je rivalovo vyšší sociální status. Tedy žárlivost se u mužů objevuje, pokud je rival více finančně zabezpečený, je úspěšnější a má lepší vzdělání. Nejmenší projevy žárlivosti u mužů způsobovalo rivalovo svůdné chování, tedy pokud se rival například chová provokativně, vykazuje některé aspekty výtržnictví, pokud jsou rivalové shledáni jako více egoističtí a také, pokud se smějí vtipům o původním partnerovi/partnerce (Buunk & Dijkstra, 2002).

Největší míra ženské žárlivosti se objevuje, pokud jsou jejich rivalky velmi fyzicky atraktivní, tedy mají přitažlivější tělo a tvář, pohlednější postavu, pokud mají krásnější nohy, užší pas, pokud jsou celkově štíhlejší, dále také, pokud jsou rivalky módněji nebo spoře oblečené, mají krásnější boky, jejich postava se zdá být lehčí a také ženy spíše žárlí, pokud

jsou jejich rivalky elegantnější než ony samy. Stejné projevy žárlivosti byly zjištěny také u rivalčiny sociální dominance. Nejmenší projevy ženské žárlivosti vyvolaly aspekty rivalčina sociálního statusu, fyzické dominance nebo svůdného chování. Z výsledků výzkumu se také ukazuje, že ženská žárlivost, oproti mužské, se objevuje díky sklonům srovnávat se s ostatními, zejména pak s rivalkami (Buunk & Dijkstra, 2002). Jelikož ženy utvářejí koncepci vlastního „já“ spíše na základě svého vztahu s okolím, zejména pak v kontextu soutěživosti, následného vyhodnocení a možného shledání obav při neúspěchu v této soutěži (Cross & Madson, 1997), Buunk a Dijkstra (2002) tedy zdůvodňují vzniklou žárlivost u žen právě v důsledku této „srovnávací“ soutěže charakteristik mezi ženami, přičemž žárlivé ženy, které vnímají své rivalky a jejich charakteristiky jako „lepší“ než ty své, se častokrát snaží o získání právě těchto rivalčiny charakteristik.

Tato studie (Buunk & Dijkstra, 2002) také doplňuje, že veškeré tyto výsledky se vztahovaly na věkovou kategorii vysokoškolských studentů, tedy následně byla provedena stejná měření s širším vzorkem komunitních respondentů, kteří také byli o poznání starší. V této části studie bylo zapojeno 71 mužů a 73 žen ve věku od 20 do 83 let a byl jim poskytnut stejný dotazník popsany výše o rivalových/ rivalčiny charakteristikách vyvolávající žárlivost. Výsledky ukazují, že v tomto případě starší muži, oproti ženám, nežárlí v tak velké míře na rivalovu sociální dominanci, a to hlavně proto, že díky svému věku byli mnohem blíže k dosažení vrcholu svého společenského statusu a také proto, že starší muži spíše hodnotili svého rivala na základě sociálního statusu, kterého doposud dosáhli a nepoužívali jeho sociální dominanci jako ukazatel možného aktuálního nebo budoucího sociálního statusu. U starších žen bylo zjištěno, že nežárlí v tak velké míře na rivalčinu fyzickou atraktivitu. To je například vysvětleno faktem, že ženy s přibývajícím věkem neshledávají svou fyzickou atraktivitu za důležitou při hledání partnera. Dále také tím, že mladé ženy vyjadřují atraktivitou svou plodnost a porodní schopnosti a vyjadřování takovéto atraktivity je jeden z jejich hlavních zájmů. Kdežto ženy vyššího věku jsou více zaujaté jinými činnostmi než vyjadřováním atraktivity, jako je například péče a starost o vnoučata (Buunk & Dijkstra, 2002).

Buunk a Dijkstra (2004) ve svém pozdějším výzkumu zjišťovali žárlivost v kontextu charakteristik rivala a konkrétního typu nevěry. Představili 75 ženám a 76 mužům možné scénáře sexuální nebo emoční nevěry jejich současného partnera/partnerky s rivalem/rivalkou. Následně jim také poskytli čtyři možné profily takovýchto rivalů, zobrazující jedince s vysokou nebo nízkou úrovní fyzické atraktivity, nebo s vysokou či

nízkou mírou dominance. Poté, co respondenti byli seznámeni se scénáři a možnými profily rivalů, byli dotázáni, aby vyjádřili své pocity při představě takovýchto scénářů – tedy sexuálního poměru či silného emocionálního kontaktu svého partnera s konkrétním rivalem. Výsledky výzkumu ukazují, že při představě emoční nevěry, mužská žárlivost byla vyvolána rivalovo vysokou úrovní sociální dominance, zatímco ženská žárlivost pak rivalčinou vysokou hodnotou fyzické atraktivity. Možný scénář sexuální nevěry dokazuje výsledky zcela jiné. V tomto případě byli muži žárliví, pokud rival byl hodnocen jako velmi fyzicky atraktivní, ženská žárlivost při tomto typu nevěry překvapivě nebyla ovlivněna charakteristikami rivalky. Autoři toto odůvodňují tvrzením, že jestliže ženy vyhodnotí, že partnerova účast na mimopárových aktivitách nemá emocionální podtext, a je čistě sexuálního rázu, ženy se tedy nezajímají o to, kdo nebo kým jejich rivalka je. Je to hlavně proto, že takováto partnerova aktivita se ženám nejeví jako ohrožující pro jejich vztah, jako je tomu u mužů (Buunk & Dijkstra, 2004).

Shettel – Neuber a kol. (1978) zjišťovali efekt pouhé rivalovy nebo rivalčiny fyzické atraktivity na vznik partnerské žárlivosti. Všichni účastníci výzkumu (42 mužů a 41 žen) nejprve vyplnili osobnostní testy. Tyto testy se zaměřovaly na jejich míru ovlivňování mezilidských vztahů, na jejich sociální chování, na měření vlastní sebeúcty a také na spokojenost se svým vlastním tělem. Posléze byl účastníkům přečten krátký úryvek potenciální mimovztahové aféry jejich partnera/partnerky. Ihned poté byl respondentům poskytnut videozáznam. V tomto videozáznamu se chvíli po prožité romantické chvílce konkrétního páru na večírku odehrávala právě ona aféra jednoho z partnerů s rivalem, kterou primární partneri/partnerky přistihli. Ihned po shlédnutí videa účastníci vyplnili 36 položkový žárlivostní dotazník. Ze zpracovaných výsledků studie se zjistilo, že následné žárlivé chování u mužů, jako například – randění s někým jiným, či větší sexuální agresivita vzhledem k ostatním – se projevila, pokud byl rival atraktivní. Ženy reagovaly žárlivěji, pokud jejich rivalky byly neatraktivní. Následně ženy projevovaly takové chování, které neohrozilo jejich současný partnerský vztah. Například předstíraly, že se o milostný konflikt partnera nezajímají, nebo se vyplakaly v momentě chvilkového osamocení. Autoři dodávají, že tyto odlišné žárlivé reakce mužů a žen jsou způsobeny připisovaným odlišným pojetím společenských rolí typických pro muže a ženy. To znamená, že mužům je společensky dovoleno iniciovat partnerské vztahy, a tak muži při vnímané hrozbě vztahu atraktivním rivalem, hledají útěchu a posílení svého ega usilováním o jiný romantický vztah, či agresivnějším chováním. Ženám nejsou takovéto postupy spíše společensky dovoleny, a tak

při vnímání ohrožení svého vztahu neatraktivní rivalkou se zaměřují na takové jednání, které spíše zachrání a udrží již existující partnerský vztah. Tímto jednáním či chováním může být například zlepšování své vlastní fyzické atraktivity pro opětovné zalíbení se svému partnerovi (Shettel – Neuber a kol., 1978).

Hupka a Eshett (1988) zkoumali vznik žárlivosti u partnerů nejenom v závislosti na vztahu žárlivého partnera a rivala, ale zapojili také proměnné jako je absence či přítomnost ostatních a sociální status rivala. Rival zde mohl mít status dobrého přítele, sluhy, spolupracovníka, pracovního nadřízeného a neznámé osoby. Respondenti výzkumu (150 žen a 150 mužů) měli vyhodnotit své emoce (hněv, znechucení, strach, žárlivost, smutek, pocit překvapení), při hypotetické představě, ve které by spatřili milovaného při líbání na večírku s rivalem/rivalkou. Následně po této představě byly účastníkům měřeny jejich emoce prostřednictvím emocionální škály o šesti položkách a pěti stupních. Obecně se z výsledků ukázalo, že pokud byli svědky líbání i jiní lidé, všechny emoce byly nejsilnějšího rázu, pokud byl rival stejného sociálního statusu jako žárlivý partner, naopak nejslabší emoční projevy byly shledány, pokud byl rival za přítomnosti ostatních blízkým přítelem. Pokud ale jiní této situaci nepřihlíželi, a byl přítomen pouze žárlivý jedinec, emoce byly nejsilnější, pokud byl rival současně blízkým přítelem. Jednání naprosto neznámého rivala v nepřítomnosti okolí vyvolalo nejnižší míru prožívaných emocí. Autoři ke zjištěným výsledkům uvádějí například následující vysvětlení. V případě nepřítomnosti okolí u incidentu-muži respektují mužskou agresivitu a dominanci vzhledem k ženám a zároveň od svých blízkých očekávají uznání své svrchovanosti nad konkrétním vztahem. Blízký přítel, který tuto svrchovanost neuzná a zapojí se do romantických aktivit s partnerkou žárlivého, se pak jeví jako mnohem větší nepřítel než neznámý člověk. Takovýto neznámý člověk totiž ani nemusí vědět, že je konkrétní žena zapojena do romantického vztahu. Další možné vysvětlení se vztahuje k ženám a k situaci za přítomnosti okolí, kdy byly nejvíce rozrušené právě rivalkou se stejným nebo nižším sociálním statutem než nejlepší kamarádkou. Tedy, pokud se partner zapojí na veřejnosti do mimovztahových aktivit s nejlepší kamarádkou své partnerky, žárlivá žena nepocítuje přílišné ohrožení svého vztahu, protože připouští vznik romantických pocitů svého partnera vůči své nejlepší kamarádce. Ženy se domnívají, že tyto pocity vznikají díky podobnosti se svými kamarádkami a také z pouhého principu častých společenských kontaktů všech těchto osob. Zvýšená míra rozrušených pocitů žen při veřejné milostné „aférce“ svého partnera s rivalkou stejného či nižšího statusu je způsobena dále tím, že ženy svou sebehodnotu utvářejí na základě svého vlivu na muže. Pokud je tento vliv ženy na muže

příliš malý, partner spíše připustí romantické aktivity s partnerčinou rivalkou, a to i s nižším statusem než s nejlepší kamarádkou. Žena se tak cítí více zneuctěna, což je příčinou vzniku těchto rozrušujících pocitů u žen (Hupka & Eshett, 1988).

Ovšem výzkum Russellové a Hartonové (2005) nejenom o tom, zda vznik žárlivosti ovlivňuje vztah potenciálně žárlivého partnera k rivalovi, přinesl poněkud odlišné výsledky. Ve studii 64 mužů a 78 žen, ve věku zhruba 19 let, aktuálně zapojených do romantického vztahu, si respondenti přečetli jednu z osmi možných interakcí svého partnera/partnerky s jinou osobou. Ihned poté měli účastníci vyhodnotit úroveň své žárlivosti prostřednictvím Multidimenzionální škály žárlivosti (MJS-Pfeiffer & Wong, 1989). Mimo jiné, účastníkům byla měřena dále také úroveň jejich prožívané lásky k partnerovi, jejich sociosexuální orientace a rovnostářské přístupy v partnerském vztahu. Tyto výsledky byly prezentovány již v 1.kapitole této práce. Nicméně, pro problém ve vztahu žárlivého partnera k rivalovi se zjistilo, že lidé jsou spíše žárliví, pokud je jejich rival neznámou osobou, než známým či dobrým přítelem. Autoři se domnívají, že jelikož vztah mezi partnerem a cizí osobou je ohroženému neznámý, zvyšuje se tak žárlivost. Příčinou tohoto zvýšení žárlivosti je domněnka žárlivého jedince, že ve vztahu partnera a rivala existuje cosi, co je žárlivému zatajováno (Russel & Hurton, 2005).

4.3.2. Vliv partnerova chování a jeho charakteristik na vznik žárlivosti

Dijkstra a kol. (2010) ve své studii představili inventář různého chování partnera vyvolávajícího partnerskou žárlivost. Studentský vzorek respondentů obou pohlaví (201 žen, 53 mužů), ale také komunitní vzorek respondentů obou pohlaví (241 žen, 242 mužů) ve věku 20-84 let vyplnil dotazník obsahující otázky vztahující se k aktivitám partnera/partnerky, které více či méně vyvolávají žárlivost. Zajisté, nejvyšší míru romantické žárlivosti způsobuje u obou pohlaví partnerovo nevěrné chování, pro které je nejtypičtější například partnerův pohlavní akt s někým jiným, nebo silné zamilování se do někoho jiného. Tyto zjištěné výsledky jsou dle autorů velmi podobné výsledkům jiných studií (Buunk, 1997; Buunk & Dijkstra, 2005; Parrott, 1991;). Jedním z dalších důležitých zjištěných faktorů žárlivosti této studie je také zapojení partnera do mimovztahových aktivit s někým jiným prostřednictvím technologického vybavení. Tato podsložka faktorů byla autory pojmenována jako „internetová nevěra“. Mnohem větší stupeň žárlivosti je vyvolán, pokud partner vyjadřuje romantické pocity někomu jinému prostřednictvím mobilního telefonu nebo za použití kterýchkoli internetových prostředků. Tento faktor v míře žárlivosti překonal

i nevirtuální mimovztahové chování, kterým je například fantazírování o někom jiném, nebo tanec s cizí osobou. Vyšší míra žárlivosti způsobená technickými prostředky oproti nevirtuálním technikám se nevztahovala k vysokoškolským studentům mužského pohlaví. Možné vysvětlení tohoto rozdílu v pocíťované míře žárlivosti je tvrzení, že podezřelé partnerovo chování vyjadřované za pomoci technologií, je častokrát velmi obtížné prohlédnout, což zvyšuje pravděpodobnost, že takovéto chování zůstane tajné a nepodložené. Tyto žárlivé projevy vyjadřují hlavně ženy, jelikož oproti mužům, je pro ně obtížnější naučit se technickým dovednostem s počítačem nebo telefonem. Jejich žárlivost je tedy o to vyšší, jelikož ztrácejí kontrolu nad partnerovými technologicko-internetovými činnostmi (Dijkstra a kol. 2010).

Výsledky studie Elphinstonové a Nollerové (2011) prokazují, že jednou z takovýchto internetových hrozeb pro romantické vztahy je používání sociálních sítí. Jmenovitě jde například o internetovou aplikaci Facebook. Jak autorky před výzkumem předpokládaly, používání Facebooku má zajisté nepříznivé důsledky na spokojenost v partnerských vztazích, tato nespokojenost bývá nejčastěji prožívána skrze kognitivní partnerskou žárlivost a projevování dohledného chování nad partnerem. Nejenom, že životy lidí jsou významně ovlivněny jenom pouhými sklony k používání této aplikace, ale dále se na Facebooku vyskytuje bezpočet hrozeb pro vztah, tzv. „třetích stran“, což významně povzbuzuje mysl k vyvolání žárlivých myšlenek partnera a také vyvolává zmíněné partnerovo „dohledné“ chování na Facebooku partnera druhého. Autorky dodávají, že celkové vazby mezi narušováním života Facebookem, romantickou žárlivostí a vztahovou nespokojeností jsou typičtější spíše pro mladší generace v rámci univerzitního kontextu, kteří si tak prostřednictvím Facebooku a jím způsobeného pocitu společenské konexe pokoušejí zachovat uspokojivé intimní vztahy (Elphiston & Noller, 2011). Takovýto kontakt s lidmi následně u těchto jedinců navozuje pocit psychického zdraví (Baumeister & Leary, 1995; cit. dle Elphiston & Noller, 2011). Je tedy žádoucí, aby se v budoucnu provedly podobné studie s mladými dospělými mimo univerzitu, a to také proto, že tento univerzitní vzorek respondentů měl možnost během dospívání naučit se pokročilým dovednostem s online technologiemi (Elphinston & Noller, 2011).

Dijkstra a kol. (2010) dále zjistili, že ačkoliv se to může zdát paradoxní, partnerovy internetové aktivity s jinými osobami evokují žárlivost mnohem více než sledování pornografie ať už v magazínech, či opět také na internetu, a to hlavně proto, že tato aktivita se nejeví žárlivému jedinci jako přímé ohrožení vztahu. Nicméně, partnerův zájem ve

sledování pornografie je také prediktorem žárlivosti, a to hlavně v případě starších dospělých, přičemž ženy spíše prožívají tímto způsobem vyvolanou žárlivost. Takto způsobená žárlivost je odůvodňována tvrzením, že s přibývajícím věkem jsou lidé méně fyzicky atraktivnější (Teuscher & Teuscher, 2007; cit. dle Dijkstra a kol., 2010). Ženy si tak dobře uvědomují, že s vyšším věkem již nemohou svým fyzickým vzhledem konkurovat mladým a atraktivním ženám, které pornografie ve filmech nebo na fotografiích předkládá, v reakci na uvedené je tak vyvolána jejich partnerská romantická žárlivost (Dijkstra a kol., 2010).

Swami a kol. (2012) uvádějí, že vnímání partnerovy fyzické atraktivity významně přispívá ke vzniku partnerské žárlivosti úzkostného typu, nikterak ale nepřispívá ke vzniku žárlivosti reaktivní a preventivní. V případě zmíněné úzkostné žárlivosti se tak děje proto, že žárlivý partner vyhodnocuje sám sebe jako méně atraktivního v porovnání s druhým partnerem. Toto kognitivní vyhodnocení následně způsobuje úzkostné pocity a domněnky možné partnerovy nevěry s někým mnohem atraktivnějším, a to bez ohledu na to, zda rival skutečně existuje či nikoliv. Zbývající dva typy žárlivosti nejsou vyvolány, jelikož představují přímou odezvu na skutečnou aktuální hrozbu partnerského vztahu a nejsou tak spojovány s vnímanou hodnotou žárlivého partnera a fyzickou atraktivitou partnera druhého (Swami a kol., 2012).

Zajímavý průzkum o vzniku partnerské žárlivosti provedli Goodboy a kol. (2012). V případě tohoto výzkumu se zjišťovalo, zda úmyslné vyvolání žárlivých reakcí jedním partnerem v neprospěch partnera druhého souvisí s mírou obdržené náklonnosti a lásky od tohoto druhého partnera. 92 mužů a 104 žen ve věku 18–30 let zapojených do partnerského vztahu podstoupilo měření tendencí k záměrnému vyvolávání žárlivosti, měření úrovně láskyplné komunikace vzhledem k partnerovi a také měření jejich prožívaného stylu lásky. Všechna tato měření byla provedena za pomoci stejně jmenovaných škál o několika položkách (otázkách) a stupních intenzity. Výsledky ukázaly, že pakliže jeden partner pociťuje nedostatečnou náklonnost od partnera druhého (např. nedostatek láskyplné komunikace), tím spíše bude úmyslně evokovat situace vyvolávající žárlivost u druhého partnera, aby tak byl tento partner motivovaný k udržení vztahu. S délkou vztahu se tato tendence k záměrnému vyvolání žárlivosti snižuje. V další části tohoto výzkumu autoři zjišťovali, jak určité prožívané styly lásky u konkrétního jedince vůči partnerovi souvisí se záměrným vyvoláním žárlivosti u druhého partnera. Goodboy a kol. použili typologii stylů lásky (Lee, 1973), přičemž nadále pracovali s jedinci, kteří se ztotožňovali s dvěma typy

lásky-ludus⁴ (tzv. „ludus lovers“) a mania⁵ (tzv. „mania lovers“). Z výsledků se zjistilo, že oba tyto typy lásky pozitivně predikují záměrné vyvolání žárlivosti vzhledem k partnerovi /partnerce. Hendrick a Hendricková (1986) svou studií předkládají pro tyto výsledky jasný důvod. Tzv. „ludus“ partneři se vyznačují tím, že mají sklony k vztahovým hrám a mimovztahovým aktivitám, nevykazují příliš silné emoční zaujetí v partnerském vztahu a chovají se manipulativně (Hendrick & Hendrick, 1986). Tedy úmyslné vyvolání žárlivosti druhého partnera je jeden ze způsobů, jak takových aspektů v partnerském vztahu docílit (Goodboy a kol., 2012). A navíc Goodboy a Booth-Butterfieldová (2009) shledali tyto „ludus“ partnery jako ty, kteří nejméně touží po blízkosti v partnerském vztahu, což Goodboy a kol. (2012) opět shledávají jako jednu z příčin pro záměrné vyvolání žárlivosti a naplnění aspektů typických pro tento typ partnerů. Tzv. „mania lovers“ jsou definováni jako velmi emocionálně založení, strachující se o svůj partnerský vztah a trpící nejistotu ohledně svého partnerského vztahu, a častokrát mívají tito lidé problém s běžnou koncentrací během různých činností (Feeney & Noller, 1990; Hendrick & Hendrick, 1986). Z výše uvedených charakterových vlastností těchto partnerů vyplývá, že záměrným vyvoláním žárlivosti u druhého partnera se snaží o získání záruky jistoty svého vztahu, zkrátka usilují o lepší pocit ze svého romantického vztahu. Z výsledků studie je jasné, že tito lidé spíše evokují situace vyvolávající žárlivost druhého partnera, a to i přesto, že jsou zahrnuti dostatečnou romantickou náklonností. Jiné styly lásky k úmyslnému vyvolání žárlivosti u partnera/partnerky dle autorů nepřispívají (Goodboy a kol., 2012).

4.3.3. Ostatní faktory vzniku žárlivosti způsobené aktuálním vztahem

Knoblochová a kol. (2001) uvádějí další vztahové proměnné související s partnerskou žárlivostí, jako například vzájemná intimita ve vztahu, orientace k citovému přilnutí a vztahová ne/jistota. 43 mužů a 89 žen podstoupili kompletní měření pro všechny tyto tři romantické proměnné ve vztahu k žárlivosti, přičemž u každé proměnné se odpovídalo na několik otázek za pomoci určité intenzity. Vztahová ne/jistota byla měřena stupněm, který u účastníků výzkumu určoval, do jaké míry se při vnímání svého vztahového zapojení cítí být sebejistí či nikoliv. Výsledky ukázaly, že spíše celková vztahová nejistota, vyjadřovaná

⁴ Ludus love (ang.) je určitý styl lásky. Tento termín označuje tzv. „hravý“ styl lásky. Tento typ také bývá popisován jako permissivní a pluralistický. Stupeň zapojení do vztahu bývá při tomto typu velmi kontrolován, žárlivost nebývá přítomna a vztahy jsou při tomto typu častokrát několikanásobné a relativně krátkodobé (Lee, 1977).

⁵ Mania love (ang.) je styl lásky, který je vtíravý, žárlivý a emocionálně silný. Tento typ je dále charakterizován silným zaujetím druhou osobou a potřebou opakovaným ujišťováním o tom, že je daný jedinec milován (Lee, 1977).

prostřednictvím hodnocení sebe samého ve vztahu (např. Jak moc jste si jist svými city vůči partnerovi?), hodnocení partnera ve vztahu (Jak moc jste si jist tím, jak moc důležitý je tento vztah pro vašeho partnera?) a prostřednictvím hodnocení samotného vztahu (Jak moc jste si jist budoucností vašeho vztahu?), silně pozitivně koreluje se vznikem partnerské kognitivní žárlivosti u obou pohlaví, ale poměrně více vyvolala žárlivost u mužů (Knobloch a kol., 2001).

Při stejném výzkumu (Knobloch a kol., 2001) byla míra vztahové intimity vyjadřována pocity jako například potřebou sdružit se, ochotou pomoci partnerovi a vyjadřovanou výlučností či exkluzivitou vůči partnerovi. Zjistila se negativní korelace mezi všemi těmito prožívanými hodnotami a partnerskou kognitivní žárlivostí, tedy čím je míra intimity ve vztahu menší, tím je partnerská žárlivost vyšší. Tato žárlivost je prožívána zhruba stejně u obou pohlaví. Bylo by vhodné doplnit, že prožívaná vztahová nejistota také negativně koreluje s vytvořenou mírou vztahové intimity (Knobloch a kol., 2001).

Při zjišťování míry orientace k citovému přilnutí k partnerovi a vzniku žárlivosti se měřily hodnoty jako prožívaná úzkost vůči blízkosti partnera ve vztahu, nebo naopak, pociťovaný komfort vzhledem k partnerově blízkosti ve vztahu. Výsledky ukázaly, že pociťovaná úzkost v partnerském vztahu, která bývá popisována například neochotou sblížit se s partnerem tak, jak by si on přál, nebo nepociťováním obav z opuštění partnerem, pozitivně a velmi silně koreluje s výskytem kognitivní i emocionální žárlivosti. Tedy žárlivost se v tomto případě spíše objeví, pokud jedinec vykazuje strach a úzkost nad partnerovou blízkostí a partnerskými vztahy celkově. Rovněž citový komfort prožívaný v blízkosti partnera souvisí se žárlivostí, tentokrát však tyto dvě proměnné korelují negativně a jenom s žárlivostí kognitivní. Tedy čím je tento komfort s blízkostí partnera vyšší, tím je pociťovaná kognitivní žárlivost nižší. Tyto zjištěné výsledky rovněž platí pro muže i ženy (Knobloch a kol., 2001).

Barelds a Dijkstra (2007) provedli výzkum, který prověřil, zda vnímání celkové kvality vztahu oběma partnery souvisí se vznikem jejich partnerské žárlivosti. Autoři při tomto výzkumu pracovali se třemi typy žárlivosti, reaktivní, preventivní a úzkostnou (Typy žárlivosti, Buunk, 1997). Z výsledků výzkumů se zjistilo, že celková kvalita vztahu souvisí pouze se dvěma typy žárlivosti, s úzkostnou a reaktivní, a to následujícím způsobem. Vztahová kvalita byla v tomto výzkumu zjišťována například prostřednictvím vzájemného pracování na vztahu a přizpůsobování vztahovým potřebám, celkovou spokojeností ve

vztahu na základě interakce s partnerem a také zjištěnými vztahovými hodnotami jako je nezávislost obou partnerů, ale zároveň jejich blízkost, identita se vztahem, schopnost řešit konflikty a sexualita. Pakliže všechny uvedené aspekty vykazují vysoké hodnoty, jinými slovy, vztah je oběma partnery považován za spíše kvalitní, tím je méně pravděpodobný výskyt úzkostné partnerské žárlivosti. Pokud všechny zmíněné aspekty opět vykazují vysoké hodnoty, tedy oba partneři vyhodnocují svůj vztah spíše jako kvalitní, tím více vzniká reaktivní partnerská žárlivost. Autoři zároveň nahlíží na reaktivní žárlivost jako na něco, co může na partnerský vztah působit velmi příznivě. Jelikož si někteří jedinci vysvětlují reaktivní žárlivost jako vyjádření lásky a péče od druhého, častokrát tito lidé záměrně evokují situace, ve kterých partner projeví svou lásku prostřednictvím reaktivní žárlivosti. Děje se tak proto, aby byl tento vztah utužen (Barelds & Dijkstra, 2007). Autoři pro toto zjištění doplňují výsledky z jiných studií, při kterých se zjistilo, že tyto záměrně vyvolané situace způsobují zejména ženy. Takovýmto chováním může být například flirt s jinou osobou, nebo přesvědčování partnera o potřebnosti ženy v tomto vztahu či utvrzování partnera o tom, že žena mnohem dokonaleji obstarává vůči svým vztahovým povinnostem (Buss, 2000; Buss & Shackelford, 1997; cit. dle Barelds & Dijkstra, 2007).

Guerrová a Eloyová (1992) zjišťovaly, jak různé typy manželství ovlivňují manželskou spokojenost a vznik žárlivosti. Ve své studii použili Fitzpatrickovu typologii manželských párů (Fitzpatrick 1976, 1988), která rozlišuje manželské vztahy na tradiční, nezávislé, oddělené, smíšené. Tradiční manželský pár je takový, při kterém jsou oba partneři na sobě vzájemně závislí, prosazují běžné manželské hodnoty a způsoby, a spíše se o sebe vzájemně zajímají, odhalují či zjišťují jeden o druhém i tajné informace. Tyto páry rovněž prožívají neshody a spory. Při tradičním manželství je také kladen větší důraz na jeho stabilitu než na spokojenost v manželství. Žena si při tradičním manželství ponechává manželovo příjmení. Manželský pár odděleného typu také projevuje obvyklý manželský ráz, ale prosazuje pro oba partnery jistou životní svobodu a nezávislost jeden na druhém. Oddělení manželé se také velmi často vyhýbají konfliktům a vzájemnému sebeobjevování. Nezávislý manželský pár prosazuje netradiční manželské hodnoty, a to zejména z hlediska nesourodých časových harmonogramů obou manželů. Oba partneři projevují vzájemnou závislost, která není ani příliš vysoká ani příliš nízká. A také, nezávislý manželský pár velmi často vykazuje manželské hádky a velký zájem o objevování jeden druhého (Fitzpatrick, 1988). Ve výzkumu Guerrové a Eloyové (1992) nebyl zahrnut manželský pár smíšeného typu, jelikož autorky se zaměřovaly na jednoduté a ucelené páry, nikoliv na párovou

kombinaci. Celkově bylo ve výzkumu zapojeno 33 mužů a 33 žen, přičemž 34 jedinců se přihlásilo k tradičnímu manželskému typu, 15 jedinců potvrdilo nezávislé manželství a 13 účastníků bylo v zastoupení manželství odděleného. 4 účastníci nebyli přiřazeni k žádné skupině z typů manželství a byli vynecháni z analýz, které byly využívány pro typy manželství. Následně všichni účastníci podstoupili měření prostřednictvím několika dotazníků, které se zaměřovaly na jejich manželskou spokojenost a také míru žárlivosti. Z výsledků se ukázalo, že tradiční manželský pár je na základě hodnocení obou partnerů nejvíce ve svém manželství spokojený, a tudíž je u tohoto typu manželství nejmenší předpoklad vzniku partnerské žárlivosti. Oproti tomu, manželský nezávislý typ projevoval menší míru spokojenosti než typ tradiční, přičemž ta způsobila větší výskyt žárlivosti. Autorky pro toto zjištění udávají několik možných vysvětlení. Partneři v nezávislém manželství mívají neshodné časové harmonogramy a bývají bezprostřední, což způsobuje u obou partnerů vznik vzájemného podezřívavého chování. Žárlivost u nezávislých manželů je vyvolána také ze strachu z opuštění partnerem, jelikož lidé v tomto typu manželství bývají jako jedinci nezávislí a samostatní. Jak bylo uvedeno výše, v tomto typu manželství existuje střední míra vzájemné závislosti, která žárlivost může vyvolat, stejně tak, jako oboustranné prožívání romantické náklonnosti a lásky. Nezávislí manželé také žárlí v momentě uvědomění si, že jejich okolí považuje partnera/partnerku jako fyzicky přitažlivého/přitažlivou. Hodnoty žárlivosti pro oddělený typ manželství se nacházely na střední linii mezi manželstvím tradičním a nezávislým (Guerrero & Eloy, 1992).

Jedním z dalších faktorů žárlivosti ve vztahu je také vzájemný rozpor v mate value⁶ (MVD) partnerů. Výzkum k tomuto problému provedli Sidelinger a Booth-Butterfieldová (2007). Respondenti jejich výzkumu byli požádáni, aby v dotazníku uvedli, jak vnímají svou vlastní mate value a také, jak vnímají a hodnotí mate value svého partnera. Při celkovém vnímání mate value se hodnotila měřítka jako například fyzická atraktivita, finanční vyhlídka, možnost vztahových alternativ. Samozřejmě byla měřena také žárlivost, a to za pomoci Multidimenzionální škály žárlivosti, kde na sedmi stupňové škále měli účastníci vyhodnotit svou vlastní žárlivost. Výsledky uvádí, že pokud jeden z partnerů vyhodnotí mate value svého partnera jakožto vyšší a svou jako nižší, tím spíše tento jedinec bude prožívat žárlivost. Tím pádem, dle autorů, čím vyšší mate value projevuje jeden z partnerů, tím spíše se může objevit strach ze ztráty tohoto vztahu, což podněcuje vznik žárlivosti. Dle dalších

⁶ Mate value je pojem označující celkový součet vlastností, kterým jedinec disponuje v daném momentě a v konkrétním kontextu, a který má dále účinek na jedincovu schopnost úspěšně nalézt, přilákat a udržet si partnera/partnerku (Fisher a kol., 2008).

výsledků této studie je zřejmé, že žárliví jedinci ve vztahu s partnerem s vyšším mate value také více tomuto partnerovi odpouštějí (Sideling & Booth-Butterfield; 2007).

Nepřesný je vztah mezi trvalým používáním prezervativů a vznikem partnerské žárlivosti. Nicméně, Manningová a kol. (2009) se pokoušeli zjistit, zda existuje vztah mezi určitými aspekty partnerského vztahu náctiletých a konzistentním užíváním prezervativů při pohlavním styku. Tyto vztahové aspekty byly v jejich výzkumu rozděleny na pozitivní a negativní. Mezi pozitivní kvality vztahu patřily složky jako důvěrné sebeodhalování, vzájemná provázanost ve vztahu, vášnivá láska a míra důležitosti tohoto vztahu. Mezi negativní složky vztahu byly zařazeny aspekty jako partnerova snaha o kontrolu druhého partnera, vztahové konflikty, partnerova nedůvěra, partnerova podřízenost ve vztahu, vzájemné odsouhlasení obou partnerů o ne-exkluzivitě tohoto vztahu a v neposlední řadě také partnerská žárlivost. Téměř polovina náctiletých zapojená do výzkumu potvrdila konzistentní užívání kondomů. Při výsledcích se obě dvě složky vztahových aspektů projeví jako negativně spjaté se stálým používáním kondomů. Tedy, pokud používání prezervativů u náctiletých bylo méně časté, tím více se v jejich vztahu objevovala partnerská žárlivost, konflikty, kontrolování, nedůvěra a méněcennost s výjimkou vnímané ne-exkluzivity vztahu. Vnímaná ne-exkluzivita nejsilněji pozitivně korelovala s konzistentním užíváním kondomů. Tyto páry v ne-exkluzivních vztazích se dle autorů obávají možného nebezpečí, které bez použití prezervativu může následně vzniknout, raději se tyto náctiletí zapojují do bezpečného pohlavního života v partnerských vztazích.

Manningová a kol. ve stejné studii zjistili, že také pozitivní aspekty byly negativně spojeny se stálým používáním kondomů, tedy čím více si náctiletí partneři projevovali vzájemnou vášnivou lásku, větší provázaní a důležitost jejich vztahu, tím méně pravděpodobněji trvale používají prezervativ. Nicméně, Manningová a kol. (2009) dodávají, že partnerské vztahy nejsou uniformní a každý vztah obsahuje obě dvě tyto kvalitativní složky, přičemž toto rozložení může být souměrné pro oba typy aspektů, více pozitivní, nebo více negativní. K tomuto tvrzení autoři doplňují, že ty páry, které vykazují vysoké hodnoty pro negativní (vysokou míru žárlivosti) i pozitivní složky partnerského vztahu, nejméně často používají prezervativ při pohlavním styku. Takovéto vztahy jsou autory vnímány jako určitá hrozba pro zachování a stálost antikoncepčních prostředků (Manning a kol., 2009).

4.3.4. Faktory vzniku partnerské nevěry

V následujícím textu budou uvedeny faktory vedoucí k nevěře. Studie Treasové a Giesenové (2000) potvrzuje, že k nevěře je přispíváno také v závislosti na typu povolání. Takové povolání, na jehož místě se od jeho zaměstnanců vyžaduje časté debatování, dotýkání nebo trávení chviliek „o samotě“ s ostatními, spíše zvyšuje pravděpodobnost pro uskutečnění nevěry jednoho z partnerů. Co rovněž významně přispívá k nevěřám, je život ve velkých městech, což je zapříčiněno uvědoměním, že nevěra zůstane nezjištěna (Treas & Giesen, 2000). Smith (1994) rovněž podporuje tvrzení o faktoru nevěry „velkého města“ a to hlavně z toho důvodu, že lidé, co momentálně žijí v takovýchto městech, nebo v nich byli vychováni, jsou v partnerských vztazích mnohem tolerantnější. Toto zdůvodnění je Smithem dáváno do protikladu s lidmi vyrůstajícími a žijícími v menších celcích, jako je například venkov, kde jsou pěstovány mnohem tradičnější partnerské hodnoty (Smith, 1994).

Výzkum s náboženskými faktory vzniku partnerské nevěry se zabývali Burdettová a kol. (2007). Jejich výsledky ukazují, že ti jedinci, jež jsou členy konzervativních náboženských sdružení (příslušníci Protestantské církve a konzervativních sekt) a Katolické církve, vykazují menší pravděpodobnost dopuštění se manželské nevěry než ti partneři, kteří se nehlásí k žádné náboženské příslušnosti. Zajímavý je fakt, že příslušnost k netradičním konzervativním náboženským skupinám (Církev Svědků Jehovových, Mormonská církev) nebo k nekřesťanským vyznáním, sníženou pravděpodobností pro vznik manželské nevěry nepodporuje. Častá účast na bohoslužbách (alespoň několikrát do týdne) snižuje pravděpodobnost výskytu manželské nevěry. Rozdílná teologická přesvědčení také souvisí s nevěrou, zejména pak s pohledem na samotnou Bibli. Ti lidé, pro něž nemá Bible žádný posvátný význam, se spíše uchylují k nevěřám než ti jedinci, pro něž je Bible doslovným slovem Božím (Burdett a kol., 2007).

Dalším faktorem pro nevěru může být i rasa. Tyto výsledky předkládají Parkerová a Campellová (2017). Dle jejich výzkumu se příslušníci afro-americké černé rasy, zejména pak muži, budou spíše zapojovat do mimopárových aktivit. Odůvodněním tohoto jevu je fakt, že tito muži vykazují ve vztazích attachment vyhýbavého typu, které upřednostňuje autonomii a nezávislost. Tyto aspekty mohou být posilovány rovněž okolní kulturou těchto afroamerických jednotlivců, přičemž tento fakt také vede k vytvoření jejich odolnosti (Parker & Campbell, 2017). Kulturním aspektům žárlivosti bude věnována pozdější

kapitola. Tvzení o zvýšené mimopárové aktivitě příslušníků černé rasy rovněž podporuje studie Treasové a Giesenové (2000).

4.4. Faktory vzniku žárlivosti způsobené minulými vztahy

Murphyová a kol. (2006) zjišťovali vznik žárlivosti na základě zkušeností s partnerskými vztahy. Autoři uvádějí, že muži, kteří v minulosti již prožili vážné romantické vztahy, budou spíše žárlivější, a to především ze strachu z možné sexuální nevěry své partnerky, které museli čelit již v minulosti. Muži, kteří nemají s romantickými vztahy zkušenosti, budou posléze ve vztahu méně žárliví, jelikož nebyli těmto obavám v minulosti vystaveni. Murphyová a kol. (2006) také předpokládali, že žárlivost na základě minulé vztahové zkušenosti se projeví také u žen, a to především v kontextu emoční nevěry. Avšak tato hypotéza se nepotvrdila. Žárlivost u žen se dle autorů objevuje již dlouhou dobu před začátkem vážného romantického vztahu, což autoři vysvětlují teorií Busse (1989) o rozdílné socializaci prostřednictvím rodičů na základě pohlaví. Dívky jsou vychovávány tak, aby nakládaly či manipulovaly se všemi jejich mezilidskými vztahy stejným způsobem, tedy takovým způsobem, kdy jsou dívky velmi citlivé k vnímání zisků a ztrát v těchto vztazích. Tedy ženy, oproti mužům, jsou schopné vnímat ztrátu vztahu ještě před tím, než tento vážný partnerský vztah vůbec začne, což způsobuje jejich žárlivost bez ohledu na předešlou zkušenost. U žen tedy nehraje tak silnou roli v žárlivosti předchozí vztahová zkušenost, zatímco muži své vztahy vnímají jinak a svou žárlivost způsobenou strachem z nevěry své partnerky projevují až v momentě vážného dlouhodobého vztahu, protože teprve v tento moment může dojít k mužově ponížení díky partnerčině nevěře (Buss, 1989 cit. dle Murphy a kol., 2006).

Framptonová a Foxová (2018) na základě svého výzkumu uvádějí některé faktory vedoucí k retroaktivní žárlivosti, která je zprostředkována pomocí sociálních médií. Jevy nebo jednání, které takovouto žárlivost způsobují jsou: sociální srovnávání, vztahová nejistota a digitální pozůstatky z minulých vztahů. Takové digitální pozůstatky z minulých vztahů zahrnují například staré fotografie těchto vztahů, staré komentáře a příspěvky ex-partnera/partnerky aktuálního partnera/partnerky. Jedním z důvodů, proč u účastníků výzkumu Foxové a Framptonové (2018) byla vyvolána retroaktivní žárlivost při pohledu na fotografie z partnerova minulého vztahu, je vyvolaný pocit toho, že tento minulý vztah je jaksi stále skutečný. Aktuální partneři tak spíše žárlí, jelikož si dobře uvědomují, že před nimi již aktuální partner/partnerka romantické vztahy prožili a že oni zkrátka nejsou ti

„jediní“. Respondenti výzkumu uvedli sociální srovnání s ex-partnery/partnerkami svých aktuálních partnerů/partnerek také jako faktor retroaktivní žárlivosti, přičemž toto srovnávání probíhá na základě hodnocení několika složek. Těmito složkami jsou akademická minulost, zaměstnání, koníčky, gramatické schopnosti, avšak nejvíce používanou složkou během tohoto srovnávání je fyzická atraktivita hodnocena také skrze sociální média. Tedy, pokud jedinec v probíhajícím romantickém vztahu vyhodnotí partnerova/partnerčina expartnera/expartnerku jako sociálně hodnotnější nebo úspěšnější, tím spíše vzniká retroaktivní žárlivost. Tímto způsobem vyvolaná žárlivost může mít i pozitivní dopady, což dokládá výpověď mužského účastníka, který uvedl, že na základě tohoto zvýšeného hodnocení ex-partnera své současné partnerky byl mnohem více motivován k tvrdší práci a tím pádem k větším výdělkům, což mu zajistilo partnerčino uznání. Autorky také dodávají, že výsledky sociálního srovnávání s ex-partnery prostřednictvím sociálních médií mohou být leckdy velmi přehnané až nereálné (Fox & Frampton, 2018).

Rovněž vzniklá nejistota u konkrétního jedince na základě zjištěných informací o minulých vztazích svého nynějšího partnera skrze fotografie nebo sociálního srovnávání způsobuje žárlivost. Takovýto jedinec se může domnívat, že současný vztah nemusí dostát stejných kvalit minulého partnerova/partnerčina vztahu, nebo se dále obává, že se současný partner stále citově nepřenesl přes odchod minulého partnera. U jedné ženské respondentky při pohledu na fotografie minulého vztahu svého nynějšího partnera vyvstala otázka, zda vůbec je její partnerství šťastné. A přesně takovéto projevy vztahové nejistoty vedou k retroaktivní žárlivosti (Fox & Frampton, 2018).

Rodriguezová a kol. (2016) se zabývali komunikací s bývalými partnery/partnerkami a na základě této komunikace vzniklými následky v současném partnerském vztahu. Do výzkumu byli zahrnuti vysokoškolští studenti, jejichž minulý partnerský vztah trval alespoň 3 měsíce před tím, než započal nový partnerský vztah. Ti jedinci, kteří uvedli, že komunikují s bývalým partnerem/partnerkou, pociťují ve svých současných vztazích méně závaznosti. Tito lidé také uvedli, že stále ke svým bývalým partnerům prožívají vyšší míru romantických pocitů a na jejich rozchod nenahlízejí jako na negativní zážitek. Autoři také zjišťovali faktory četnosti komunikace a motivy pro tuto komunikaci s bývalými partnery. Zjistilo se, že komunikace mezi bývalými partnery vzniká nejčastěji z přátelských důvodů, kdy příkladnou výpovědí účastníků bylo tvrzení, že bývalý partner/partnerka je skvělý člověk, a že jejich vztah byl pouze špatně načasovaný. Dalším důvodem pro takovou komunikaci je jistota

„zálohy“ s bývalým partnerem/partnerkou v případě, kdyby současný vztah nefungoval. V tomto případě účastníci uvedli, že mají na minulý partnerský vztah silnou vazbu, jsou na minulých partnerech závislí, vzájemně si velmi dobře rozumí, a že si nejsou jistí budoucností svého současného vztahu. Dalším motivem pro komunikaci je sdílení podobného sociálního prostředí, například stejní přátelé. Posledním důvodem je komunikace na základě vložených hmotných nebo citových investic do minulého vztahu. V tomto případě bylo účastníky uvedeno, že jejich vztah prošel mnoha zkouškami, oba partneři vložili do minulého vztahu mnoho úsilí, což způsobilo jejich zpětnou komunikaci i v nových vztazích. Vysoká četnost této komunikace je způsobena již zmíněnou nízkou mírou závaznosti současného vztahu, nízkou mírou spokojenosti v současném vztahu a nejčastěji je také pozitivně spojována s přátelskými vazbami na minulého partnera/partnerku. Nejzávažnější důsledky pro současný vztah však představuje komunikace na základě investic do minulého vztahu a potřeba jistoty minulého partnera/partnerky v případě neúspěchu současného vztahu, což se projevuje nízkou mírou spokojenosti v aktuálním vztahu, nízkou závazností tohoto současného vztahu a samozřejmě silným vnímáním kvalitních vztahových alternativ (Rodriguez a kol., 2016). Pakliže dojde k obnově těchto bývalých partnerských vztahů, výzkum Daileyho a kol. (2009) potvrzuje, že tyto znovuobnovené vztahy projevují negativní kvality vztahu, mezi které se řadí nedůvěra, nejistota a také romantická žárlivost. Rovněž partnerský vztah s jedincem, který několikrát obnovil svůj vztah s jednou konkrétní osobou, a nyní udržuje vztah s osobou novou, podmiňuje nejistotu a žárlivost tohoto nového partnera/partnerky. Dokonce jedinec, který častokrát obnovuje své staronové vztahy, je žárlivý a nejistý s rostoucím počtem takovýchto vztahových obnovení (Dailey a kol., 2009).

Kniffin a kol. (2012) svou studií tvrdí, že co se komunikace s minulým partnerem týká, potvrzují vznik žárlivosti na základě e-mailové nebo telefonické konverzace, ovšem mnohem většími spouštěči žárlivosti v současném vztahu jsou pozvání na pozdní odpolední kávu a také společné jídlo s minulým partnerem, jako je například pozvání na společný oběd či na večeři. Autoři se totiž domnívají, že v případě společného jídla nejde jen o konzumaci potravy. Lidé totiž toto partnerovo znovu navázané, avšak neúplné soužití s ex-partnerem/partnerkou považují za nebezpečný pro svůj vztah. Dle autorů, lidé tento jev chápou jako určitou souhru vzájemného působení, ve kterém se střídají emocionální a fyzické složky. Všechna tato tvrzení platí bez ohledu na pohlaví (Kniffin a kol., 2012).

Cannová a Baucomová (2004) srovnávaly míru stresu vzniklého na základě konkrétního typu nevěry s minulými partnery nebo novými rivaly pro současný vztah. Svá

měření prováděli se studenty obou pohlaví zhruba ve věku 20 let, kteří byli současně také ve vážném partnerském vztahu. Následně studenti vyplnili dotazník s otázkami na reakce a jejich intenzitu při sexuální či emoční nevěře, který typ rivala by je více znepokojil a také s otázkami, zda by konkrétní nevěru odpustili. Jednou z dalších částí tohoto výzkumu bylo také měření celkové spokojenosti s aktuálním vztahem, vztahových alternativ, závaznost tohoto vztahu a také vynakládání určitého úsilí do aktuálního vztahu. Obecně je platné, že muži i ženy ve vztahu považují sexuální nevěru svého partnera/partnerky s minulým partnerem/partnerkou za nejvíce stresující. Když autorky přihlédly k pohlavním rozdílnostem, ženy také projevovaly velkou míru stresu při emoční nevěře svého partnera s jeho minulou partnerkou, oproti mužům. Byla také zjišťována míra schopnosti odpouštět konkrétní typ nevěry. Ženy spíše odpustí emoční nevěru, raději než sexuální, a to hlavně, pokud jejich rivalkou je nová osoba, nikoliv partnerova minulá partnerka. Muži rovněž odpouští spíše emoční nevěru, a to bez ohledu na to, zda jde o nového rivala nebo o partnerčina bývalého partnera. Autorky podávají jedno z možných vysvětlení, proč právě ženy jsou více znepokojovány minulými partnerkami svých aktuálních partnerů. Jde totiž o to, zda tento vztah má či nemá pro partnera charakter závaznosti. Ačkoliv partnerova nevěra s kteroukoliv rivalkou předpovídá, že aktuální vztah již víc nemá pro partnera příliš závaznou hodnotu, při nevěře s bývalou partnerkou je jasné, že tento závazný charakter aktuálního vztahu ani nikdy vytvořen nebyl. Žena tak raději povede „konkurenční boj“ s novou rivalkou než s minulou partnerkou, ve kterém je větší pravděpodobnost úspěchu, že partner zůstane zapojen do současného vztahu (Cann & Baucom, 2004).

Pavelaová a kol. (2014) zjišťovali, zda žárlivost mezi současnými partnery souvisí s jejich výškou, typem nevěry a typem rivala při konkrétní nevěře. Při výzkumu byly použity emoční a sexuální typy nevěry. Rivalem mohl být minulý partner nebo nový rival pro tento partnerský vztah. Muži a ženy ve věku od 19 do 35 let v manželství či v partnerství následně podali svá tvrzení o vlastní žárlivosti s ohledem na partnerovu/partnerčinu emoční či sexuální nevěru, doplnili také své údaje o výšce. U žen bylo zjištěno, že žárlivost u nich vzniká při představě sexuální nevěry svého partnera s partnerovou bývalou partnerkou. Tato žárlivost je tím vyšší, pokud je žena nižší výšky a naopak. Rovněž se tato žárlivost objevuje ve stejné míře také u žen se střední výškou. Průměrná výška žen při výzkumu byla 168.81 cm. U mužů se při stejných proměnných neobjevil žádný vztah s žárlivostí a jejich výškou (Pavela a kol., 2014).

DeGreeffová a Plattová (2016) provedly výzkum žárlivosti v náhradních rodinách, přičemž část výzkumu byla věnována rozhovorům s otázkami, které se zabývaly rozvedenými manželskými páry, kde alespoň jeden z bývalých partnerů již započal nový partnerský či manželský svazek. Na základě těchto rozhovorů mnoho účastníků výzkumu uvedlo, že jejich bývalí manželé/manželky jsou vůči nim žárliví. Tato žárlivost bývalých manželů/manželek je způsobena ztrátou kontroly nad emocemi bývalého manžela/manželky, a to hlavně díky tomu, pokud jeden z ex-manželů po rozvodu začne novou životní kapitolu po boku nového partnera/partnerky. Jeden rozvedený mužský účastník uvedl výpověď, ve které přiznal, že jeho dnes již ex-manželka, stále nepřijala fakt, že našel novou životní partnerku, neustále zasahuje do jeho života, a při jeho rozhodnutí se znovu oženit by jeho bývalá žena udělala cokoli, aby tomuto novému sňatku zabránila. Jiný muž v rozhovoru výzkumu uvedl, že v období emočně náročného rozvodu měl sebevražedné myšlenky. V toto období (stále ještě současná) manželka ho nabádala k tomu, aby se přes rozvod jednoduše přenesl, bohužel také nepraktikovala žádné způsoby pro to, aby ho odradila od sebevražedných sklonů. Poté, co tento muž začal žít po boku nové manželky, bývalá manželka projevovala žárlivé chování, a to díky tomu, že bývalý manžel zvládl náročné životní období a našel životní štěstí v manželství s jinou ženou (DeGreeff & Platt, 2016).

Faktor žárlivosti způsobený na základě již ukončeného minulého vztahu uvádí také Churchová (2000), která provedla rozhovory s náhradními matkami, jejichž partneři přivedli do nového partnerského vztahu své potomky ze vztahu předchozího. V tomto výzkumu se zjišťoval výskyt žárlivosti a nenávisti u těchto žen, přičemž Churchová posléze reklasifikovala nenávistné výpovědi náhradních matek jako projevy žárlivosti. Ze 104 účastnic těchto rozhovorů jich 42 uvedlo, že jako náhradní matky občas pociťují nenávist a/nebo žárlivost. Nejvýznamnějším faktorem této žárlivosti a nenávisti je místo bydliště partnerova potomka. Pokud potomek z partnerova minulého vztahu nežije společně s otcem a náhradní matkou, žárlivost a nenávist těchto žen se zvyšuje. Autorka na základě rozhovorů uvádí několik důvodů. Pokud jsou potomci v občasně společnosti otce a náhradní matky, otec věnuje veškerou svou pozornost především svému potomku, což způsobuje žárlivost jeho nové partnerky, jelikož v tomto momentě není respektována její role a cítí se být „tou druhou“. Nejenom, že se tyto ženy cítí být odsunuté, ale rovněž jsou také rivaly nebo konkurenty těchto potomek soutěžící o pozornost ve vztahu k otci (partnerovi), což rovněž podmiňuje vznik žárlivosti. Několik respondentek rozhovorů potvrdilo tuto konkurenční

soutěž o pozornost otce (partnera), což je zapříčiněno také nedostatkem ohleduplnosti a zájmu vůči partnerčiným potřebám (Church, 2000).

Co rovněž zdůvodňuje žárlivost náhradních matek, je také schopnost partnerů (otců) rozhodovat bez jakéhokoli předchozího rozhovoru zohledňující rovněž partnerčina stanoviska či mínění. Respondentka rozhovoru Churchové (2000) uvedla, že pociťovala extrémní žárlivost, když se její manžel v předvečer společného víkendu znenadání rozhodl strávit víkend se svým synem. Tuto žárlivost doprovázely rovněž pocity opomenutí. Aby tento výzkum neměl jen negativní závěr, objevily se i takové respondentky, které uvedly, že pociťují minimální projevy žárlivosti. Jedna žena například uvedla, že ačkoliv nebyla zainteresována ve výchovném či jiném důležitém vztahu k partnerovým potomkům, její partner ji velmi respektoval a dopřával ji rovněž dostatek pozornosti, což následně nevedlo ke vzniku žárlivosti. Churchová závěrem shrnuje, že žárlivost náhradních matek je nejsilněji způsobena pocitem nedostatečné propojenosti v tomto vztahu partnerka–partner–partnerův potomek, při následných neúspěšných pokusech ovlivnit tento vztah se dostává pocit bezmoci, který se finálně projevuje ve formě zmíněné žárlivosti (Church, 2000).

4.5. Biologické faktory pro vznik žárlivosti

Na nevěru a partnerskou žárlivost má rovněž vliv celkové zdraví jedince. Tímto problémem se ve své studii zabývali Arnocky a kol. (2015). Autoři zahrnuli do studie 77 mužů a 87 žen průměrného věku 22 let. Všichni byli zapojeni do heterosexuálního partnerského vztahu a následně podstoupili dotazníková šetření zjišťující jejich četnost a vážnost zdravotních problémů, žárlivost a partnerův potenciál k nevěře. Výzkum Arnockyho a kol. (2015) potvrzuje, že špatný zdravotní stav a četnost zdravotních problémů jedince silně napomáhá ke vzniku partnerské žárlivosti tohoto jedince, přičemž větší žárlivost při větší četnosti zdravotních problémů prožívají ženy a žárlivost takto vyvolaná je také o to silnější, čím je partnerský vztah delší. Zdravotní problémy jedince a četnost těchto problémů přispívá rovněž k zapojování do mimopárových aktivit zdravého partnera, což zároveň vede k dalšímu vyvolání žárlivosti u partnera se zdravotními problémy (Arnocky a kol., 2015). Partnerský vztah s takovýmto často nemocným člověkem může představovat překážky pro úspěšnou reprodukci. Takovými překážkami mohou být například existující nebezpečí přenosných nemocí, velmi slabé schopnosti nemocného partnera během rodičovské péče, a díky dědičnosti také nezanechání vhodných zdravotně-fyzických předpokladů pro budoucí potomstvo, což ve svém shrnutí předkládá (Tybur & Gangestad, 2011). Lidé současné doby upřednostňují partnery projevující dobrý zdravotní stav, což může být dááno najevo i fyzickou přitažlivostí či fyzickou silou (Lukaszewski, a kol., 2014). Obě dvě pohlaví při výběru partnera tedy zásadně preferují ty jedince, jež vykazují dobrý zdravotní stav, důležitým ukazatelem při výběru je také možná dědičnost vhodných genetických kvalit, což ve svém mezinárodním výzkumu s téměř deseti tisíci jedinci pocházejícími z 37 zemí světa dokládá David Buss a kol. (1990). Vzhledem k výčtu nevýhod pro tyto zdravotně znevýhodněné jedince se tak objevuje nepoměrně více vztahových rivalů možných pro navázání kontaktu s jejich partnerem. Je tedy zřejmé, že romantická žárlivost se u těchto nezdravých jedinců podněcuje současně právě v momentě, kdy musí čelit tomuto zvýšenému nebezpečí pro svůj partnerský vztah (Arnocky a kol., 2015).

Brauer a kol. (2021) objevují vztah mezi gelotofóbií⁷, gelotofilií⁸, katagelasticismem⁹ a žárlivostí v romantických vztazích. Lidé trpící gelotofóbií zažívají mnohem větší míru romantické žárlivosti, bez ohledu na pohlaví a typ žárlivosti. Dle autorů, současný výklad emocionálního a kognitivního prožívání gelotofobů je konzistentní s tímto zjištěním, jelikož gelotofobové se vyznačují prožíváním negativních emocí, projevováním nejistého attachmentu a nedůvěry vzhledem k partnerovi, nízkou sebejistotou ve společnosti, gelotofobové také nemají příliš blízký vztah s rodiči (Brauer & Proyer, 2018, 2020 b; Canestrani a kol., 2019). Vyvolání žárlivosti je zde způsobeno mylnou definicí smíchu okolí u gelotofobů (gelotofobové slučují tento výsměch s prožíváním negativních emocí, jako je smutek, hněv a stud; Platt, 2008), tedy pokud dojde k situaci, kdy si gelotofob mylně vysvětlí vzájemný smích svého partnera s okolím, zajisté dojde u tohoto člověka k vyvolání žárlivosti, a to dokonce i v případě pouhého recipročního úsměvu. Autoři také uvažovali, zda vnímání gelotofobie u jednoho partnera vyvolává romantickou žárlivost u partnera druhého. Jelikož lidé s gelotofóbií vykazují ve vztazích již zmíněné vyhybavé chování, jako je například vyhýbání se blízkosti a intimitě, a celkový odstup od partnera (Brauer a kol. 2020; Canestrani a kol., 2019), druhý partner by takovéto jednání mohl vnímat jako ohrožující pro tento vztah a prožívat tak nízkou míru motivace k udržení tohoto vztahu (Brauer a kol., 2021). Ačkoliv studie Brauera a kol. (2021) nepotvrdila přímou spojitost mezi gelotofóbií jednoho partnera a vyvolanou žárlivostí partnera druhého, obracejí se autoři ke studii Goodboye a kol. (2017) která dokládá, že vyhybavé chování ve vztahu má značný vliv na druhého partnera, zejména pak u něho vyvolává žárlivost, tento partner druhého partnera také neustále pozoruje či jeho život dokonce ovládá (Goodboy a kol., 2017).

⁷ Geletofóbie je považována za patologický strach z výsměchu. Původ tohoto strachu může být vysledován již v dětství při intenzivním a opakovaném vystavení posměškům či jiným výsměšným situacím v kontextu socializace. Gelotofobové se nepřetržitě obávají toho, že svým okolím budou neustále viděni jako důkaz směšnosti. Vyhýbají se proto situacím, ve kterých jsou na odiv svému okolí. V nejhorším případě může gelotofóbie zahrnovat jevy jako tendence k paranoie, zvýšenou citlivost k útoku, což ve finále způsobuje stažení se ze sociálního života (Titze, 1995, 1996; Titze, 2009).

⁸ Gelotofilie vyjadřuje radost z výsměchu okolím vůči vlastní osobě. Lidé s gelotofilií považují tento výsměch svého okolí za známku uznání a praktikují takové postupy, aby se jim jejich okolí humorně smálo. Takovými postupy může být vyprávění a zveličování zážitků nebo zneužívání svého neštěstí k vyvolání smíchu. Gelotofilie je negativně spojena s gelotofóbií, avšak oba tyto pojmy nejsou negativními póly jedné dimenze (Ruch & Proyer, 2009 a; cit. dle Brauer a kol., 2021).

⁹ Katagelasticismus vyjadřuje radost z výsměchu ostatním lidem. Katagelastické také rádi přimějí své bezprostřední okolí, aby se smálo dalším ostatním lidem. Jednou z jejich taktik je poukazování na nedostatky jiných osob, aby se jim jejich okolí smálo, a to i na úkor citového ublížení. Jelikož pro katagelacisty je smích součástí života, při vysmívání se ostatním se necítí provinile a v životě prosazují techniku oko za oko. Katagelasticismus je pozitivně spjatý s gelotofilií, nemá však nic společného s gelotofóbií (Ruch & Proyer, 2009 a; cit. dle Brauer a kol., 2021).

Objeven byl rovněž vztah mezi gelotofilií a žárlivostí. Muži i ženy s gelotofilií prožívají kognitivní žárlivost, jelikož obě pohlaví v tomto případě vnímají gelotofiliu jako možné nebezpečí pro svůj vztah. Muži s vysokou mírou gelotofílie rovněž prožívají behaviorální žárlivost ve srovnání s ženami. Takový muž by totiž mohl shledat svou gelotofiliu také jako hrozbu pro svůj vztah, následně se tedy zapojí do žárlivého chování například prostřednictvím pronásledování své partnerky. Ženy jsou mnohem více emočně založené a ovládají techniky zaměřené na zvládnání právě těchto emocí. Například, oproti mužům, mnohem více hledají emocionální podporu u ostatních, jelikož se nebojí veřejně projevit své emoce, také více o problémech přemítají a projevují pozitivní samomluvu (Tamres a kol., 2002). Tyto emočně založené zpracovávající techniky ženám umožňují vyrovnat se s možným nebezpečím pro jejich vztah a následnou žárlivostí. Muži, zejména pak s vysokou mírou gelotofílie, takovéto techniky neovládají, následně se spíše budou zapojovat do žárlivého chování. V případě vnímání gelotofílie u jednoho partnera je následně zvýšená kognitivní a behaviorální žárlivost u partnera druhého, přičemž tento efekt byl shledán opět u mužů. Autoři uvádí, že jedno z možných vysvětlení může spočívat ve vnímání společenských norem a předsudků (Brauer a kol., 2021). Ženy nejsou ve společnosti považovány za ty, které by měly rozesmávat své okolí a upoutávat na sebe pozornost, jelikož muži upřednostňují takové ženy, které vyhledávají a oceňují jejich vlastní osobitý humor (Brauer & Proyer, 2019). Muži tedy mohou gelotofiliu u žen vnímat jako jednu z taktik pro flirtování, což může vyvolat jejich žárlivost (Brauer a kol., 2021).

Výsledky pro měření romantické žárlivosti ve vztahu s katagelasticismem jsou následující. U lidí s katagelasticismem nebyl shledán vztah se zvýšenou romantickou žárlivostí. Nicméně, žárlivost se projevila u jejich partnerů, který tento jev u nich vnímají. Muži, pakliže jejich ženské partnerky vykazují katagelasticismus, prožívají následně všechny typy romantické žárlivosti. Ženy, pokud mají po boku mužské partnery s katagelasticismem, prožívají následně žárlivost behaviorální. Zde platí stejná vysvětlení jako v případě gelotofílie, kdy partnerův katagelasticismus je partnerkou vnímán jako možné ohrožení vztahu, žena tak následně podnikne takové kroky a jednání, aby udržela svůj partnerský vztah. V tomto případě může být rozhodující pro žárlivost délka vztahu, což platí i pro výsledky s gelotofilií, rovněž mužští partneři považují ženský katagelasticismus za možné nebezpečí pro tento jejich partnerský vztah. Závěrem Brauer a kol. (2021) v krátkosti doplňují, že jevy jako gelotofílie a katagelasticismus u konkrétního jedince sice malou mírou přispěly k jejich vlastní žárlivosti, avšak tyto proměnné tak přímo spojené nejsou. Ve

skutečnosti je žárlivost vyvolána, pokud jsou tyto dispozice vnímány u partnera/partnerky, protože nejenom, že tito lidé dokážou své okolí rozesmát, ale v případě gelotofilie se s výsměchem dokáží velmi dobře smířit a vypořádat (Brauer a kol., 2021).

Salwenová a kol. (2016) zjišťovali, zda má vznik žárlivosti souvislost také s BMI¹⁰. Do jejich výzkumu bylo zahrnuto 453 heterosexuálních párů, přičemž u každého účastníka bylo také následně změřeno BMI na základě účastníkem zprostředkovaných dat. Výsledky měření BMI byly dále zpracovávány z hlediska každého jednotlivého páru a rozděleny do dvou skupin. První skupinu představoval rozdíl ve skóre BMI (tento výsledek byl odečtem mužského BMI od BMI ženského – v rámci jednoho partnerství), kdy kladný výsledek tohoto odečtu znamenal, že žena v tomto partnerském vztahu má vyšší hodnotu BMI. Na platformě těchto výsledků se poté definovala druhá skupina zpracovaných měření BMI pro daný pár, kterým byl stav hmotnosti páru. Tento výsledek byl určen na základě výše uvedeného rozdílu BMI daného páru. Tedy, stav hmotnosti páru s kódem 1 představoval pár, kdy vyšší BMI bylo zjištěno u ženy, zatímco stav hmotnosti páru s kódem 0 představoval pár, kdy vyšší BMI bylo shledáno u muže. Romantická žárlivost byla měřena dvanácti položkovou škálou žárlivosti. Ze všech zpracovaných výsledků dotazníků se zjistilo, že výsledný rozdíl ve skóre BMI mezi ženou a mužem byl usměřňován právě stavem hmotnosti páru, přičemž rozdíl BMI byl následně pozitivně spjat s romantickou žárlivostí. Tato spojitost byla o to silnější, pokud se jednalo o páry, kde vyšší BMI bylo naměřeno u ženy. Výzkum také zjistil, že takto vzniklá žárlivost také přispívá ke vzniku sexuálního nátlaku, a to rovněž u žen. Celkově lze tedy shrnout, že romantická žárlivost zapříčiněna v důsledku rozdílů v BMI daného páru je typičtější spíše pro páry, kde vyšší BMI je naměřeno u ženy, a právě tato žárlivost může být jedním z důvodů pro vznik ženského sexuálního nátlaku v partnerském vztahu (Salwen a kol., 2016). Autoři doplňují, že jejich shledané výsledky výzkumu jsou v souladu s výsledky jiných studií (Boyes & Latner, 2009; Markey & Markey, 2011; Whisman & Uebelacker, 2012) které potvrzují, že hodnoty jako sexuální stránka života, celková kvalita romantického vztahu a také vnímání tohoto vztahu jsou mírou BMI velmi ovlivněny. A navíc, v souvislosti s výsledky o sexuálním nátlaku, Gallup a Wilson (2009) podávají doložená tvrzení o agresivním chování žen s vyšším BMI způsobeném frustrací z konkurence atraktivních rivalek v bezprostředním okolí (Gallup & Wilson, 2009).

¹⁰ BMI (ang. Body Mass Index) je jednotlivcův poměr váhy k výšce (kg/m^2) a je používán k odhadu zdravotních rizik spojených s váhou jednotlivce. BMI měří nadměrnou tělesnou hmotnost pro konkrétní výšku (Himes, Dietz, 1994; cit. dle Nihiser a kol., 2007).

Cobey a kol. (2012) uvádějí, že vznik žárlivosti u žen podléhá také ovulaci a používání hormonální antikoncepce. Do jejich výzkumu byly zapojeny ženy, které byly právě zapojeny v probíhajícím partnerském vztahu a také ženy, které v době výzkumu nebyly zapojené do žádného partnerského vztahu. Celkem bylo ve výzkumu 29 evropských žen ve věku 20 až 33 let. Výzkum probíhal ve třech časových fázích. Při vysoké úrovni ovulace, při nízké úrovni ovulace a také během užívání antikoncepce, přičemž v každé této fázi byla měřena žárlivost patnácti položkovým dotazníkem (Jealousy Scale, Buunk, 1997). Výsledky výzkumu jasně ukazují, že ženy v partnerském vztahu prožívají vyšší míru žárlivosti, pokud se právě nacházejí v ovulačním období, než pokud se nacházejí mimo ovulační období, a žárlivost je také vyšší, pokud používají hormonální antikoncepci. Míra prožívané žárlivosti u zadaných žen se při měření ovulace a při měření během užívání antikoncepce nikterak neodlišovala. U nezadaných žen byly výsledky stejné, rovněž zde byla žárlivost vyšší také během ovulace, míra žárlivosti byla stejná i při používání hormonální antikoncepce. Je ale nutné dodat, že ženy v partnerském vztahu celkově projevovaly mnohem větší stupeň žárlivosti než ženy bez partnerského vztahu. Autoři se domnívají, že tato zvýšená žárlivost u žen bez ohledu na partnerský status, je zapříčiněna vlivem působících endogenních a exogenních hormonů. Zároveň dodávají, že není úplně snadné se přesně zorientovat mezi výsledky jejich vzájemného působení a také, že zcela jistě změny v chování během ovulace nemusí být způsobeny jen užíváním antikoncepce, ale také mnoha jinými faktory (Cobey a kol., 2012).

Massar a Buunk (2019) zjišťovali, zda vyvolání žárlivosti je posíleno také těhotenstvím. Těhotné ženy jsou mnohem více než ne-těhotné ženy náchylnější k vnímání hrozeb ve svém okolí. Například Navarrete a kol. (2007) tvrdí, že ženy v prvním trimestru těhotenství silně inklinují k projevování protekcionářství ve svých vlastních blízkých skupinách, zatímco mimo tyto skupiny se u těhotných žen k těmto lidem objevují spíše negativní postoje a přístupy. Toto chování je zapříčiněno strachem z možných chorob ohrožujících matku i plod, jelikož právě v prvním trimestru těhotenství jsou matka i plod vzhledem k možným infekcím nejvíce ohroženi (Navarrete a kol., 2007). A navíc, ženy při vysokých hladinách progesteronu během těhotenství velmi dobře vnímají podněty označující určité sociální ohrožení, což celkem snadno vnímají jen z pouhého výrazu tváře lidí ve svém okolí, zejména jde o výrazy ve tváři zobrazující strach a odpor (Conway a kol., 2007). Ženy jsou také velmi vnímavé vzhledem ke společenským vztahům a společenským procesům, nemusí přitom být nutnou podmínkou těhotenství, děje se tak i při vysokých

hladinách progesteronu v rámci menstruačního cyklu (Maner & Miller, 2014). Pro účinnost výsledků Massara a Buunka (2019) byly v jejich výzkumném vzorku zahrnuty těhotné i netěhotné ženy, ovšem oba typy žen byly zapojeny do vážných dlouhodobých partnerských vztahů. Jejich hlavním cílem bylo zjistit, zda tyto dvě skupiny žen odlišně reagují na výskyt atraktivní či neatraktivní rivalky a také na konkrétní typ nevěry. Autoři očekávali, že v případě výskytu kterékoliv rivalky budou těhotné ženy projevovat mnohem větší míru žárlivosti, než netěhotné ženy. Tato hypotéza se však nepotvrdila a nebyl doložen efekt těhotenství na vyšší žárlivost ve srovnání s netěhotnými ženami. Dále se předpokládalo, že přítomnost atraktivní rivalky vyvolá mnohem vyšší žárlivost u obou typů žen než přítomnost neatraktivní rivalky. Toto očekávání se potvrdilo, ovšem s tím rozdílem, že těhotná žena projevila žárlivost stejnou mírou vůči oběma rivalkám, zatímco netěhotná žena razantně více žárlila v případě ohrožení svého vztahu pouze atraktivní rivalkou. Těhotná žena totiž obě dvě své rivalky vyhodnocuje jako více atraktivní než sebe samotnou, oproti netěhotné ženě (Massar & Buunk, 2019). Autoři odůvodnění tohoto vyššího hodnocení rivalek shledávají ve studii Kamyshevy a kol. (2008). Ta totiž dokládá, že sebevědomí těhotných žen je velmi nízké, a to hlavně v důsledku proměn těla, které těhotenství přináší. Takové ženy se poté cítí neatraktivní a více nápadné, především díky své váze a tvaru těla (Kamysheva a kol., 2008).

Massar a Buunk (2019) dále očekávali, že u obou žen bude spíše emoční nevěra partnera shledána za více znepokojující. Zvláště mnohem více pak u těhotné ženy. Ukázalo se, že netěhotná žena bude prožívat žárlivost stejnou mírou vzhledem k emoční i sexuální nevěře, zatímco těhotná žena bude mnohem razantněji žárlit v případě nevěry emoční. Autoři dále v případě kterékoliv nevěry přihlédli k atraktivitě rivalek. Potencionální sexuální nebo emoční partnerova nevěra s neatraktivní rivalkou bude mít zhruba stejný stresující vliv na oba typy žen, partnerova nevěra s atraktivní rivalkou znepokojí netěhotnou ženu rovněž při obou typech nevěry, zatímco těhotnou ženu mnohem více znepokojí partnerova emoční nevěra s atraktivní rivalkou. Masar a Buunk (2019) tuto zvýšenou emoční žárlivost těhotných žen připisují obavám a strachu ze ztráty partnerových příjmů a investic, které by následně mohly být nabídnuty partnerčině rivalce.

Testosteron má dle studie Fussella a kol. (2011) také vliv na romantickou žárlivost. Zejména jde v tomto případě o prenatální působení testosteronu, které posléze ovlivňuje poměr mezi délkou ukazováčku a délkou prsteníčku na obou rukách (tzv.2D:4D). Pro lepší vysvětlení kontextu této studie se autoři obracejí k vrozeným předpokladům žárlivosti

(JSIM- „Jealousy as specific innate module“), které stanovují, že muži se velmi se obávají ponížení způsobeného nevěrou – jsou tedy spíše náchylnější k objevení sexuální nevěry své partnerky, zatímco ženy se velmi obávají o stálost příjmů a investic svého partnera, jsou tedy mnohem více znepokojovány jeho emoční nevěrou (Harris, 2003). Obecně by se dalo říci, že tento poměr prsteníčků a ukazováčků je nižší u mužů než u žen, a to nejspíš díky odlišnému prenatalnímu vlivu testosteronu. Nižší poměr těchto prstů u mužů je také mnohem nápadnější na pravé ruce (Manning a kol., 1998). Dále je důležité dodat, že zmíněný nízký poměr těchto prstů způsobený vlivem tohoto hormonu s sebou přináší také své typické maskulinní schopnosti a vlastnosti u obou pohlaví. U žen se může projevovat dobrodružností a hledáním různých vzrušujících událostí a objevů, celkovou vyšší fyzickou agresivitou, projevováním nepřátelství, hněvu a verbální agrese (Hampson a kol., 2008). U mužů se vliv prenatalního testosteronu projevuje například mnohem větší sportovní soutěživostí, projevováním fyzické agrese, tito muži také mívají v očích žen dominantnější obličejové rysy (Bailey & Hurd, 2005 b; Manning & Taylor, 2001; Neave a kol., 2003). Fussell a kol. (2011) tedy předpokládali, že nižší poměr 2D:4D bude negativně vztažen k sexuální žárlivosti a to hlavně díky pohlavním rozdílům v žárlivosti uvedeným výše, které jsou ovlivněny přírodním výběrem. Následně se do studie zapojilo 101 žen a 78 mužů studentského věku. Všichni účastníci již v životě prožili vážný romantický vztah. Ženám i mužům byl změřen poměr obou výše uvedených prstů, dále odpovídali na otázky týkající se důležitosti jejich vztahu a také jim byla zjišťována míra sexuální žárlivosti na základě představení hypotetických nevěr – sexuální a emoční. Zpracované výsledky studie tento předpoklad potvrdily a ukázalo se, že silné působení prenatalního testosteronu je negativně spjat s poměrem 2D:4D, což následně podporuje větší náchylnost ke vzniku sexuální žárlivosti, a to bez ohledu na pohlaví (Fussell a kol., 2011).

Dle studie van Casterenové a kol. (2020) je vznik žárlivosti spojen i s migrénami objevujícími se nejen v průběhu menstruačního cyklu. Jak již některé studie navrhly, migrény způsobuje příliš nízká, nebo příliš vysoká hladina estrogenu, přičemž u žen je citlivost k migrénám způsobena prudkým snížením hladiny tohoto hormonu a/nebo, u obou pohlaví jsou migrény způsobeny vyššími hladinami estrogenu (Martin & Behbehani, 2006; Pavlovic a kol., 2016; Murialdo a kol., 1986; Epstein a kol., 1975; van Oosterhout a kol., 2018; cit. dle van Casteren a kol., 2020). Jelikož studie Cobeyho a kol. (2012) potvrzuje zvýšenou hladinu estrogenu během ovulace a následnou zvýšenou romantickou žárlivost u žen, van Casteren a kol. (2020) tedy předpokládali, že ženy trpící migrénami v rámci

menstruačního cyklu budou mnohem více žárlivější než ženy, u nichž se migrény objevují z jiných důvodů, a zajisté by mohly tyto ženy být více žárlivější než ženy bez jakýchkoli migrén. Tedy, aby tato hypotéza mohla být ověřena, autoři do svého výzkumného vzorku zapojili 3 skupiny žen. Ženy s migrénami způsobenými menstruačním cyklem, ženy s migrénami způsobenými jinými důvody a ženy bez migrén. Všechny tyto skupiny žen se nacházely v životní fázi před menopauzou a byly zapojeny do vážných monogamních partnerských vztahů. Z výzkumného vzorku byly naopak vyjmuty ženy kojící, těhotné a také ženy, u nichž se menstruace neobjevila ani v mladém věku. Všem ženám byl následně poskytnut dotazník, který obsahoval otázky zaměřující se na délku jejich partnerského vztahu, jejich žárlivé myšlenky a pocity žárlivosti, ne-/pravidelnost menstruačního cyklu a také, zda užívají hormonální antikoncepci či nikoliv. Ze pracovaných výsledků tohoto dotazníku se zjistilo, že obě skupiny žen, u nichž se objevují migrény, jsou mnohem více žárlivější než ženy bez migrén, přičemž rozdíl v míře žárlivosti mezi oběma skupinami žen s migrénami byl velmi malý, téměř žádný. Poté, co k těmto výsledkům naměřené žárlivosti autoři přidali také proměnné jako je věk, délka vztahu a užívání antikoncepce, zjistilo se, všechny tyto proměnné zjištěné výsledky ještě podpořily, a to následovně. Délka vztahu a užívání antikoncepce s žárlivostí korelovaly pozitivně, věk negativně. Nicméně, následně byla provedena měření žárlivosti v souvislosti s migrénami u žen po menopauze, kdy do výzkumného vzorku byly zahrnuty ženy s migrénami a bez migrén. Míra žárlivosti u obou těchto typů žen po menopauze byla velmi podobná, avšak tato celková míra žárlivosti byla nižší než celková žárlivost u žen před menopauzou. I zde autoři přidali proměnné jako věk a délka vztahu. Tyto proměnné výslednou žárlivost u žen po menopauze nijak neovlivnily. Tedy, mladší ženy trpící migrénami jsou žárlivější než ženy bez migrén, a to i ve srovnání s jejich staršími vrstevnicemi. Van Casterenová a kol. (2020) pro svá zjištění uvádí několik vysvětlení. Autoři vysvětlují vznik této žárlivosti za přispění vysoké hladiny estrogenu, a to i u žen trpící migrénami které nesouvisejí s menstruací, jelikož mezi oběma typy žen s migrénami existuje jen malý rozdíl v hladinách estrogenu (Murialdo a kol., 1986; Epstein a kol., 1975; cit. dle van Casteren a kol., 2020). S příchodem životního období po menopauze tyto hladiny estrogenu razantně klesají, což zmírňuje projevy žárlivosti, bez ohledu na migrény. Dalším z možných důvodů zvýšené žárlivosti u žen v důsledku migrény může být ovlivnění kvality života těchto žen v rámci jejich romantického vztahu (Van Casteren a kol., 2020). Např. studie Tertwindta a kol. (2000) podpořila tvrzení, že lidé trpící migrénami prožívají nižší životní kvalitu v některých sférách svého života, jako je například fungování ve společnosti nebo duševní a fyzické zdraví (Terwindt a kol., 2000). Ženské pacientky

s migrénami ve srovnání s jejich partnery se vyznačují slabým sociálním kontaktem, a to nejenom v důsledku aktuálně probíhající migrény, která sociální kontakt znemožňuje, ale také v důsledku přizpůsobeného životního stylu fungujícího jako prevence před vnějšími vlivy, které migrénu spouštějí. A právě tento nepoměr sociálních životů v rámci partnerství může vyvolat žárlivost jedince s migrénou vůči zdravému partnerovi. Autoři uvádí také důvod pro vznik žárlivosti při migréně u žen po menopauze. Ačkoliv jsou starší ženy trpící migrénami omezeny v rámci společenských činností, rozdíl v žárlivosti s ženami bez migrén nebyl téměř žádný, což naznačuje, že narušený sociální život je vhodný k vysvětlení žárlivosti v důsledku migrény spíše u mladších generací (Van Casteren a kol., 2020). U starších žen jde o bolesti vztahující se k jiným důvodům. Jejich, až chronická bolest, je následně odůvodňována například rozvodem, ovdověním nebo oddělením od životního partnera (Reitsma a kol., 2012). Tedy, partnerské vztahy pacientek s migrénami, zejména pak vznik žárlivosti či případný rozvod, mohou být touto migrénou silně a nepříznivě ovlivňovány (van Casteren a kol., 2020).

Brown a Moore (2003) představují výzkum, který dokládá vznik žárlivosti způsobený flukтуаční asymetrií morfologických tělesných rysů. Flukтуаční asymetrie poukazuje na odchylky od příkladné bilaterální symetrie morfologických vlastností (Van Valen, 1962). Fyzická přitažlivost také bývá vyjadřována za pomoci nízké míry flukтуаční asymetrie a tento pojem také bývá slučován s kvalitním mužským sexuálním životem (Scheib a kol., 1999). Flukтуаční symetrie při nízkých hodnotách také vypovídá o příznivém zdravotním stavu, jinými slovy o nižší chorobnosti. U mužů je nízká míra flukтуаční asymetrie dále spojována s větším počtem odchovaných potomků a větším počtem sexuálních partnerů než u mužů s vysokou mírou této asymetrie (Waynforth, 1998). Vzhledem k tomu, že nízká míra asymetrie je ukazatelem dobrého zdraví, Brown a Moore z uvedeného usuzují, že partnerský vztah s jedincem s nízkou mírou flukтуаční asymetrie může být výhodou k získání vhodných fenotypových a genetických vlastností v případě zplození potomstva (Brown & Moore, 2003). Autoři tedy předpokládali, že muži s více symetrickými tělesnými rysy budou méně žárliví v partnerských vztazích, a to hlavně proto, protože jejich partnerky nebudou tolik inklinovat k nevěrám pro získání vhodné genetické výbavy pro potomstvo. Jinými slovy, očekávalo se, že vysoká míra flukтуаční asymetrie bude prediktorem žárlivosti. Následně tedy autoři provedli měření s 50 respondenty (25 mužů, 25 žen), přičemž míra jejich flukтуаční asymetrie byla zjišťována měřením a porovnáváním několika bilaterálně symetrických rysů: šířkami chodidel, šířkami kotníků, šířkami kolen, šířkami rukou, délkami

všech prstů až po prsteníček, šířkami zápěstí, šířkami loktů a délkami uší. Romantická žárlivost se měřila za pomoci 28- položkové „Mezilidské škály žárlivosti“. Ze zpracovaných výsledků se potvrdilo očekávané. Tedy fluktuální asymetrie, oproti symetrii, pozitivně koreluje se vznikem romantické žárlivosti, a to u obou pohlaví a zhruba stejnou mírou. Závěrem autoři doplňují, že tento výsledek odráží názor o vzniku žárlivosti zejména u osob s nízkým mate value, jelikož právě tyto lidé jsou citlivější vzhledem k mimopárovým aktivitám partnera. Dle Browna a Moore (2003) existuje rostoucí počet studií, které potvrzují, že hodnota mate value má vliv na romantickou žárlivost, jmenovitě jde o studie Buss & Shackelford, 1997; Buss a kol., 2000; Buunk & Dijkstra 1998; Shettel-Neuber a kol., 1978.

4.6. Sociokulturní faktory vzniku žárlivosti

Croucher a kol. (2012) provedli výzkum žárlivosti napříč čtyřmi národy. Do výzkumu byli zapojeni příslušníci Indie, Irska, Thajska a Spojených států Amerických, u kterých byly měřeny všechny typy žárlivosti (emocionální, kognitivní, behaviorální) za pomoci multidimenzionální škály žárlivosti (Multidimenzionální škála – Pffeifer & Wong, 1989). Z výsledků výzkumu se ukázalo, že příslušnost ke konkrétnímu národu byla silným ukazatelem pro žárlivost. Thajci ze všech čtyř možných národů projevovali nejmenší míru žárlivosti, a to zejména žárlivosti emocionální a behaviorální. K vysvětlení tohoto jevu autoři doplňují zjištění Merkina (2000), který uvádí, že kultury, které spíše prosazují maskulinitu (Irsko, USA), se vyznačují egocentrismem (Merkin 2000; cit. dle Croucher a kol., 2012). A právě takovéto kultury u svých jedinců budou spíše pociťovat žárlivost. Tito jedinci jsou totiž zaměřeni na vlastní osobní blaho, ale jejich zájmu uniká vzájemné blaho v rámci jejich partnerského vztahu. Toto rovněž ve svých textech předkládá Hofstede (1980, 2001), kde označuje irskou a americkou kulturu za více maskulinní, než indickou a thajskou (Hofstede, 1980, 2001; cit. dle Croucher a kol., 2012). Vyšší vyjadřování žárlivosti typické pro americkou a irskou kulturu může být také způsobeno tím, že na žárlivost je v těchto kulturách nahlíženo společnými hodnotami v rámci utváření sebepojetí v romantických vztazích, společnými kulturními vysvětleními pro vztahovou výlučnost a závislost a také jednotným pochopením po sloučení obou těchto složek. To znamená, že u Irů a Američanů se s žárlivostí objevuje také možná hrozba pro vlastní sebeúctu. Následně jsou oběma příslušníky obou těchto národů rozvinuty takové techniky, které snížení sebeúcty mohou

zajistit (White & Mullen, 2006). Je tedy zřejmé, že jelikož Thajci projevují ve své kultuře více femininních prvků, zejména pak nekonfliktní techniky, jako je například vlídnost nebo samotné vyhýbaní se konfliktům, smysl pro kompromis (Hofstede, 2012), budou z těchto čtyř národnostně – kulturních možností prožívat žárlivost nejméně (Hofstede, 2012).

Canto a kol. (2012) ve spolupráci se španělskými univerzitními studenty zjišťovali, jak pohlaví, vlastní uchopení genderových rolí a příslušnost k termínu Culture of honor¹¹ ovlivní vznik stresu při konkrétní nevěře a žárlivosti u daného jedince. Autoři na základě výsledků od Lopezové – Zafrové (2008) mimo jiné doplňují, jak se Culture of honor projevuje u každého z pohlaví. Ženy se v tomto případě vyznačují sexuální ostýchavostí, důraz je kladen na panenství, sexuální umírněnost a omezování. U mužů lze shledat projevy mužnosti, tedy udržování silné jednoty své rodiny a zaměřenost na svou pověst jakožto „silného a statného muže“. A ačkoliv existují popsané rozdíly pro obě pohlaví pro tento pojem, stále je Culture of honor výrazně připisována maskulinnímu genderu (Lopez – Zafra, 2008; cit. dle Canto a kol., 2012). Všichni účastníci studie Cantoa a kol. (2012) nejprve museli uvést, které ze šesti situačních dilemat (Bohner & Wänke, 2004) emoční nebo sexuální nevěry svého partnera by je nejvíce rozrušilo. V druhém kroku této studie byla studentům měřena jejich totožnost s genderem za pomoci inventáře pohlavních rolí (BSRI – Bem, 1974). A konečně, třetím krokem této studie bylo měření úrovně projevu Culture of honor u každého účastníka, za pomoci sedmnácti-položkové, stejně jmenované škály, navržené Lopezovou-Zafrovou (2007). Do výzkumu bylo zapojeno 336 mužů 412 žen, přičemž více jak polovina z celkového počtu respondentů byla zapojena v partnerském vztahu. Autoři také představili jejich tři očekávané hypotézy. Domnívali se, že pohlaví ovlivní míru stresu při konkrétní nevěře, kdy muži budou znepokojeni sexuální nevěrou a ženy emoční nevěrou. Druhá hypotéza předpokládala, že výběr více stresující nevěry u daného pohlaví bude souviset s prevalencí maskulinity nebo femininity, tedy že ti jedinci, jež jsou znepokojeni spíše sexuální nevěrou, nebudou inklinovat k projevům femininity, ale ztotožní se více s maskulinními prvky. Poslední hypotéza předvíдалa, že ti muži, kteří se spíše neztotožňují s maskulinitou ani s Culture of honor, nebudou tolik rozrušeni sexuální nevěrou. Tedy, že pohlaví nebude hrát silnou roli v případě těch jedinců, kteří se nepřilíží identifikují s maskulinitou a s Culture of honor. Autoři mimo jiné předpokládali, že se objeví také celkové výrazné rozdíly mezi muži a ženami, zvláště pak u těch účastníků, co

¹¹ Culture of honor (tzv. kultura cti) je soubor sociálních pravidel a postojů, které činí člověka náchylného ke spáchání fyzických útoků nebo k reakcím s emocionálně násilným charakterem, jedná se o formu obrany něčeho, co tito lidé považují za jejich vlastní (Puente & Cohen, 2003; cit. dle Canto a kol., 2012).

silně inklinují k projevování maskulinních rolí a přizpůsobení k Culture of honor. Ze zpracovaných výsledků všech dotazníků se ukázaly následující výsledky. Měření nepotvrdilo první hypotézu, muži i ženy v tomto výzkumném vzorku byli více znepokojeni emoční nevěrou než sexuální nevěrou. Je ale důležité dodat, že muži se sexuální nevěry obávají mnohem více než ženy. Z dalších výsledků se také ukázalo, že muži se více ztotožňují s maskulinním genderem a ženy zase s femininním genderem. Vzhledem k tomu, že muži se obávají emoční nevěry, ale velmi také sexuální nevěry a že ženy jsou znepokojené emoční nevěrou, více či méně se potvrdila druhá hypotéza. Poslední hypotéza se rovněž potvrdila. U mužů se projevila vysoká identifikace s Culture of honor, oproti ženám. Tedy muži, ačkoliv jsou více znepokojeni emoční nevěrou, jsou také velmi znepokojeni sexuální nevěrou, o tom rovněž vypovídá jejich vysoká identifikace s maskulinními aspekty a také s Culture of honor. Jinak řečeno, vysoká přizpůsobivost s Culture of honor zásadně ovlivňuje mužskou žárlivost, která je zhruba rovným dílem podněcována nejenom emoční nevěrou, ale také tou sexuální (Canto a kol., 2012). Muži projevující takovéto hodnoty (maskulinní prvky a Culture of honor) partnerčině sexuální nevěře připisují útočný charakter na jejich vlastní lidskou čest, což jim umožňuje ospravedlnit jejich následný násilný útok vůči ženám (Puente & Cohen, 2003, cit. dle Canto a kol., 2012). Závěrem autoři shrnují, že romantické lásce velí právě kulturní aspekty, které jí utvářejí, řídí jí za pomoci různých pravidel, stejně tak kultura vytváří metody, jakými má být romantická žárlivost prožívána (Canto a kol., 2012).

Geary a kol. (1995) prověřovali, zda se sexuální žárlivost objevuje méně často v Číně, než v USA a zda se žárlivé reakce mění v závislosti na dětství nebo na předchozích vztahových či sexuálních zkušenostech. Také byla zjišťována míra žárlivých reakcí s ohledem na různé typy nevěry, rovněž s příslušníky Číny a USA. V druhé části výzkumu bylo provedeno měření žárlivosti ve vztahu se znaky osobnosti, opět pro oba národnosti vzorky. Do studie se zapojilo 413 univerzitních amerických studentů a 110 čínských univerzitních studentů ve věku zhruba dvaceti let. Nejprve účastníci vyplnili dotazník zaměřující se na jejich žárlivost. Tento dotazník byl tvořený pěti sekcemi, přičemž každá sekce se zaměřovala na jiný partnerský problém. Např. jaký typ nevěry by danou osobu nejvíce znepokojil, popisování síly svých emocí na pěti-stupňové škále, a reakce na osobu, se kterou je partner/partnerka zapojen do mimopárových aktivit atd. Z vyhodnocených výsledků autoři zjistili následující. V Číně i v USA jsou muži mnohem více znepokojeni sexuální nevěrou než ženy. A také, že ženy z obou zemí se více obávají spíše emoční nevěry

než sexuální. Je však zajímavé, že stres nad sexuální nevěrou u mužů i u žen v americkém vzorku byl mnohem silnější než u vzorku čínského, což potvrzuje jeden z předpokladů této studie. Tento výsledek byl rovněž potvrzen, když si účastníci měli přímo představit sexuální nevěru partnera/partnerky. Americký vzorek žen projevoval mnohem silnější emocionální odezvy a vyšší stupeň žárlivosti než americký vzorek mužů, zatímco vzorek čínských mužů projevil mnohem intenzivnější reakce než čínské ženy. Pokud šlo o měření žárlivosti v závislosti na znacích osobnosti, u amerického vzorku byla žárlivost spjata s introverzí nebo extroverzí. U čínského vzorku se žádná z osobnostních vlastností výrazně neprojevila jako spjata s žárlivostí. Mimo jiné, z dalších výsledků této studie se také zjistilo, že předchozí vztahová a sexuální zkušenost nikterak neovlivnila vznik žárlivosti u obou vzorků a u obou pohlaví, což zajisté nevysvětluje vzniklé národnostně odlišné výsledky vzhledem k sexuální žárlivosti. Tedy, sexuální žárlivost ve větší míře prožívaná u vzorku respondentů z USA je dle autorů způsobená americkou sexuálně shovívavější kulturou, zatímco v čínské kultuře existují mnohem striktnější pravidla pro sexuální život nesezdaných dospělých. Intenzivnější žárlivé reakce u čínských mužů jsou zdůvodněny tím, že ačkoli je čínská kultura stále sexuálně striktnější než americká, čínské ženy již nejsou po sexuální stránce tolik zdrženlivé, což zajisté zvyšuje obavy čínských mužů ze sexuální nevěry svých partnerek (Geary a kol., 1995).

Hupka a Zaleski (1990) provedli měření žárlivosti v Polsku, Německu a U.S.A. Naměřené výsledky pro konkrétní země byly mezi sebou srovnávány. Do výzkumu byly v každé zemi zapojeni vysokoškolští studenti obou pohlaví, v Polsku navíc ke studentům také osoby různého zaměstnání. Všichni dobrovolní účastníci vyplnili dotazník o sedmi-stupňové škále vypovídající o silném souhlasu či silném nesouhlasu o otázkách odhadujících hrozbu v žárlivých a nenávistných případech. Po zpracování všech dotazníků se ukázalo, že zhruba ve všech zemích existují společné faktory pro vznik žárlivosti, jako například ohrožení exkluzivního partnerského vztahu, averze vůči partnerově autonomii, závislost na partnerovi a sebepodceňování ve srovnání s okolím ve schopnostech získání či udržení si partnera. Byly také shledány faktory, které se projevily jen u některých států. Zejména jde o nedůvěru a soutěživost, kdy nedůvěra se projevila pouze ve výsledcích Německa a U.S.A., zatímco soutěživost pouze v případě U.S.A. To znamená, že ani jedna z těchto dvou hodnot (nedůvěra, soutěživost) nebyla zjištěna v Polsku. Autoři předpokládají, že je to proto, jelikož Poláci v partnerských vztazích projevují mnohem více tradičnější vzorce oproti Němcům a Američanům. Poláci se tedy daleko více znepokojují, pokud jejich partnerky objímá někdo

jiný, pokud jejich partner jde ven s osobou opačného pohlaví a velmi se zajímají o to, kde jejich partneři zrovna jsou a jakou činností trávili tento společně ne-strávený čas. Také je velmi obtěžuje, pokud partneři věnují více času svým koníčkům (Hupka & Zaleski, 1990). Všechna tato zjištění o více tradičních partnerských hodnotách typických pro Poláky mohou být způsobena díky přítomnosti a působení Katolické církve, pro kterou má manželství, rodina a zdroj jakýchsi životních opor a jistot poskytnutých partnerem jeden z nejdůležitějších významů. Tyto hodnoty jsou tak vyzdvihovány v protikladu s okolním světem, kde se lidé cítí být lapeni ve snaze získat si materiální dostatek, což se u lidí posléze projevuje frustrací, rezignací a nevírou v kvalitní budoucnost (Nowak, 1988; cit. dle Hupka & Zaleski, 1990).

Buunk a kol. (1996) zkoumali žárlivost rovněž v Německu a U.S.A., ale tentokrát také v Nizozemsku. Každý stát do výzkumu zapojil přibližně 200 osob, zhruba při rovném podílu obou pohlaví. Všem účastníkům výzkumu ve studentském věku byly představeny dotazníky s otázkami, jejichž odpovědi vypovídaly o tom, která z typu nevěř daného respondenta nejvíce stresuje. Z výsledků pro vzorek z U.S.A. se zjistilo, že muži jsou velmi znepokojeni sexuální nevěrou své partnerky, u amerických žen bylo shledáno, že jsou znepokojené spíše emoční nevěrou. Tento efekt zůstal stejný, když byl mužům představen scénář nevěry jejich partnerek při střídání sexuálních poloh a u amerických žen při představě emoční nevěry jejich partnerů, kdy se hluboce zamilují do jiné osoby. Poněkud jiné výsledky byly shledány při měření německého vzorku. Jak muži, tak ženy, projeví větší obavu nad emoční nevěrou. A ačkoliv se po představení konkrétních scénářů nevěř (stejných jako u U.S.A.) zvýšilo procento mužů s obavami ze sexuální nevěry a snížilo procento žen strachujících se rovněž ze sexuální nevěry, výsledek pro Německo obávajícího se emoční nevěry zůstal potvrzen. Nejzajímavější výsledky přineslo měření pro účastníky z Nizozemska. Zde se nejprve zjistilo, že muži se velmi obávají sexuální nevěry a ženy emoční nevěry. Jakmile si měli účastníci představit typické situace těchto nevěř (stejných jako u U.S.A. a Německa), u obou pohlaví převažovala obava z emoční nevěry. Lze tedy shrnout, že všechny ženy potvrdily své obavy z emoční nevěry, ale američtí muži se projeví jako velmi znepokojeni sexuální nevěrou, zatímco nizozemští a němečtí muži spíše tou emoční. Autoři se domnívají, že tento rozdíl v žárlivosti u mužů mezi těmito státy může být dán mnohem benevolentnějším pohledem na sexuální život v Německu a Nizozemsku. Tyto státy nejsou tolik striktní v otázce nemanželského pohlavního styku a navíc, dle autorů, Evropané prosazují sexuální rovnostářství, a to hlavně z hlediska sexuální dominance. V kulturách, kde je prosazována

větší sexuální volnost, se zajisté budou objevovat slabé projevy sexuální žárlivosti (Buunk a kol., 1996).

Buunk a kol. (2019) provedli výzkum etnických rozdílů žárlivosti v Surinamské republice ležící na severním pobřeží jižní Ameriky. Do svého výzkumu zahrnuli 5 největších etnických skupin této země, konkrétně to byli: Maroonsové, Creolesové, Hindustaniové, Javaneseové a také skupina tvořená z příslušníků jiných etnických skupin této země. Autoři do studie zahrnuli také proměnné jako intrasexuální soutěživost a přístup k sexuálním vztahům s několika partnery v jedno období, aby případné rozdíly v žárlivosti těchto skupin mohly být lépe odůvodňovány. Studie se účastnilo celkem 500 respondentů ve věku 25-50 let, z toho 243 mužů a 257 žen. Všichni účastníci posléze vyplnili různé dotazníky měřící jejich žárlivost, intrasexuální soutěživost a také postoj vzhledem k vícero sexuálním partnerským vztahům v též moment. Výsledky ukázaly, že Maroonsové projevují nejvyšší míru úzkostné a preventivní žárlivosti a hned druhé nejvyšší výsledky pro stejné typy žárlivosti byly naměřeny u Creolesů. Ostatní skupiny se v míře úzkostné a preventivní žárlivosti příliš neodlišovaly. Žárlivost reaktivní se projevovala zhruba stejnou mírou ve všech etnických skupinách, tedy bez většího meziskupinového rozdílu. Zvýšená preventivní a úzkostná žárlivost pozitivně korelovala s intrasexuální soutěživostí těchto skupin, avšak žádná korelace s reaktivní žárlivostí shledána nebyla. Co se přístupu k několika sexuálním vztahům v jeden moment týká, u mužů nebyla shledána žádná korelace mezi žárlivostí a tímto přístupem, zatímco u žen vznik pouze reaktivní žárlivosti negativně koreloval s tímto přístupem. Pro autory je jedno z možných tvrzení pro zvýšenou úzkostnou a preventivní žárlivostí Maroonsů a Creolů fakt, že ze všech zahrnutých etnických skupin jsou tyto dvě nejvíce považované za africko-karibské (Buunk a kol., 2019), což jim připisuje vlastnost, že nemají příliš ustálené partnerské vztahy. Jsou tak více pozorní vzhledem k možným mimopárovým aktivitám svých partnerů, což podporují výsledky studie Van Brummen-Grigori a kol. (2016), které v této práci byly prezentovány dříve v souvislosti se žárlivostí z důvodu nepřítomnosti otce během výchovy. Dalším důvodem pro vzniklé rozdíly u všech třech typů žárlivosti této studie, může být náchylnost k proměnám charakteru preventivní a úzkostné žárlivosti vzhledem k sociálnímu a kulturnímu kontextu, ve kterém se zrovna vyskytují. Kdežto žárlivost reaktivní, na základě výskytu rivala vnímaného jako možné ohrožení pro partnerský vztah, bude spuštěna ve všech odlišujících se kulturách (Buunk a kol., 2019).

Brase a kol. (2004) provedli výzkum žárlivosti v Anglii a v Rumunsku. Zjišťovali, které typy nevěr dané pohlaví nejvíce rozruší, a na které rivalovi/rivalčiny vlastnosti by respondenti nejvíce žárlili. Do studie bylo zapojeno 114 anglických vysokoškolských studentů obou pohlaví a také 202 rumunských vysokoškolských studentů. Studentům byly poskytnuty dva dotazníky k vyplnění. První dotazník zjišťoval nejvíce rozrušující nevěru (IDQ, Buss a kol., 1999) a druhý dotazník se zaměřoval na nejvíce stresující vlastnosti rivala/rivalky (MRQ, Buss a kol., 2000). Z výsledků se ukázalo, že u obou národnostních vzorků bude sexuální nevěra považována za více stresující, avšak oba vzorky mužů projevily mnohem větší rozrušení nad sexuální nevěrou, než oba vzorky žen. Je také důležité zmínit, že celkové rozrušení anglického vzorku bylo mnohem vyšší než celkové rozrušení vzorku rumunského. Tedy nejenom, že celková žárlivost v případě rumunského vzorku byla menší než u anglického vzorku, ale také se rumunská žárlivost projevovala jen mírnými celkovými odlišnostmi mezi muži a ženami. Co se vlastností rivalů týká, pro anglické muže jsou nejvíce stresující vlastnosti rivalovo lepší finanční vyhlídky, větší fyzická síla, lepší společenský status a prestiž a velký stres způsobí také rival, který je více sexuálně zkušený. U anglických žen se zjistilo, že v případě výskytu rivalky jsou nejvíce rozrušené její atraktivnější postavou a obličejovými rysy, a také rivalkou, která je milá, projevuje porozumění a má lepší smysl pro humor. V případě rumunského vzorku, muži jsou více znepokojeni rivalem s lepšími finančními vyhlídkami a větší fyzickou silou. Rumunské ženy projevují stres také v případě milé a chápající rivalky, avšak velmi je znepokojí také fakt, pokud je jejich rivalka pannou. Tedy, Rumuny, narozdíl od Angličanů, neznervózní rival s lepším společenským statutem. A anglické ženy, na rozdíl od rumunských, se nenechají rozhodit ženou – pannou. Autoři se domnívají, že výsledky shledané pro žárlivost a stresující vlastnosti rivalů u rumunských respondentů by mohly být způsobeny některými historickými a kulturními okolnostmi. Vzhledem k tomu, že za posledních několik desítek let se Rumunsko vymanilo z područí sovětského bloku, s následnými pokusy o demokracii, ekonomický rozvoj a plnohodnotné přijetí okolními evropskými zeměmi (Brase a kol., 2004), Rumuni podle World Value Survey, ve srovnání s jinými kulturami, vkládají mnohem větší důraz na rodičovství, které je chápáno jako základní a nezbytné. Mateřství, jakožto jedna ze složek rodičovství, je pak vnímáno jako hlavní ženské poslání (World Values Study Group, 1994; cit. dle Brase a kol., 2004). Jinými slovy, pro Rumuny je potomstvo jedním z předpokladů pro prosperující manželský život, to znamená, že v rumunské kultuře jsou tak vyzdvihovány všechny mateřské hodnoty v zájmu a prospěchu dětí (u žen např. preference mateřství před zaměstnáním), což samozřejmě přináší odříkání v jiných stránkách života.

Tento styl života pak může ovlivnit charakter a smysl intimních partnerských vztahů (Eysenck a kol., 1989; Frost, & Frost, 2000, cit. dle Brase a kol., 2004). Mimo jiné, všem těmto „nově“ vzniklým hodnotám o rodičovství a manželství nahrávají také dříve zjištěná demografická fakta zjištěná pro Rumunsko (Mackay, 2000; Save the Children, 2000; U.S. Bureau of the Census, 1999), vypovídající o nízké míře užívání antikoncepce, vysoké novorozenecké úmrtnosti a nízké plodnosti (Brase a kol., 2004).

5. ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo teoretické shrnutí faktorů pro vznik partnerské žárlivosti. Celá práce byla členěna celkem do tří základních částí. V první části práce byl věnován prostor pro vymezení pojmu partnerské žárlivosti. Bylo uvedeno několik odlišných definic pro tento pojem, které se také diferencovaly negativním nebo pozitivním pojetím tohoto jevu. Následně bylo představeno několik typů žárlivosti. Tyto druhy žárlivosti se vyznačovaly různorodým chováním a prožíváním odlišných emocí. S některými zmíněnými typy se následně pracovalo v nejdůležitější části práce, to znamená, že faktory žárlivosti byly také popisovány z hlediska následně vzniklého typu žárlivosti.

V druhé části práce byl definován a blíže popsán pojem partnerské nevěry. Opět bylo uvedeno několik nejednotných definic. Pro některé definice byl za nevěru považován pohlavní styk se třetí osobou, některé další definice se vyznačovaly spojením pohlavního i emocionálního života se třetí osobou. Stejně jako u žárlivosti, i u nevěry bylo předloženo jejich několik typů, které je možno shledat v současné společnosti. Tyto typy nastínily různorodá mimopárová chování. Kapitola o faktorech žárlivosti se také krátce věnovala nevěrám, respektive jejím faktorům.

Jak bylo uvedeno výše, v nejdůležitější a poslední textu byl sledován hlavní cíl této práce. Tedy shrnutí a popis nejznámějších a nejčastějších prediktorů pro žárlivost v romantických vztazích. Všechny tyto zmíněné prediktory jsou prezentací výsledků zahraničních vědeckých studií, které byly dále členěny do několika podkapitol. Představeny byly faktory pro žárlivost způsobené dědičností, výchovou, znaky osobnosti, ale také faktory způsobené současnými i minulými vztahy, jako například vliv romantických rivalů/rivalek, nebo vliv ex-partnerů/ex-partnerek. Uvedeny byly také biologické faktory, při kterých hrálo zásadní roli působení hormonů. Vznik žárlivosti byl také krátce prezentován v kontextu kulturního pojetí, které se odlišovalo napříč nejznámějšími zeměmi světa. A jak již bylo doplněno, tato část se také věnuje krátkým poznámkám o vzniku partnerské nevěry. Bakalářská práce by mohla zaujmout studenty zaměřující se na problematiku vzniku žárlivosti v partnerských vztazích, přičemž některá z částí o faktorech by mohla sloužit jako téma pro kteroukoliv jinou diplomovou práci.

6. REFERENCE

- Adamopoulou, E. (2013). New facts on infidelity. *Economics Letters*, 121(3), 458–462.
- Amato, P. R., Rogers, J. S. (1997): A longitudinal study of marital problems and subsequent divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 59, 612-624.
- Arnocky, S., Pearson, M., Vaillancourt, T. (2015). Health, anticipated partner infidelity, and jealousy in men and women. *Evolutionary Psychology*, 13(3), 1-10.
- Bailey, A. A., Hurd, P. L. (2005 b). Finger length ratio (2D:4D) correlates with physical aggression in men but not in women. *Biological Psychology*, 68(3), 215–222.
- Barelds, D. P. H., Dijkstra, P. (2007). Relations between different types of jealousy and self and partner perceptions of relationship quality., 14(3), 176–188.
- Barleds, D.P.H., Dijkstra, P. (2006). Reactive, anxious and possessive forms of jealousy and their relation to relationship quality among heterosexuals and homosexuals. *Journal of Homosexuality*, 51(3), 183–198.
- Blissett, J., Walsh, J., Harris, G., Jones, C.J., Leung, N., Meyer, C. (2006). Different core beliefs predict paternal and maternal attachment representations in young women. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 13, 163-17.
- Boekhout, B. A., Hendrick, S. S., Hendrick, C. (1999). Relationship infidelity: A loss perspective. *Journal of Personal and Interpersonal Loss*, 4(2), 97–123.
- Brase, G. L., Caprar, D. V., Voracek, M. (2004). Sex differences in responses to relationship threats in England and Romania. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21(6), 763-778.
- Brauer K., Proyer R.T. (2019) Sex Differences in Attractiveness of Humor. In: Shackelford T., Weekes-Shackelford V. (eds) *Encyclopedia of Evolutionary Psychological Science*. Springer.
- Brauer, K., Sendatzki, R., Proyer, R. T. (2021). Testing the associations between dispositions toward ridicule and being laughed at and romantic jealousy in couples: An APIM analysis. *Journal of Personality*. 1–16.
- Brauer, K., Proyer, R. T. (2018). To Love and Laugh: Testing actor-, partner-, and similarity effects of dispositions towards ridicule and being laughed at on relationship satisfaction. *Journal of Research in Personality*, 76, 165-176.
- Brauer, K., Proyer, R. T. (2020). Gelotophobia in romantic life: Replicating associations with attachment styles and their mediating role for relationship status. *Journal of Social and Personal Relationships*, 37, 2890-2897.
- Brauer, K., Proyer, R. T., Ruch, W. (2020). Extending the study of gelotophobia, gelotophilia, and katagelasticism in romantic life toward romantic attachment. *Journal of Individual Differences*, 41(2), 86–100.
- Bingle, R. G., Williams L. J., (1979). Parental — Offspring similarity on jealousy and related personality dimensions. *Motivation and Emotion*, 3(3), 265-286.

- Brown, W. M., Moore, C. (2003). Fluctuating asymmetry and romantic jealousy. *Evolution and Human Behavior*, 24(2), 113–117.
- Burdette, A. M., Ellison, C. G., Sherkat, D. E., Gore, K. A. (2007). Are there religious variations in marital infidelity? *Journal of Family Issues*, 28(12), 1553–1581.
- Buss, D. M. (2000). *The dangerous passion: Why jealousy is as necessary as love and sex*. New York: Free Press.
- Buss, D. M., Abbott, M., Angleitner, A., Asherian, A., Biaggio, A., Blanco-Villasenor, A., Bruchon-Schweitzer, M., Ch'U, H.-Y., Czapinski, J., Deraad, B., Ekehammar, B., El Lohamy, N., Fioravanti, M., Georgas, J., Gjerde, P., Guttman, R.; Hazan, F., Iwawaki, S., Janakiramaiah, N.; Khosroshani, F.; Kreitler, S.; Lachenicht, L.; Lee, M.; Liik, K.; Little, B., Mika, S., Moadel-Shahid, M., Moane, G., Montero, M., Mundy-Castle, A. C., Niit, T., Nsenduluka, E., Pienkowski, R., Pirtila-Backman, A.-M., De Leon, J. P., Rousseau, J., Runco, M. A., Safir, M. P., Samuels, C., Sanitioso, R., Serpell, R., Smid, N., Spencer, C., Tadinac, M., Todorova, E. N., Troland, K., Van Den Brande, L., Van Heck, G., Van Langenhove, L., Yang, K.-S. (1990). International Preferences in Selecting Mates: A Study of 37 Cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 21(1), 5–47.
- Buss, D. M., Larsen, R. J., Westen, D., Semmelroth, J. (1992). Sex Differences in Jealousy: Evolution, Physiology, and Psychology. *Psychological Science*, 3(4), 251–256.
- Buunk, A. P., Dijkstra, P., Glenn, L., Dipokarto, D. (2019). Ethnic differences in jealousy in Surinam. *Journal of Social and Personal Relationships*, 37 (4), 1136–1149.
- Buunk, B. P., Angleitner, A., Oubaid, V., Buss, D. M. (1996). Sex Differences in Jealousy in Evolutionary and Cultural Perspective: Tests From the Netherlands, Germany, and the United States. *Psychological Science*, 7(6), 359–363.
- Buunk, B. P., Dijkstra, P. (2004). Gender differences in rival characteristics that evoke jealousy in response to emotional versus sexual infidelity, *Personal Relationships*, 11(4), 395–408.
- Buunk, B.P. (1997). Personality, birth order and attachment styles as related to various types of jealousy. *Personality and Individual Differences*, 23, 997–1006
- C.A. Conway, B.C. Jones, L.M. DeBruine, L.L.M. Welling, M.J. Law Smith, D.I. Perrett, M.A. Sharp, E.A.S. Al-Dujaili (2007). Salience of emotional displays of danger and contagion in faces is enhanced when progesterone levels are raised. *Hormones and Behavior*, 51(2), 0–206.
- Canestrari, C., Carrieri, A., Del Moral, G., Fermani, A., Muzi, M. (2019). Do coping strategies and the degree of satisfaction with one's social life and parental attachment modulate gelotophobia, gelotophilia and katagelasticism? A study on young Italian adults. *Current Psychology*, 1–12.
- Cann, A., Baucom, T. R. (2004). Former partners and new rivals as threats to a relationship: Infidelity type, gender, and commitment as factors related to distress and forgiveness. *Personal Relationships*, 11(3), 305–318.
- Canto, J. M., Alvaro, J. L., Pereira, M. E., Torres, A. R., Pereira, C. R. (2012). Jealousy and infidelity: The role of gender identity and culture of honour. *Studies in Psychology*, 33(3), 337–346.

- Cobey, K. D., Buunk, A. P., Roberts, S. C., Klipping, C., Appels, N., Zimmerman, Y., Coelingh, B., Herjan, J.T., Pollet, T. V. (2012). Reported jealousy differs as a function of menstrual cycle stage and contraceptive pill use: a within-subjects investigation. *Evolution and Human Behavior*, 33(4), 395–401.
- Cross, S. E., Madson, L. (1997). Models of the self: Self-construals and gender. *Psychological Bulletin*, 122(1), 5–37.
- Croucher, S. M., Bruno, A., McGrath, P., Adams, C., McGahan, C., Suits, A., Huckins, A. (2012). Conflict Styles and High–Low Context Cultures: A Cross-Cultural Extension. *Communication Research Reports*, 29(1), 64–73.
- Croucher, S. M., Homsey, D., Guarino, L., Bohlin, B., Trumpetto, J., Izzo, A, Huy, A., Sykes, T. (2012). Jealousy in four nations: A cross-cultural Analysis. *Communication Research Reports*, 29(4), 353–360.
- Dailey, R. M., Pfister, A., Jin, B., Beck, G., Clark, G. (2009). On-again/off-again dating relationships: How are they different from other dating relationships? *Personal Relationships*, 16(1), 23–47.
- DeGreeff, B. L., Platt, C. A. (2016). Green-Eyed (Step)Monsters: Parental figures' perceptions of jealousy in the stepfamily. *Journal of Divorce & Remarriage*, 57(2), 112–132.
- Dijkstra, P., Barelds, D. P. H., Groothof, H. A. K. (2010). An inventory and update of jealousy-evoking partner behaviours in modern society. *Clinical psychology & psychotherapy*, 17(4), 329–345.
- Dijkstra, P., Buunk, B. P. (2002). Sex differences in the jealousy-evoking effect of rival characteristics. *European Journal of social Psychology*, 32(6), 829–852.
- Elphinston, R. A., Noller, P. (2011). Time to Face it! Facebook intrusion and the implications for romantic jealousy and relationship satisfaction. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14(11), 631–635.
- Feeney, J. A., Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2), 281–29.
- Fife, S. T.; Weeks, G. R.; Gambescia, N. (2008). Treating infidelity: An integrative approach. *The Family Journal*, 16(4), 316–323.
- Fincham, F. D., May, R. W. (2016). Infidelity in romantic relationships. *Current Opinion in Psychology*, 13, 70–74.
- Fisher, M., Cox, A., Bennett, S., Gavric, D. (2008). Components of self-perceived mate value. *Journal of Social, Evolutionary, and Cultural Psychology*, 2(4), 156–168.
- Fitzpatrick, M. A. (1988). A typological approach to marital interaction. In P. Noller & M. A. Fitzpatrick (Eds.), *Perspectives on marital interaction* (pp. 98–120). Multilingual Matters.
- Frampton, J. R., Fox, J. (2018). Social media's role in romantic partners' retroactive jealousy: Social comparison, uncertainty, and information seeking. *Social Media + Society*, 4(3), 1–12.

- Fussell, N. J., Rowe, A. C., Park, J. H. (2011). Masculinised brain and romantic jealousy: Examining the association between digit ratio (2D:4D) and between- and within-sex differences. *Personality and Individual Differences*, 51(2), 107–111.
- Gallup, A. C., Wilson, D. S. (2009). Body Mass Index (BMI) and peer aggression in adolescent females: An evolutionary perspective. *Journal of Social, Evolutionary, and Cultural Psychology*, 3(4), 356–371.
- Geary, D. C., Rumsey, M., Bow-Thomas, C. C., Hoard, M. K. (1995). Sexual jealousy as a facultative trait: Evidence from the pattern of sex differences in adults from China and the United States. *Ethology & Sociobiology*, 16(5), 355–383.
- Glass, S. P., Wright, T. L. (1985). Sex differences in type of extramarital involvement and marital dissatisfaction. *Sex Roles: A Journal of Research*, 12(9-10), 1101–1120.
- Goetz, A. T., Causey, K. (2009). Sex differences in perceptions of infidelity: Men often assume the worst. *Evolutionary Psychology*, 7(2), 253–263.
- Goodboy, A. K., Booth-Butterfield, M. (2009). Love styles and desire for closeness in romantic relationships. *Psychological Reports*, 105, 191–197.
- Goodboy, A. K., Dainton, M., Borzea, D., Goldman, Z. W. (2017). Attachment and negative relational maintenance: Dyadic comparisons using an actor-partner interdependence model. *Western Journal of Communication*, 81(5), 541–559.
- Goodboy, A. K., Horan, S. M., Booth-Butterfield, M. (2012). Intentional jealousy-evoking behavior in romantic relationships as a function of received partner affection and love styles. *Communication Quarterly*, 60(3), 370–385.
- Guerrero, L. K., Eloy, S. V. (1992). Relational satisfaction and jealousy across marital types. *Communication Reports*, 5(1), 23–31.
- Guitar, A. E., Geher, G., Kruger, D. J., Garcia, J. R., Fisher, M. L., Fitzgerald, C. J. (2016). Defining and distinguishing sexual and emotional infidelity. *Current Psychology*, 36(3), 434–446.
- Hampson, E., Ellis, C. L., Tenk, C. M. (2008). On the relation between 2D:4D and sex-dimorphic personality traits. *Archives of Sexual Behavior*, 37(1), 133–144.
- Harris, C. R. (2003). A review of sex differences in sexual jealousy, including selfreport data, psychophysiological responses, interpersonal violence, and morbid jealousy. *Personality and Social Psychology Review*, 7(2), 102–128.
- Hauck, P. (1996). *Žárlivost*. Talpress.
- Hazan, C., Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511–524.
- Hendrick, C., Hendrick, S. (1986). A theory and method of love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(2), 392–402.
- Hertlein, K. M., Wetchler, J. L., Piercy, F. P. (2005). Infidelity. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 4(2), 5–16.

- Hupka, R. B., Eshett, C. (1988). Cognitive organization of emotion: Differences between labels and descriptors of emotion in jealousy situations. *Perceptual and Motor Skills*, 66(3), 935–949.
- Hupka, R. B., Zaleski, Z. (1990). Romantic jealousy and romantic envy in Germany, Poland, and the United States. *Behavior Science Research*, 24(1-4), 17–28.
- Hupka, R.B. (1990). Jealousy by Peter van Sommers. *The American Journal of Psychology*, 103(1), 132–136.
- Church, E. (2000). The Poisoned Apple. *Journal of Feminist Family Therapy*, 11(3), 1–18.
- Kamysheva, E., Skouteris, H., Wertheim, E. H., Paxton, S. J., Milgrom, J. (2008). Examination of a multi-factorial model of body-related experiences during pregnancy: The relationships among physical symptoms, sleep quality, depression, self-esteem, and negative body attitudes. *Body Image*, 5, 152–163.
- Kirshenbaum, M. (2009). *Nevěra. Co dělat, když se objeví někdo další*. Computer Press.
- Kniffin, K. M., Wansink, B., Holme, P. (2012). It's not just lunch: Extra-pair commensality can trigger sexual jealousy. *PLoS ONE*, 7(7), e40445-.
- Knobloch, L. K., Solomon, D. H., Cruz, M. G. (2001). The role of relationship development and attachment in the experience of romantic jealousy. *Personal Relationships*, 8(2), 205–224.
- Lee, J. A. (1977). A typology of styles of loving. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 3(2), 173–182.
- Leeker, O., Carlozzi, A. (2014). Effects of sex, sexual orientation, infidelity expectations, and love on distress related to emotional and sexual infidelity. *Journal of marital and family therapy*, 40 (1), 68-91.
- Lukaszewski, A. W., Larson, C. M., Gildersleeve, Kelly A., Roney, James R., Haselton, Martie G. (2014). Condition-dependent calibration of men's uncommitted mating orientation: evidence from multiple samples. *Evolution and Human Behavior*, 35(4), 319–326.
- Luo, S., Cartun, M. A., Snider, A. G. (2010). Assessing extradyadic behavior: A review, a new measure, and two new models. *Personality and Individual Differences*, 49(3), 155–163.
- Maner, J. K., Miller, S. L. (2014). Hormones and social monitoring: Menstrual cycle shifts in progesterone underlie women's sensitivity to social information. *Evolution and Human Behavior*, 35, 9–16.
- Manning, J. T., Scutt, D., Wilson, J., Lewis-Jones, D. I. (1998). The ratio of 2nd to 4th digit length: A predictor of sperm numbers and concentrations of testosterone, luteinizing hormone and oestrogen. *Human Reproduction*, 13(11), 3000–3004.
- Manning, J. T., Taylor, R. P. (2001). Second to fourth digit ratio and male ability in sport: Implications for sexual selection in humans. *Evolution and Human Behavior*, 22(1), 61–69.
- Manning, W. D, Flanigan, C. M., Giordano, P. C., Longmore, M. A. (2009). Relationship dynamics and consistency of condom use among adolescents. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 41(3), 181–190.

- Mark, K. P., Janssen, E., Milhausen, R. R. (2011). Infidelity in heterosexual couples: Demographic, interpersonal, and personality-related predictors of extradyadic sex. *Archives of Sexual Behavior*, 40(5), 971-982.
- Martins, A., Pereira, M., Andrade, R., Dattilio, F., Narciso, I., Canavarro, M.C. (2016). Infidelity in Dating Relationships: Gender-specific correlates of face-to-face and online extradyadic involvement. *Archives of Sexual Behavior*, 45, 193-205.
- Massar, K., Buunk, A. P. (2019). Expecting and competing? Jealous responses among pregnant and nonpregnant women. *Evolutionary Psychology*, 17(1), Article 1474704919833344.
- McAnulty, R. D., Brineman, J. M. (2007) Infidelity in dating relationships. *Annual Review of Sex Research*, 18(1), 94-114.
- Merkle, R. (1997). *Láska a žárlivost*. Pragma.
- Murphy, S. M., Vallacher, R. R., Shackelford, T. K., Bjorklund, D. F., Yunger, J. L. (2006). Relationship experience as a predictor of romantic jealousy. *Personality and individual differences*, 40(4), 761–769.
- Navarrete, C. D., Fessler, D. M.T., Eng, S. J. (2007). Elevated ethnocentrism in the first trimester of pregnancy, 28(1), 60–65.
- Neave, N., Laing, S., Fink, B., Manning, J. T. (2003). Second to fourth digit ratio, testosterone and perceived male dominance. *Proceedings of the Royal Society of London Series B – Biological Sciences*, 270(1529), 2167–2172.
- Nihiser, A. J., Lee, S. M., Wechsler, H., McKenna, M., Odom, E., Reinold, C.; Thompson, D., Grummer-Strawn, L. (2007). Body Mass Index Measurement in Schools. *Journal of School Health*, 77(10), 651–671.
- Novák, T. (2009). *Žárlivost - jak ji zvládat*. Grada Publishing, a.s. (pdf).
- Parker, M.L., Campbell, K. (2017) Infidelity and attachment: The moderating role of race/ethnicity. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 39 (3), 172–183.
- Pavela, I., Banai, B., Šimic, N. (2014). Height and jealousy over partner's ex and a new rival among coupled men and women. *Journal of Evolutionary Psychology*, 12(2-4), 81–95.
- Pfeiffer, S. M., Wong, P. T. (1989). Multidimensional jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6(2), 181-196.
- Platt, T. (2008). Emotional responses to ridicule and teasing: Should gelotophobes react differently? *Humor: International Journal of Humor Research*, 21(2), 105–128.
- Plzák, M. (1994). *Othelón aneb manuál o žárlivosti*. Dekon.
- Qian, L., Uysal, A., Teo, I. (2011). Need satisfaction and catastrophizing: Explaining the relationship among emotional ambivalence, pain, and depressive symptoms. *Journal of Health Psychology*, 16(5), 819–827.
- Rauer, A. J., Volling, B. L. (2007). Differential parenting and sibling jealousy: Developmental correlates of young adults' romantic relationships, 14(4), 495–511.

- Reitsma, M. L., Tranmer, J. E., Buchanan, D. M., VanDenKerkhof, E. G. (2012). The Epidemiology of Chronic Pain in Canadian Men and Women between 1994 and 2007: Results from the Longitudinal Component of the National Population Health Survey. *Pain Research and Management*, 17(3), 166–172.
- Rodriguez, L. M., Øverup, C. S., Wickham, R. E., Knee, C. R., Amspoker, A. B. (2016). Communication with former romantic partners and current relationship outcomes among college students. *Personal Relationships*, 23(3), 409-424.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs: General and Applied*, 80(1), 1-28.
- Russell, E. B.; Harton, H. C. (2005). The “other factors”: using individual and relationship characteristics to predict sexual and emotional jealousy. *Current Psychology*, 24(4), 242–257.
- Rydell, R. J., Bringle, R. G. (2007). Differentiating reactive and suspicious jealousy. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 35(8), 1099–1114.
- Salovey, P. (Ed.). (1991). *The psychology of jealousy and envy*, Guilford Press. 1991.
- Salwen, J. K., O'Leary, K. D., Hymowitz, G. F. (2016). The roles of Body mass index and jealousy in women's perpetration of sexual coercion. *Partner Abuse*, 7(2), 111–124.
- Shehan, C. L. (Ed.). (2016). *The Wiley Blackwell encyclopedia of Family Studies, (1st Ed.)*. John Wiley & Sons, Inc.
- Shettel-Neuber, J., Bryson, J. B., Young, L. E. (1978). Physical Attractiveness of the "Other Person" and Jealousy. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 4(4), 612–615.
- Scheeren, P., Apellániz, I., Wagner, A. (2018). Marital Infidelity: The experience of men and women. *Trends in Psychology*, 26(1) 371-385.
- Scheib, J. E., Gangestad, S. W., Thornhill, R. (1999). Facial attractiveness, symmetry and cues of good genes. *Proceedings of the Royal Society of London. Series B, Biological Sciences*, 266, 1913–1917.
- Sidelinger, R. J., Booth–Butterfield, M. (2007). Mate value discrepancy as predictor of forgiveness and jealousy in romantic relationships. *Communication Quarterly*, 55(2), 207–223.
- Smith, T. W. (1994). *Attitudes toward sexual permissiveness: Trends, correlates, and behavioral connections*. In A. S. Rossi (Ed.), *The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation series on mental health and development: Studies on successful midlife development. Sexuality across the life course* (p. 63–97). The University of Chicago Press.
- Swami, V., Inamdar, S., Stieger, S., Nader, I. W., Pietschnig, J., Tran, U. S., Voracek, M. (2012). A dark side of positive illusions? Associations between the love-is-blind bias and the experience of jealousy. *Personality and Individual Differences*, 53(6), 796-800.
- Šmolka, P. (2010). *Nevěra pro podváděné a podvádějící*. Grada Publishing, a.s., (pdf).

- Tamres, L. K., Janicki, D., Helgeson, V. S. (2002). Sex differences in coping behavior: A meta-analytic review and an examination of relative coping. *Personality and Social Psychology Review*, 6(1), 2–30.
- Terwindt, G. M., Ferrari, M. D., Tijhuis, M., Groenen, S. M. A., Picavet, H. S. J., Launer, L. J. (2000). The impact of migraine on quality of life in the general population: The GEM study. *Neurology*, 55(5), 624–629.
- Thompson, A. P. (1984). Emotional and sexual components of extramarital relations. *Journal of Marriage and the Family*, 46(1), 35.
- Titze, M. (2009). Gelotophobia: The fear of being laughed at. *Humor: International Journal of Humor Research*, 22(1-2), 27-48.
- Treas, J., Giesen, D. (2000). Sexual infidelity among married and cohabiting Americans. *Journal of Marriage and Family*, 62(1), 48–60.
- Tybur, J. M., Gangestad, S. W. (2011). Mate preferences and infectious disease: theoretical considerations and evidence in humans. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 366(1583), 3375–3388.
- Urooj, A., Anis-ul-Haque, M., Anjum, G. (2015). Perception of emotional and sexual infidelity among married men and women. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 30, 421-439.
- Uzel, R. (2017). *Nevěra a co s ní*. Epocha, (pdf).
- Valen, L. V. (1962). A study of fluctuating asymmetry. *Evolution*, 16(2), 125–142.
- Van Brummen-Girigori, O., Buunk, A. P., Dijkstra, P., Girigori, A. (2016). Father abandonment and jealousy: A study among women on Curaçao. *Personality and Individual Differences*, 96, 181–184.
- Van Casteren, D. S., Van Willigenburg, F. A. C., MaassenVanDenBrink, A., Terwindt, G. M. (2020). Jealousy in women with migraine: a cross-sectional case-control study. *The Journal of Headache and Pain*, 21(1), 51.
- Waynforth, D. (1998). Fluctuating asymmetry and human male life-history traits in rural Belize. *Proceedings of the Royal Society of London B. Series B, Biological Sciences*, 265, 1497–1501.
- White, G.L., Mullen, P.E. (2006). *Žárlivost-Teorie, výzkum a klinické strategie*. Triton.
- Yumbul, C., Cavusoglu, S., Geyimci, B. (2010). The effect of childhood trauma on adult attachment styles, infidelity tendency, romantic jealousy and self-esteem. In *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 1741–1745.